کتێبخانەی کوردی لە هانۆڤەر ... ئیسماعیل تەنیا

هانۆڤەر یەکێکە لەم شارانەی ئەڵمانیا کە مێژوویەکی (٨٠٠-٧٥٠) ساڵەی هەیە و کەوتۆتە باکوری وڵات و ژمارەی دانیشتوانەکەی (٥٢٥) هەزار کەسێک دەبێت. ژمارەیەکی زۆر لە پەنابەران لە نەتەوە جیا جیاکانی وەک؛ (یۆنانی، ئیتالی، ئێرانی، ئیسپانی، تورکی، عەرەب، هیندی، ئەفغانی، ئەلبانی، کورد، بە هەموو پارچەکانییەوە، ....تاد)، تیایدا نیشتەجێن. پەنابەرە چالاکەکان، سوودیان لە دەستووری ئەڵمانیا، وەرگرتووە. توانیویانە ڕێکخراوی کولتووری، قوتابخانە بۆ زمانی دایک، کتێبخانە، دابمەزرێنن و بکەنەوە. هەڵبەتە، شارەوانیش یارمەتییان دەدات. لە میانەی ئەم سەنتەرو ڕێکخراوانەدا، چالاکی کولتووری و کۆمەڵایەتی خۆیان نمایش دەکەن و زۆتر خۆیان لە کولتووری ئەڵمانی و ئەوروپی، نزیک دەکەنەوە و خۆیانیان پێدەناسێنن. بۆ چالاکییەکانیان بەشداری بۆنە نیشتیمانیی و فەرمییەکان دەکەن. جگە لە سازکردنی ئاهەنگی هاوسەرگیریی و شەوانە ئاهەنگ و نمایشکردنی خواردەمەنی و ڕێپێوانی لایەنگیریی و ناڕەزایی دەربڕین.

لەم شارەدا، چەند نەتەوەیەکی چالاک، توانیویانە ئەم کتێبخانە تایبەتییانە بکەنەوە؛
- کتێبخانەی ئێرانی: بریتییە لە دوو کتێبخانە لە دوو شوێنی جیا جیادا. هەر کتێبخانەیەک زۆتر لە بیست هەزار کتێبی تێدایە.
- کتێبخانەی جوولەکەکان: نزیکەی دە هەزار کتێبی تێدایە.
- کتێبخانەی چینییەکان: دە هەزار کتێبی تێدایە.
- کتێبخانەی ئەرکەداش(تورکی): هەشت هەزار کتێبی تێدایە.
- کتێبخانەی ئێزیدییەکان: نزیکەی پێنج هەزار کتێبی تێدایە.

جگە لەم کتێبخانانەی سەرەوە، هەندێک کتێبخانەی تریش هەن، وەک؛ کتێبخانەی ئەلبانی، رووسی،...هەندێک ئەڵمانی چەپڕەویش، چەند کتێبخانەیەکی نێونەتەوەییان دامەزراندووە، کە یەکێک لەم کتێبخانانە، کتێبخانەی (هانا ئاڕند)ە ، کە زیاتر تایبەتە بە پەنابەران و پرسەی ئاوێتە بوونەوە. بۆ بە ناوی (هانا ئاڕند) و بۆچی تایبەت بە پەنابەران و خەڵکی غەریب و لایدە؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە دەبێت کەمێک باسی ناوبراو بکەین.

هانا ئاڕند کێیە

لە ڕێکەوتی۱٤-۱۰-۱۹۰٦ ، لە (لیندن)ی سەر بە هانۆڤەر، لە خانەوادەیەکی جوولەکە، لەدایک بووە. لیندن، ئێستاکە بۆتە بەشێک لە شاری هانۆڤەر. لە ساڵی۱۹۲٤ دا چۆتە زانکۆ و لە بەشی (فەلسەفەی کلاسیک) درێژەی بە خوێندن داوە. لە ساڵی ۱۹۲۹دا لەگەڵ خانەوادەکەیدا، شاری هانۆڤەر بەجێدەهێڵن و لە بەرلین نیشتەجێ دەبن. لەوێ، " گونتەر شتێرن ئاندرس" دەناسێ و شووی پێدەکات. کاتێک کە هیتلەر و نازییەکان، دەسەڵات دەگرنە دەست، کاری لەپێشینەیان، دژایەتی کردنی هاووڵاتییە جوولوکەکان دەبێت و هەموو مافە سەرەتایی و بنچینەییەکانیان، لێ زەوت دەکرێت. چەندین نووسەرو سیاسەتمەدار و ڕۆشەنفکر و چالاکڤان و کەسایەتی جوولەکە، لەلایەن نازییەکانەوە، بندەست دەکرێن و دەخرێنە زیندانەوە. (هانا ئاڕند)یش یەکێک دەبێت لەوانە. لە ساڵی ۱۹۳۷، لە زیندان ئازاد دەکرێت، بەڵام ڕەگەزنامەی ئەڵمانی لێدەسەندرێتەوە. هەر لەم ساڵەدا، لە مێردەکەی " گونتەر شتێرن " جودا دەبێتەو□ و□ک پەنابەر ڕوو لە فەڕەنسا دەکات و لەوێ نیشتەجێ دەبێت. درێژە بەکاری نووسین و ڕۆژنامەگەریی، دەدات. لەوێ، لەڕێگای نووسین و کتێبەکانییەوە (سیاسی و فەلسەفی)، وەک ڕۆژنامەنووس، پرۆفیسۆر، فەیلەسوف، دەناسرێت و درێژە بە کارو چالاکییەکانی دەدات. ناوبراو، باوەڕی بە ئازادی ڕادەربڕین و یەکسانی تەواوی مرۆڤەکان هەبووە. ئازادیخوازو مرۆڤ دۆست و یەکسانیخواز بووە. جیاوازی لەنێوان ڕوخسارو ڕەنگەکان نەکردووە. بۆ جاری دووەم، لە ساڵی ۱۹٤۰دا ئەمجارەیان لە فەڕەنسا، دەچێتەوە ناو پرۆسەی هاوسەرگیریی و لەگەڵ (هاینریش بلوکەر)، زەماوەند دەکات و تا مردنی بلوکەر لە ساڵێ ۱۹۷۰دا، هەر لەگەڵ ئەودا، درێژە بە ژیان دەدات. لە ساڵی ۱۹٤۹، وەک پەنابەر روو لە وڵاتە ی□ککگرتووەکانی ئەمەریکا دەکات و لە ساڵی۱۹۵۰ دا، ڕەگەزنامەی ئەم وڵاتە وەردەگرێت. پاش کۆتایی هاتنی شەڕی دووەمی جیهانی و شکست خواردنی نازییەکان،(هانا ئاڕند)، لەساڵی ۱۹٤۸ ، بەسەردان دەگەڕێتەوە ئەڵمانیا. لەپاش پەنجاکانەوە، زۆر کاری لەسەر چمکی نازییەت و هەوڵی تواندنەوەی جوولەکەکان، لەلایەن نازییەکانەوە، کردووە. لە ڕۆژی ٤-۱۲-۱۹۷۵، (پێنج ساڵ دوای مردنی هاوسەرەکەی)، لە شاری (نیۆیۆرک)، لە تەمەنی شەست و نۆ ساڵیدا، بە نەخۆشی دڵ، کۆچی دوایی دەکات و هەر لەوێش دەنێژرێت.

کۆمەڵێک کتێبی سیاسی، مێژوویی، فەلسەفی، چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە گرنگترینیان کتێبی؛ (ڕەگی تۆتالیتاریزم)ە. ئەم کتێبە؛ بریتییە لە شیکردنەوەو لێکۆڵینەوەو هەڵوەستە کردنە لەسەر چمکی نازییەت و ستالینیزم و بزووتنەوەو هزرە شمولییەکانی تر لەسەدەی بیستەم. لە ساڵی ۱۹۵۱ دا، بڵاویکردۆتەوە. دوای ئەمە، ئەم کتێبا نەشی

بآوکردونتو؛-
(ژیانناموی ئافرتکی جوولک- سالی ١٩٥٨ ، دزی مرقایتی- سالی ١٩٥٨ ، ل نوان ئستاو داهاتوودا- سالی ١٩٦١ ، لبارى ششو- سالی ١٩٦٣، پیاوانی کات تاریککان- سالی ١٩٦٨).
لبر هو و خبات و ماندوو بوونی، حکومت و کمگای ئمانی، زیان ل گرتوو، چندین (شقام و کوچو کان و قوتابخان و باخچی گشتی)، ل ئمانیا ب گشتی و ل هانڤر ب تایبتی، ب ناوی ئم ژنیان کردوو، تاوکو هر ب زیندوویی ل هزری نوکانیاندا، بمنتو.

کتبخانی (هانا ئاند)

کتبخانی هانا ئاند، یکک لم کتبخان نونتویانی شاری هانڤر، ک زیاتر تایبتن ب پناهندکان، ل سالی ١٩٨٢دا ،(بنام ب ناوی ترو) دامزراو. ل (٦-٥-٢٠٠٥)دا، ب رسمی ناوکی بت (هانا ئاند). (ڤاتر کخ)ی نووسر و خاون ئایدیای چپ دایمزراندووو هر خودی خیشی بوی دبات. بیش ئم ناوی لناو، چونک؛ هانا ئاند، یکک بوو ل قوربانییکانی هگری فکری ئازادی و یکسانیخوازی و یککیش بوو ل پناهند کچبرکان و بب ویستی خی، زد و کتبخانکی، پ بجهدراو. چن ناوبراو مرڤ دست و یکسانیخواز بوو، سرپرشتیارانی ئم کتبخانیش، لسر همان باز دن.
ل زانی دووشممو تاوکو هینی، ل کاتژمری(١٤-١٨)،کراوتو و ب خشحاییو، پشوازی ل میوان و هاویانی کتب دکات. کارو چالاکییکانی بریتیی ل؛-
– ئامادو سازکردنی کو سیمینار ب خکی پناهندو دستکانیان و یارمتیدانیان.
– هودان ب لیکتر نزیک کردنوی کولتوور جراو جرکان و ئاوت بوونیان ب کمگای ئمانی، تاوکو ب ئاسانی لگ ئم کمگا تازی هبکن و بتوانن درژ ب ژیانی ئاسایی خیان بدن.
– ئم کتبخانی بت مای دووم‌ی پناهندکان، ئگر ل واتی یکمیان بهی کچبار بوونو، کتبخانکانیان لدست داون، ئوا لردا دتوانن کتبکانیان بدزنوو ئارزوو و خون بدینهاتوکانیان، بهنن دی.
– کتبخانیکی نونتوییی، جگ ل کتب کمک گڤار و رزنامو کارتی داوتنامو کارو چالاکییکانی پناهندکان، تیدا

ئەرشیف کراون.
– پەناهەندەکان (بەتایبەتی ڕۆشنبیرو کەسایەتییە کولتوورییەکان)، دەتوانن لەم کتێبخانەیەدا ژوان بگرن و یەکتر ببینن و لە دەوری یەک مێزدا گفتوگۆ بکەن و بیروڕاکانیان، ئاڵوگۆڕ بکەن. جگە لەمەش دەتوانن کۆڕو سیمینار ببەستن و ئاگاداری کارو چالاکی ڕابردوو و ئایندەی یەکتر، ببن.
لەم کتێبخانەیەدا، کۆمەڵێک کتێبخانەی بچووک هەن، وەک؛-
– کتێبخانەی یۆنانی: کە بریتییە لە چەند دۆڵابێک لە کتێبی یۆنانی.
– کتێبخانەی باکوری ئەفریقا: ئەم بەشە بریتییە لە چوار دۆڵاب کتێب، ئەوانیش دابەش دەبن بەسەر کتێبی؛ (بەربەر، ئەمازیغی، عەرەبی)، کە بە زمانی جۆراو جۆر نووسراون، لەوانە؛ (فەڕەنسی، ئینگلیزی، ئەڵمانی، بەشێکی کەمیش بە زمانی عەرەبی).
– کتێبخانەی کوردی: ژمارەی کتێبەکانی ئەم کتێبخانەیە، بە بەراورد بە کتێبخانەکانی تر، زۆر نین، بەڵام لە دەستپێکی دامەزراندنیدا، لە هەموویان زیاتر، ئەندام و چالاکی زیاتری هەبووە.
– کۆمەڵێک کتێبی فارسی: کە خۆیان لە سێ دۆڵاب کتێب دەدەن، بەڵام بە کتێبخانە حسێب نەکراوە. باوەڕ دەکەم هەر لەبەر ئەوە بێت کە لە شاری هانۆڤەر، دوو کتێبخانەی تری پەناهەندە ئێرانییەکان هەیە، بۆیە ئەمەیان بە کتێبخانە حسێب نەکردووە.

کتێبخانەی کوردی

دامەزراندن و زەمینە سازکردن بۆ ئەم کتێبخانەیە بۆ ساڵانی (١٩٨٦-١٩٨٧) دەگەڕێتەوە. کۆمەڵێک کوردی پەناهەندەی باشور لەم ساتەوەختەدا کۆمەڵیک کتێبیان کۆکردۆتەوەو وەک بەشێک لە کتێبخانەی نێونەتەوەیی دایانناوە. لە ساڵی (١٩٨٧)دا، یەکەم چالاکییان بەستنی کۆڕێک بووە بە زمانی ئینگلیزی و لەهەمان کاتیشدا تەرجەمەی زمانی ئەڵمانی کراوە. تورکە چەپەکانیش هاریکاریان کردوون و ئەوانیش کتێبەکانی خۆیان، لەم کتێبخانە نێونەتەوەییە داناوە. پاشان کوردەکانی باکور هەوڵ دەدەن کتێبخانەیەک بکەنەوە، بەڵام هەوڵەکەیان شکست دێنێت. کتێبخانەی کوردی لە ساڵی (١٩٩٣)دا، بە فەرمی مۆڵەت لە حکومەت وەردەگرن و دەیکەنەوە. کەسە چالاک و ئەکتیڤەکان بریتی بوون لە ؛(هوشیارعەبدوڵا هەولێری، کەمال سلێمانی، ڕەمەزان). ئەمانە دەست پێشخەر و بناغە دانەری بوون. دوای ئەوە خەڵکانی تریش دەبنە ئەندام لەم کتێبخانەیەدا. بە گوێرەی دیکۆمێنتەکانی ناو ئەم کتێبخانەیە، لە ساڵی (١٩٩٥)دا،

چالاکی باشیان هەبووەو ڕۆژانە کرایەوەو ئەم ئەندامانە؛(هوشیار عەبدوڵا، ئیبراهیم محەمەد، فەرەج تەها، بەکر مەرگەیی، ئەحمەد کەلاری، کەنعان شێخە)، دەوامیان لێ کردووە. جاران لە ناوچەی نۆرد شتاد (باکوری شار)، لە کەرن شتراسە (شەقامی کەرن)، بووە.
لە ڕێکەوتی (۲۹-۸-۲۰۰۱)، پرۆتۆکۆڵێک لە نێوان کتێبخانەی کوردی (وریا، ئەردەڵان، فرانک پوئین) و کتێبخانەی هانا ئارند (ڤاڵتەر کۆخ)دا، واژۆ دەکرێت. بە گوێرەی ئەم پرۆتۆکۆڵە، کتێبخانەی کوردی دەگوازرێتەوە ئەم کتێبخانە نێونەتەوەییە. کوردەکان هەوڵ دەدەن، شوێنێکی تایبەت بگرن و بیکەنە کتێبخانە، بەڵام هەوڵەکانیان سەر ناگرێت. بە گوێرەی قسەکانی (ڤاڵتەر کۆخ)، ئەندامەکانی ئەم کتێبخانەیە زۆر چالاک بووینەو بە بەردەوامی بە ژمارەیەکی زۆر هاتوچۆی ئەم شوێنەیان کردووە، کە جاری وا هەبووە خۆی لە پێنجا کەس داوە.

بەشێک لە ئامانج و ئەرکەکانی کتێبخانە

بە گوێرەی پەیڕەو و پرۆگرامی ناوخۆ ؛ (کتێبخانەی کوردی شاری هانۆڤەر دەزگایەکی کولتووری بێلایەن و سەربەخۆیە، لە هەنگاوەکانیدا بەرژەوەندی کورد بە گشتی ڕەچاو دەکات).
- کتێبخانەی کوردی تێدەکۆشێت بە پتەوکردنی دۆستایەتی نێوان هەموو میللەتانی جیهان و بەهێزکردنی بیروباوەڕی نێونەتەوەیی.هەروەها هەوڵ دەدات بۆ بەدیهێنانی ئەم ئامانجانەی خوارەوە؛-
- کۆکردنەوەی هەموو ئەو کتێب و ڕۆژنامەو گۆڤارو بڵاوکراوانەی کە بە زمانی کوردی چاپکراون یان چاپدەکرێن بە هەر جۆرە ئەلف و بێیەک نووسرابن.
- کۆکردنەوەی هەموو ئەو کتێب و بڵاوکراوانەی کە بە زمانە جیهانییەکان چاپکراون و دەکرێن، بە تایبەت دەربارەی کوردو کوردستان.
- بنیاتنانی ئەرشیفێکی بەرفراوان بۆ کتێبخانەی کوردی.

- کتێبخانە هەوڵ دەدات ببێتە مەڵبەندێکی کولتووری بۆ کوردە ئاوارەکان و کەسانی بیانی کە دەیانەوێت توێژینەوە لەسەر کورد بکەن.
- کتێبخانە تێدەکۆشێت بۆ بەشداری لە بواری هونەریدا وەک (پێکهێنان و یارمەتی کۆمەڵەی شانۆو مۆسیقاو کاری تەشکیلی).
- کتێبخانە کار دەکات بۆ بانگهێشتن و سازکردنی سیمینارو یاد کردنەوە لەلایەن ڕۆشنبیران و کەسان و کۆمەڵەی هونەری دەرهەق بە خزمەت بە کولتووری کوردی ، کتێبخانە پێویستییەکانی ئەو جۆرە

کارانە دابین دەکات.
- کتێبخانە هەوڵ دەدات بۆ یارمەتیدانی کوردە ئاوارەکان و پەنابەرەکان.

کتێبەکانی ناو ئەم کتێبخانەیە

کتێبەکان، بەشی زۆریان لەلایەن کوردەکانی هانۆڤەرەوە بە تایبەتی ئەندامەکانیان، پێشکەش کراون. ئەوانی تریش بە گوێرەی نووسراوی سەر کتێبەکان، لەلایەن خودی نووسەرەکانەوە، یان خەڵکی ترەوە لە شوێنی جیا جیا پێشکەش بەم کتێبخانەیە کراون. دەتوانین کتێب و مەوجوداتی کتێبخانەکە کە خۆیان لە (٣٢٥) ناوونیشان دەدەن، بەم شێوەیە پۆلین بکەین. (هەڵبەت لە سەرەتاوە ژمارەکە زۆر لەمە زۆرتر بووە، بەڵام کە داخراوە، وردە وردە کەم بوونەتەوە).
(١) – دوو سەدو سی و پێنج دانە بە زمانی کوردی(کرمانجی خواروو- ڕێنووسی ئارامی)و عەرەبین. کتێبە عەرەبییەکان زۆر کەمن، لە ڕووی ژمارەوە لەگەڵ کوردییەکاندا بەراورد ناکرێن. بەرهەمی زۆربەی نووسەرانی کوردی تێدایە، ئەگەر بە یەک ناوونیشانیش بووبێت. لەوانە، نووسەران؛ (د.جەمال نەبەز، د. ئاوڕەحمانی حاجی مارف، د. مارف خەزنەدار، حوسێن حوزنی موکریانی، مەسعود محەمەد، عەلائەدی سەجادی، محەمەد عەلی قەرەداغی، د. سادق شەرەفکەندی، د. خەلیل جندی، ئەسکەرە بیوک، فریاد فازیل عومەر، دلشاد مەریوانی، حەیدەر عومەر، خەبات عارف، د. حوسێن خەلیقی، فەرهاد شاکەلی، عەونی داودی، ڕێبوار ڕەشید، سەعید نورسی، عەلی باپیر، عەبدولقادر سەعید، ئەنوەر محەمەد ئەحمەد، ....تاد).

(٢)- بیست و حەوت دانە بە زمانی کوردی (کرمانجی ژووروو-ڕێنووسی لاتینی)و تورکین. کتێبە تورکییەکان زۆر کەمن کە خۆی لە (٤-٥)، کتێب دەدات. ئەوانیش هی مێژوونووس و کۆمەڵناسی دەستی کورد (ئیسماعیل بێشکچی)ن و لەسەر مێژوو و دۆزی کورد نووسراون.
(٣)- شەست و سێ دانە بە زمانی ئەڵمانی نووسراون کە سێزدە لەوانە ڕۆمانەکانی (یەشار کەمال)ن و لە تورکییەوە کراونەتە ئەڵمانی. لەگەڵ چەند کتێبێکی تر کە نووسەری ئەڵمانی (مەتکە)، لەسەر کوردستان و کورد، نووسیویەتی. بەشێکی تریان خەڵکی پسپۆڕ و ڕۆژنامەنووسی ئەڵمانی و کورد نووسیویانە، یان وەرگێڕدراون. کتێبی نووسەرە کوردەکانی وەک (لەیلا زانا، د. عیسمەت شەریف وانلی، مەهدی زانا، مەحمود باکسی، شێرکۆ بێکەس، فازیل ڕەسوڵ،....) لەوەدا، دەبینرێن.
(٤)- گۆڤارەکان: هەندێک لە ژمارەکانی گۆڤارە کوردی و ئەڵمانی و

عەرەبییەکانی وەک؛ (یەکگرتن، ژیلەمۆ، دالیان، هاڤیبوون، هاوار، نواڵە، ڕۆژ، هانا، ڕێگای ئاشتی و سۆسیالیزم، نووسەری کورد، نووسەری نوێ، وان، بیری نوێ، ئەکادیمی، ئەمارا، رسالە العراق، کوردستان ئینفۆ،.... تاد)، لە دۆڵا بەکاندا دەبینرێن.

ناوەرۆک و چمکی کتێبەکان وەک هەر کتێبخانەیەکی ئاسایی تر، هەمەجۆرن، وەک؛-

– کتێبی مێژوویی
– کتێبی سیاسی
– کتێبی کۆمەڵایەتی
– ئیسلامی
– زانستی
– قوتابخانە، یان پەروەردەیی
– ئەدەبی بە هەموو چمکەکانی وەک؛ (ڕۆمان، چیرۆک، شیعر، چیرۆکی منداڵآن، فۆلکلۆر، فەرهەنگ).

بە داخەوە، بەهۆی گواستنەوەی ململانێی حزبی لە کوردستانەوە بۆ هەموو شوێنێک کە کوردی پەناهەندەی لێ بێت، هەروەها یەکتر قبوڵ نەکردن و لەگەڵ یەکتر هەڵنەکردن، بە ناچاری کتێبخانەکە- مەبەست لە کوردیەکەیە نەک هانا ئارند – ، داخراوەو چالاکییەکانیان وەستاوە. ئەوەندە کتێبەی کە ماویشن، بە بێنازی لەنێو دۆڵا بەکاندا تۆزیان لێ نیشتووەو کەسێک نییە لایان لێ بکاتەوەو میواندارییان بکات.

پێشنیارێک بۆ حکومەتی هەرێم

ئەمڕۆ لە هەموو کاتێک زیاتر، کوردێکی زۆر- هی هەموو پارچەکان بە لوبنان و کۆمارەکانی یەکێتی سۆڤیەتی جارانیشەوە- لە هانۆڤەردا دەژین، وا خەریکە ئەو نەوەیەی لەوێدا لەدایک بوون، پێڕادەگەن و لێپرسراوەتی سیاسی و کارگێڕی وڵات دەگرنە دەست، ئەگەر لایان لێ نەکرێتەوەو خۆیان لێ بە خاوەن نەکرێت، لەوانەیە سوودێکی ئەوتۆیان بۆ نیشتیمانی یەکەمیان (کوردستان) ، نەبێت. بۆیە پێشنیار دەکەین کە حکومەتی هەرێم، دوور لە گیانی زاڵبوونی حزبایەتی، خۆ لەم پەناهەندانە بە خاوەن بکات و بەدەنگ داواکارییان□ کولتووریەکانیانەوە بچێت، خ□ک□کی ڕۆشنبیر لەم نێوەندەدا هەن، دەکرێت لێپرسراویەتی ئەم سەنتەرو کتێبخانەیان پێ بسپێردرێت. بۆ مەسەلەی کردنەوەو دامەزراندنی کتێبخانە هەر هیچی تێناچێت، حکومەتی خۆجێیەتی ئەڵمانیا، بە پێی یاسا دەتوانێت یارمەتییەک بدات. دەمێنێتەوە سەر کۆکردنەوەی کتێب، ئەمەش ئەوەندە کارێکی

ئەستەم نییە، حکومەت (وەزارەتی ڕۆشنبیری) ، لە ڕێگای فڕۆکەخانەکانەوە ، دەتوانێت بۆ ناردنی کتێب یارمەتی بدات. حاڵی حازر ئەوەندە کتێب لە کوردستاندا چاپ دەکرێت، بەڵام بۆ داخەوە خوێنەریان نییە. دڵنیام ئەم کاتە، دەزگا تایبەتییە ئەهلییەکانی چاپ و بڵاوکردنەوەش بۆ کتێب ، یارمەتی پێشکەش دەکەن.
مەسەلەیەکی تری هەرە گرنگ ئەوەیە، مانەوەی کتێب و نەفەوتانی ، لە ئەوروپا زامنترە وەک لە کوردستان.ئەدی ئەوە نییە کتێب و گۆڤارو دەستنووسە کۆنەکانمان لەم کتێبخانانەدا پارێزراون....

ڕامانێک لە گشتپرسی و سەربەخۆیی وکاڵبوونەوەی نەتەوەیەک ... ئەمجەد شاکەلی

بازاڕی قسەکردن لەسەر گشتپرسی و سەربەخۆیی باشووری کوردستان، ماوەیەکە گەرمە و زۆری لەسەر دەگوترێ، دەنووسرێ، دەبیسرێ و دەبینرێ. خەڵکی کوردی کردووەتە دوو بەرەی “لەگەڵ” و “دژ” ی، زۆر دوور لەیەکەوە و دوو سەنگەری جیاوازەوە. ئەو پاساو و گومان و دڵەڕاوکێ و ڕەخنە و پرسانەی، دژەکان دەیوروژێنن، لە گەندەڵی و دزی و نادادی و ئەزموونێکی خراپ و سەقەت و ناتەواوی فەرمانڕەوایی و کارگێڕی و...ئەگەر بە ویژدانەوە سەیربکرین و لەبەرچاو بگیرێن و بخوێنرێنەوە، باوەڕ ناکەم، کەس لاریی لێیان هەبێ. هەموو ئەوانەی بەشدارن لەو کارانەدا، ئەوانەن، لە چیاوە باریکەڕێ و قەڵەمی و جووتی کەڵاش لەپێدا و چەغەوەڵانەکێکی خاکی لەبەردا و تفەنگێک لە شاندا و پارەیەکی کەم لە باخەڵدا، گەڕانەوە نێو شار و ڕوونیشتنە سەر تەخت و دەسەڵات و ورگیان گەڵەک لە پێش پێیەکانیانەوە دەڕوات و هەرچی هەڕەی فڕۆکەوانی جیهانە و هەتێلی چەندین ئەستێرەی شارە گەورەکانی جیهانە، خۆیان خێزان و منداڵیان تاقییان کردووەتەوە و بوون بە خاوەن پارەی خەیاڵی و کۆمپانیا و چەندین خانوو و چەندین پارچە زەوی و چەندین ئۆتۆمبیل و چەندین ژن و چەندین پاسەوان و چەندین بیرە نەفت و دەیان چەندینی تریش. ئەوەی دەگوترێ، ڕەخنەیە لە حیزب، لە حوکوومەت و لە دەسەڵات.

دەوڵەت، لە حیزب و حوکوومەت و دەسەڵات جیاوازە. گشتپرسیی بە دامەزراندنی دەوڵەتە، واتە: قەوارەیەک، نەک بە هەڵبژاردنی پەرلەمان و حوکوومەت و هێنانی حیزبێک بە سەر تەخت. دەوڵەت قەوارەیەکە، کۆمەڵێک مرۆڤ لە چوارچێوەی سنوورێکدا و لەژێر ئاڵایەکدا، گلێر دەکاتەوە و پێکەوە دەژین و لەسەر ئاستی جیهان و نێودەوڵەتییشدا، وەک یەکەیەکی خودان کەسایەتی خۆی و سەربەخۆیی خۆی ددانی پێدا دەنرێ و دەناسرێت. حوکوومەت و حیزب و دەسەڵات، بەرگۆڕاون و هەرگیز تاسەر نامێننەوە، دێن و دەڕۆن. تۆ بنۆڕە دەوڵەتگەلێکی مانەندی ئەفغانستان، سۆمال، عیراق، کە دەسەڵات و حوکوومەت و حیزب و کوودەتا، تیایاندا وەدووی یەکدا هەمیشە قەتارەیان بەستبوو و پشوویان نەدەدا، کەچی وەک دەوڵەت و قەوارە لەسەر نەخشەی جیهان، بە هەموو شەقوشەی و پەرپووتییەکی خۆیانەوە، ماونەوە و هەر هەن. کە باس لە سەربەخۆیی کوردستان دەکرێ، باسکردنە لە چێکردنی ئەو قەوارەیە. ئەمە کە باسی دەکات؟ کە لە پشتییەوەیە؟ کە ڕێبەریەتییە و پێشەنگی ئەو باسەیە؟ بۆ دەکرێ؟ بۆ ئێستا؟ پاشان چۆن دەبێت؟ و...دەیان پرسی دیکە، کە دژەکان دەیورووژێنن، بابەتگەلێک نین، بە وەڵامدانەوەیان، مرۆڤ خۆی تووشی سەرئێشە و سەخڵەتبوون بکات! عەرەب دەڵێن:"ثبت العرش ثم أنقش"، واتە: تۆ زەوینە و تەختەیەک جێگیر بکە و بچەسپێنە، پاشان بینەخشینە. تۆ قەوارەیەک بە خۆت پێکبهێنە ودروست بکە و بچە ڕیزی ئەو هەموو دەوڵەتانەی جیهانەوە و ببە خاوەنی خۆت و لەبندەستیی خۆت ڕاپسکێنە و بێنەدەر، دواتر ڕەنگ و نیگاری بکە و بیڕازێنەوە، بەو جۆرەی بە خۆت گەرەکتە و ئەودەمی خودای دەکرد، سەدجاران حوکوومەت و دەسەڵاتت دەگۆڕی!

کورد لەو دەمەوەی، وەک گەلێک یا نەتەوەیەک خۆی ناسیوە، لەسەر خاکێک ژیاوە و دەژی، کوردستانی پی گوتراوە. کورد، لە دەڤەرێکی دیکەوە یا لە جیهانێکی دیکەوە، نەهاتووەتە سەر ئەو خاکەی. نەتەوەکانی چواردەوری کورد، بەجگە لە فارس، هیچیان خەڵکی ڕەسەنی ئەو خاکە نین، کە ئێستا قەواڵەی بە ناویانەوەیە و لەسەری دەژین. عەرەب و تورک، هەردوو، لە ئەنجامی داگیرکاری و کوشتارەوە، لە عیراقی ئێستا و تورکیای ئێستادا، بە هەردوو بەشە کوردستانەکانیانەوە، نیشتەجێ بوون. ئەمە، نە فیلسەفییە و نە تیۆری و نە هیچ خەشەکەتکردنێکی گەرەکە تا مرۆڤ پێی بگات، بەڵکە ڕاستینەیەکە، مێژوو و واقیع، گەواهی دەدەن و دەیسەلمێنن. پرسی کورد، لە باشووری کوردستان، بە بەراورد لەتەک بەشەکانی دیکەی کوردستاندا، بەڕێک چووتە پێش و قەوارەیەک چێ بووە، لە ئەو

قەوارەیە، کە لە سێ قوتی باژێڕی دهۆک، هەولێر و سلێمانیدا، خۆ دەنوێنێ، هەموو باشووری کوردستان نییە و بەشە زۆرەکەی دیکەی، نەهاتووەتەوە نێو ئەو قەوارەیە. باشووری کوردستان، تەنێ کوردی لێ ناژی، تورکمان نەتەوەی دووەمی دوای کوردە و ئیدی پاش ئەوان کلدان و ئاشووری و ئەرمەن و عەرەب دێن. باشووری کوردستان، تەواوی باشووری کوردستان، لە قەوارەی دەوڵەتێکی سەربەخۆدا یەکبگرێتەوە، دەوڵەت و جقاکێکی فرەڕەنگ، فرەنەتەوە، فرەئایین، فرەئایینزای لێ پێک دێ، کە بەو هەموو ڕەنگ و جیاوازییانەوە، تابلۆیەکی جوان و پڕڕەنگ و دەوڵەمەندییەکی فەرهەنگی بە مرۆقایەتی دەبەخشێ و هەرگیز بیروباوەڕی نەتەوەپەرستی"ناسیۆنالیزم"ی تونداژۆ و ئایینی و ئایینزایی تونداژۆی تێدا سەرهەڵنادات، بەڵکە فەرهەنگی پێکەژیان و قەبوولکدنی یەکدی و خۆشەویستی تێدا زاڵە دەبێت، چوون کورد بەخۆی وەک سروشت، تونداژۆ نییە.

****

هاوڕێیەکم، لە ژیانیدا گەلێک لە قۆناخ و باڵەکانی مارکسیزم و جۆری دیکەی چەپایەتی وەک ئەنارکیزم، تاقی کردووەتەوە و یەکێکە لەوانەی تا ئێستاش خەون بە عیراقەوە دەبینێت و هێندەی عوروبییەکی عیراقی لە خەمی یەکپارچەیی خاکی عیراق و دابەشنەبوونیەتی و تا ئەو ڕادەیەی بەکارهێنانی وشەی"کوردستان"ی کاتێ لەگەڵ ناکوردستانییەکدا بپەیقێ، پێ ئاسان نییە و سەخت بۆی دەردەبڕدرێ، لە عیراقەکەی لەسەر زار خۆشتر و ڕەوانتر بۆ دێت. دیارە بەو پێیە دەبێ دژی سەربەخۆیی کوردستان و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان بێت، ڕێک وایە و دژیەتی! زۆرجاران ئەو دژایەتییەی بە بەدەوڵەتبوونی کوردستان، دەخاتە چوارچێوەی دژایەتییەوە بە دەوڵەت بە شێوەیەکی گشتی، واتە: وەک ڕوانینێکی ئەنارکیستییانە بە دەوڵەت، بەڵام ئەم بەخۆی ئێستا ئەنارکیست نییە و گاڵتە بە ئەنارکیزمیش دەکات. ئەم تەنیا ڕقی لە دەوڵەتی کوردستانی و کوردییە. دەنا ئەگەر ڕقەکەی لە ڕوانگەیەکی ئەنارکیستانەوە بێت، هەرگیز جێی ڕەخنە نییە. دەوڵەت وەک چەمک، کاتێک هاتووەتە ئاراوە، کە شێوازی دیکەی جیاواز لە کارگێڕی و پێکەوە ژیان و ڕێکخستنی جقاک، تاقیکراونەوە و لە کۆتاییدا ئاوەزی مرۆق گەیشتووەتە ئەوەی دەوڵەت پێکبهێنێت. ئیدی پاشخانی چێکردنی دەوڵەت، چینایەتی، ئایینی، ئابووری، نەتەوەیی، داگیرکردن، یا هەر شتێکی دیکە بووبێت، لە ئێستادا بێجگە لە دەوڵەت، هیچ شێوازێکی دیکەی کارگێڕی و پێکەوەژیانی مرۆق، ڕێکخستنی ئابووری و سیاسی و هەموو لایەنەکانی

دیکەی ژیان، کە بتوانێت، جێ بە پێویستبوونی دەوڵەت لەق بکات و بە خۆی جێی وی بگرێتەوە، نەهاتووەتە گۆڕێ. بنگە و بناخە و پایەکانی دەوڵەتداری لە جیهاندا زۆرینەی وەک یەکن و لە هەندێ حاڵدا کەمێکە یەک جیاوازیی لەنێوان دەوڵەتێک و یەکێکە دیکەدا هەیە، لە ئەوەش پتر سیستم و جۆری دەسەڵاتە، کە ڕەنگ و سیامەیەکی دیکەی دەداتێ. دەوڵەت، وەک سنوور و پاسپۆرت و ئاڵا و تایبەتمەندییەک، بە خۆی گرێدانی مرۆڤە، لە چوارچێوەی قەوارەیەک و ئینتیمایەکدا. وەک بیرکردنەوە و تیۆری و فیلەسەفییەک، بە من، سنووردارکردنی ئازادییەکانی مرۆڤە. من بە خۆم هەمیشە ئاواتی ئەو ڕۆژە دەخوازم، دەوڵەت لە جیهاندا نەمێنێت و هەموو جیهان ببێتە یەک خاکی بێ سنوور و بێ پاسپۆرت و بێ ئاڵا و هەموو مرۆق، بە هەرچی پاشخان و باوەڕ و ئایین و نەتەوە و ڕەنگ و جیاوازییەکانیانەوەیە، لەمسەری دنیاوە بۆ ئەوسەری دنیا، بێ هیچ مەرج و ڕێگرییەک، بێ هیچ کێشە و بڕێگەنامەیەک، لە سایەی ئاشتی و خۆشەویستیدا، ئازادانە تێراتێن بکەن و بسووڕێنەوە و کار بکەن و بژین، بەڵام ئەمە خەون و خۆزگە و ئاواتێکە، دەخوازم بێتە دی. ئەکتەر و دانەری شیعری گۆرانی و گۆرانیبێژی میللی ئەمەریکی ناسراو ئێد مەککێردی(Ed McCurdy 1919-2000)، شیعرێکی لە ساڵی 1950دا دژی جەنگ و بەناوی"دوێنێ شەو سەیرترین خەونم دیت"(Last night I had the strangest dream)، بە ئینگلیزی نووسیوە و بەخۆیشی ئاوازی بۆ داناوە وەک سترانێک گوتوویەتی . شیعرەکە بەم جۆرەیە:

دوێنێ شەو خەونێکم بینی
هەرگیز پێشتر نەمبینیوە
لە خەونمدا جیهان هەموو قایل بوون
بەوەی کۆتایی بە جەنگ بێنن
لەخەونمدا ژوورێکی یەکجار گەورەم دی
ژوورەکە پڕبوو لە پیاو
قەواڵەیەکی، کە واژۆیان دەکرد
تێیدا نووسرابوو، ئیدی هەرگیز ناجەنگن
کاتێک هەموو کاغەزەکان واژۆ کران و
میلیۆنەک کۆپیان لەبەر گیرانەوە
هەموو دەستیان لەنێو دەستی یەکدی نا و سەریان دانەواند و
دوعا و وێرد و نوێژی سپاسگوزارییان خوێند و
خەڵکیش لەسەر شەقامەکانی خوارێ
سەما لە دوای سەمایان دەکرد و
چەک و شمشێر و پۆشاکە سەربازییەکان
لەو سەر زەوییە بە پەرتوبڵاوی فڕێدرابوون

کەواتە تا ئەو ڕۆژەی ئەو خەون و ئاواتە دێتە دی و سنوورەکان هەڵدەوەشێنرێنەوە و چەکدار و سەرباز و سپاکان دەنێردرێنە ماڵەوە و بنکە و بارەگاکانیان دەکرێنە باخچەی زارۆکان و گولستان و یاریگە و چەکەکانیان دەکرێنە شمشاڵ و لەیستۆکی منداڵان و ناوی دەوڵەتانی جیهان سەرلەبەریان دەسڕدرێنەوە، دەوڵەت هەیە و دەبی هەبی و پێویستە! عەرەب و تورک و فارسی، دەوروبەری کوردستان، هەریەکەو خودانی دەوڵەتی خۆیەتی. عەرەب نەک دانەیەک، پتر لە بیست دانەیشی هەیە. سەدان دەوڵەت لەو جیهانە هەن و خودانی قەوارەی خۆیانن. کە ئەوانە هەموو دەوڵەتیان هەبێ و دەوڵەت پێویست بێت بۆیان، کوردستانیش مافی خۆیەتی وەک ئەوان دەوڵەتی هەبێت. کە ئەوان بە گشتی دەستبەرداری دەوڵەت بوون و دەوڵەت لە جیهاندا نەما، باسکردنی دەوڵەت بەجگە لە گەمژەیی و گەوجیی، شتێکی دیکە نییە، چوون ئەودەمی بەشر ئەلحافی(بشرالحافي) گوتەنی: “يأتي على الناس زمان تكون الدولة فيه للحمقى”، واتە: سەردەمێک بەسەر خەڵکدا دادێت دەوڵەت بە گەوجانە . ئیدی کوردستانیش پێویستی بە دەوڵەت نابێت و حاڵی ئەویش وەک هەموو مرۆڤی ئەو جیهانە.

دژایەتی دەوڵەت، دەولەتی کوردستان، وەک جۆرێک بیرکردنەوە لەنێو خەڵکی کورددا زۆرە و کۆمەڵێک خەڵکی بەناو”ڕووناکبیر” و “نووسەر” و “خوێندوو” و هەندە جار”بیرمەند” و..کردوویانە بە دروشمێک و دژایەتی باسکردنی دەوڵەت و سەربەخۆیی و هەموو بابەتە پێوەندارەکان بەو باسەوە دەکەن. ئەمانە دەوێرن تەنیا بە کورد بڵێن، دەوڵەت و سەربەخۆیی بەچییە! بەشێکی زۆری ئەم خاوەن تێز و هزرانە، لە ئەوروپا دەژین و لە ئەوروپاش بەبەرچاوی ئەمانەوە،سکۆتلاندییەکان، ئایرشەکانی باکوور، باسکەکان، کاتالۆنییەکان، فلاندەرزەکان، لەکاتێکدا لە هیچیان کەم نییە و لەنێو دەوڵەتگەلێکی دیموکراتی و پارێزەری مافی مرۆڤ و خۆشگوزەراندا دەژین و چ جیاوازییەکی زەقی فەرهەنگی و زمانیشیان لەگەڵ دەوڵەتەکانیاندا نییە، کەچی خوازیاری ئەوەن و هەوڵدەدەن بە جوێبوونەوە لە بریتانیا، فرانسا، سپانیا و بەلژیک و وەدووی سەربەخۆییدا وێڵن. ئەم خاوەن تێز و هزرانە، شاهیدی هەڵوەشاندنەوە و جوێبوونەوەی، چیک و سلۆڤاکییەکان و دابەشبوونی یۆگوسلاڤیا و یەکێتیی سۆڤیەتن.

ئەم خاوەن تێز و هزرانە، هەرگیز ناتوانن و ناوێرن، بە یەک دانە سکۆتی، ئایرلاندی، باسک، کاتالۆنیایی، فلاندەرزی، چیکی، سلۆڤاکی، کرواتی، سەربی، بۆزنەیی، مەکەدۆنی، کۆسۆڤەیی، ئۆکراینی، ئازەری،

تاجیکی، کازاخی، تورکمەنستانی، ئیستۆنیایی، لاتڤیایی، لیتوانیایی، خوارووی سوودانی، فلستینی، بیاوانی ڕۆژاوا، بڵێن ئەوە بە گەرەکتانە لەو دەوڵەتانەی تێدان جوێ ببنەوە؟ یا بە جوێ بوونەوە و دەوڵەت و سەربەخۆییتان بە چی بوو و بە چییە؟ ئەمانە هەرگیز ناتوانن بە عەرەبێک بڵێن، ئەوە ئەو بیستوئەوەندە دەوڵەتەتان بەچییە؟ ناتوانن بە تورکێک یا فارسێک بڵێن، بە دەوڵەتەکانی تورکیا و ئێران هەڵناوەشێننەوە و واز لە دەوڵەتداریی ناهێنن؟ ناتوانن بە ئایسلاندییەک، نەروێژییەک، سوێدییەک، دانمارکییەک، فینلاندییەک، ئەڵمانییەک، فرانساییەک، هۆڵاندییەک، ئیتالیاییەک، چیکییەک، سلۆڤاکییەک، مەجەرستانییەک، پۆرتوگالییەک، سپانیۆلییەک، یۆنانییەک، کە هەموو دەوڵەتگەلێکی ئەوروپایین، بەجگە لە سەدان دەوڵەتی دیکە لەم جیهانەدا، بڵێن ئەوە دەوڵەتەکانتان لەسەر بنەمای نەتەوەیی دامەزراوە، بە دەستبەرداری نابن و نایسەنەوە! ئەمانە تەنیا بە کورد دەوێرن. ئەمانە لە ئەمستردام و لەندەن و پاریس و ستۆکهۆڵم و بەرلینەوە، لە فێنکایی و سەوزایی و تەڕی و جوانی و خاوێنە و ڕێکوپێکیی، وڵاتگەلی قانوون و مافی مرۆڤ و ئازادی و فەرهەنگ و خۆشگوزەرانییەوە، چنگ لەسەر شان، بە هەڵەداوان دەگەڕێنەوە بۆ کوردستان و خۆ دەگەیەننە "کەلار"ی نەوەندی گەڵ و گەرما، کە بە پێناسەی حوسەینی ئەحمەد بەگی جاف، یادی بەخێر:"ئیستیعلاماتی جەهەننەمە" و پلەی گەرما تێیدا یەک دوو پلە سەرووی پەنجایە، تەنیا بۆ ئەوەی بە گەرمیانییان، بەدبەختترین خەڵک و دەڤەرێک لە باشووری کوردستان، کە لە هەموو جێیەکی دیکەی کوردستان زیاتر قوربانیی چەوسانەوە و وێرانکردن و قڕان و لەتوپەتکردن بووە، بڵێن: دەنگ بە سەربەخۆیی مەدەن و دژی گشتپرسی بن! هیچ یەکێک لەم خاوەن تێز و هزرانە، تاکە یەکجاریش، ئەوی من پێ بزانم، بە زمانێکی ئەوروپایی و بە خەڵکی ئەوروپایی و لە باژێڕیکی ئەوروپادا، کۆڕێک، خۆبوونەوەیەک، باسێکیان لە بارەی دۆزی میللەتەکەیانەوە و ئەو هەموو نەهامەتی و ماڵوێرانییەی بەسەریدا هاتووە، نەکردووە و نەنووسیوە و خۆیان بە وەها کارێک ماندوو نەکردووە، لە سەدان گوتار بە زمانی کوردی و بۆ کورد دەنووسن و هەزاران کیلۆمیتر ڕێگە دەبڕن و ڕوودەکەنە ئەو دەروازەی دۆزەخە، بەوەی وشەی "نەخێر بۆ گشتپرسی" لە مێشکی خەڵکەکەیدا بچەسپێنن! دەگەڕێمەوە سەر هاوڕێیە کۆنەمارکسیست و ئەنارکیستەکەم، ئەو ئێستا تاقە هیوایەکی هەیەتی و گرەوی لەسەر دەکات: گۆڕین و شۆڕش و هێنانەدی خەونی خەڵک، لەسەر دەستی کەسێک دێتە دی، کلیلی چارەسەری کێشەکانی لە بەرکدایە و هاکەزانیت قەومانی و ئیسرافیل ئاسا فووی کرد بە کەڕەنایدا، نەفخی سووری ژەند"نفخ في الصور" و ئازادی و

ڕزگاری و بەختەوەریی بە گەل بەخشی و وەڵاتی بردە پێشەوە بەرەو سەردەمی موحەممەدی مەهدی(المهدي المنتظر)، کە ئیدی گورگ و مەڕ پێکەوە ئاو دەخۆنەوە! ئەو وەڵاتەی ئەو کەسە دەیگێڕی، عیراقە و ئەو کەسەی چاوەڕوانی ئەو گۆڕینەی لێدەکرێ، موقتەدا سەدر(مقتدى الصدر)ە. خەیاڵێکی خۆشە، مرۆڤ ساڵانێک، تەمەنێک، مارکس، لێنین، ترۆتسکی، ماو، کاسترۆ، گیڤارا، چیاب، هۆ شی مین، ڕۆزا لوکسمبۆرگ، باکۆنین، پرۆدۆن، وەک پێشەنگ و ڕێبەر و فریادڕەس بزانێت و ئێستا ئیدی موقتەدا سەدری لە بەبەت بە فریادڕەس، ئەویش بە وەڵاتێک، کە تەنێ ناوی وەڵاتە، دەنا هیچ شتێکی لە وەڵات ناچێت ، ئەمە تەنێ گرەوەکە لەسەر کەلاکی مردارەوەبوویەک، چاوەنۆڕ بیت زیندووببێتەوە! ئەوجا ئەگەر موقتەدا سەدر، کەڕەنایەکەی خۆی ژەنی و خەڵک ڕابوون و وەڵاتی عیراقی گرتەی، بەرەو کوێی دەبا ، مەگەر "سەرگا هەر دەڵێ" نییە، بەرەو تاران نەبەت بەرەو هیچ جێیەکی دیکەی وەکەش دەکات! ئەدی چ گۆڕینێکیش دەکات، بیجگە لە چێکردنی دەوڵەتێکی ئایینی مەزهەبی، کە بە ناوی"الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر"ەوە، ڕۆژانە سەدان کچ و کوڕی لاو، وەبەر قامچی دەدرێن و دارکاریی دەکرێن، تەنێ لەبەر ئەوەی گۆرەویان لە پێ نەکردووە یا لاقیان یا چەند تاڵێکی پرچیان وەدەرکەوتووە یا لە ڕەمەزاندا جگەرەیان کێشاوە یا چەپێک عەرەقیان خواردووەتەوە! بێجگە لە چاوەڕوانیی موقتەدا سەدر"گۆدۆ"، ئەم هاوڕێیەم لەو باوەڕەدایە، کە دەبێ هێزێکی سیاسی یا بزاڤێکی جەماوەری میللی بێتە ئاراوە و کورد و عەرەب و هەموو گەل و خەڵکانی عیراق لەنێو خۆیدا جێ بکاتەوە و هەوڵ بدات بە چێکردنەوەی عیراقێکی نوێی ئازاد و پڕ لە عەدالەت و بەختەوەریی مرۆڤ.

ئەم ئاواتخواستنە لە کاتێکدایە، پێشەنگی ئەو خەونەوەڵاتە، وەک ئاوات و هەوڵ و خەبات بۆ هێنانەدیی، نەک هەر لە عیراق، بەڵکە لە ئێران و سووریا و تورکیاش، کە هەر یەکەیان بەشێکی گەلی کورد و بەشێکی کوردستانی تێدایە، حیزبە کۆمەنیستەکانی ئەو وەڵاتانە بوون، کە بەشێکی زۆری ئەندامان و هەواداران و تەنانەت سەرکردە و ڕابەرانیشیان، کورد بوون. ئەوان نەیانتوانی ئەو ئێرانە، سووریایە، تورکیایە، عیراقەخەونە بهێننە دی، ئێستا وەها کارێک بە موقتەدا سەدر دەکرێ؟

خەڵکی عیراق، ئەوانەی هاوڕێیەکم بە تەمایانە، لەنێو هەموو جیهاندا و بە ددانپێدانانی سەدان سیاسی و جڤاکناس و شیکار، لە مێژوودا، بە هەڵپەرست و حولحولی و ڕاڕا و دووڕوو ناسراون و بەناوبانگن. هەر خەڵکی کووفە بوون، بانگی ئیمام حوسێنیان کرد،

بە ئەوەی لە عەرەبستانەوە بێت و ڕزگاریان بکات لە حوکمی یەزیدی کۆی موعاویە و دەوڵەتی یەکسانی و دادپەروەریان بۆ دابمەزرێنێت، کەچی دواتر پشتیان تێکرد و لە کەربەلا لەسەر دەستی چەتەکانی یەزید، شەهید کرا و خانەوادەکەیشی هەموو وەک سەبایا بران بۆ شام.

کە عەبدوسسەلام عارف(عبدالسلام عارف)، سەرۆککۆماری عیراق لەنێوان(8ی فەبریوەری1963-13ی ئەپریلی1966)، سەردانی مسر دەکات، جەمال عەبدونناسر(جمال عبدالناصر)ی سەرۆککۆماری مسر لەنێوان (1956-1970)، ئەم پرسیار و وەڵامە دەکەوێتە نێوانیانەوە:

ناسر: ژمارەی کۆمۆنیستەکانی عیراق چەندن؟

عارف: 8 میلیۆن کۆمۆنیستن.

ناسر: ئەدی ژمارەی نەتەوەییەکان چەندن؟

عارف: 8 میلیۆن نەتەوەیین.

ناسر سەری سووڕدەمێنێ و دەپرسێت: ئەی ژمارەی ئیسلامییەکان چەندن؟

عارف: 8 میلیۆن ئیسلامیین.

ناسر واقی وڕدەمێنێ و قەڵەمەکەی دادەنێت و دەڵێ: ئەمە چییە سەرەک، ئەگەر وایە، ئەدی ژمارەی هەموو عیراقییەکان چەندن؟

عارف: 8 میلیۆنن، گەرەکتە کۆمۆنیست بن دەبنە، گەرەکتە نەتەوەیی بن دەبنە، گەرەکتە کۆنەخواز و پاشڤەڕو بن دەبنە، گەرەکتە ئیسلامی بن دەبنە، عیراقییەکان بۆ هەموو شتێک دەبن و دەلوێن، هەریەکێکیان بگریت، لە سیاسەتدا کیسنجەرە و لە ئابووریزانیدا ئادەم سمیسە و لە ئاییندا ئیبن حەنبەلە، چۆنت دەوێ ئەو دەبێتە و دەلوێ، هیچ چارەیەکمان نییە.

مرۆڤ لەوەها خەڵکیک، دەبێ چ چاوەڕوانییەکی هەبێت!

لەنێو هەموو ئەو هەزرە نەتەوەیی و ئایینی و ئایینزایانەی عیراقدا، تاکە یەک هەزر نابینییەوە لەگەڵ سەربەخۆیی کوردستاندا بێت. ئەمەش تاکە هەزرێک لە هەزرە سیاسییەکانی عیراق، کە لەگەڵ سەربەخۆیی بەمەرجی کوردستاندایە، حیزبی کۆمۆنیستی عیراقە! دیارە کۆمۆنیستەکانی کوردستان و کۆمۆنیستەکارگەرییەکانی کوردستانیش هەر ئەو دیدەیان هەیە و لەگەڵ سەربەخۆیی کوردستاندان. کۆمۆنیستەکارگەرییەکان، هەر لە ساڵانی 1990ەوە و لە سەردەمی مەنسووری حیکمەتدا و لەسەر زمانی وی، داوای سەربەخۆیی باشووری کوردستانیان کرد و بە پێویستیان زانی. ئەمەش هیچ جۆرە پەیوەندێکی سیاسی، ئابووری، جڤاکی، ڕێکخراوەیی، لەنێوان کارگەر و جووتیار و هەژارێکی باشووری کوردستان و یەکێکی خەڵکی بەسرە(البصرة) یا عەفەچ(عفك) یا تویریج(طويريج)دا نییە و نەماوە و هیچ شتێک پێکەوە گرێیان نادات، مەگەر تەنیا وەک سەزەک. هەمان شت بۆ نێوان ڕەمادی(الرمادي) و ناسریە(الناصرية) یا مووسڵ(الموصل) و

دیوانییە (الدیوانیة) یا تەنانەت تەلەعفەر(تلعفر) و زوبیر(الزبیر)یش دەشێ بگوترێ. بەپێچەوانەوەی چینەکانی خوارێی کۆمەڵەوە، سەرمایەدار و لیبرالانی کوردستان و عیراق، لە ڕۆڵی خۆیان باش تێدەگەن و ئاگان و هەموو هەوڵێکیشیان بۆ داکۆکی لە و پاراستنی بەرژەوەندە مادیییەکانی خۆیانن، لە هەموو کات و سەردەمێکدا، ئەوان هاوڕا و هاوسۆز و هاوقازانج و هاریکارن، لە هەژارترکردنی چەوساوە و ستەمدیدەکانی کوردستان و عیراقدا و پێوەندی پتەو و تونوتۆڵیان هەیە و بەردەوامە. بەشێکی بەرچاوی گەلی کورد، کوردانی فەیلین لە بەغدا و زرباتییە و بەدرە و مەندەلی و قزڕەبات و خانەقین و گەلێ دەڤەری دیکەی باشووری کوردستان و عیراق، لەڕووی ئایینزاوە، شیعەن، کە ئایینزای دەسەڵاتەکەی حوکوومەتی بەغدایشە، هەرچۆن لە ڕابردوودا تووشی وەدەرنان و کوژتن و لەبەینبردن بوون، ئێستاش کە هێشتا هیچ ڕووینەداوە و کوردستان سەربەخۆ نەبووە، دەسەڵاتی بەغدا و هێزە نێزیکەکانی لەو دەسەڵاتەوە، هەموو ڕۆژێک هەڕەشەی ت□□انکردن و لەبەینبردن و کوژتنیان لێدەکەن.

****

ئەوەی دژی گشتپرسی و سەربەخۆییە، سەدان پاساو و بیانوو دەهێنێتەوە بۆوەی دژایەتی ئەو پر□س□ بکات و ئەژنۆی خەڵکی کورد بشکێنێت. سەدان "بەڵام" دێنێتەوە تەنیا بۆ ئەوەی نەخێر سەرکەوێت. ئەوانەی لە بازنەی دژایەتی گشتپرسی و سەربەخۆییدا دەخولێنەوە، سەرچاوە و دەسپێکی دید و بۆچوونەکانیان لە دوو شت بەدەر نییە:

یەک: ئێستاش بە عەقڵییەتی پەنجاوسێ سال□ ل□مەوبەر، ناوەڕاستی سال□انی 1960 بیر دەکەنەوە. ئێستاش دروشمی فێرگە و ڕێبازی□ک بەرزدەکەنەوە و دەڵێنەوە و لە بازنەی دیدی ڕێبازی□کدا دەخولێنەوە، کە بە ددانپێدانانی دامەزرێنەرانی و ڕێبەرە هەرە مەزنەکانی، هەڵە بووە و دۆڕاوە و تێکشکاوە. ئیدی "خوویەکە گرتوویانە بە شیریی و تەرکی ناکەن بەپیری" و لەسەر هەمان بنج □اوون و بەردەوام دەڕوێنەوە.

دوو: ئەو دەنگی "نەخێر" بۆ گشتپرسییە، کە بۆخۆی لەڕاستیدا نەخێرە بۆ سەربەخۆیی، چونکە لەو کارت و کاغەزەی خەڵک ڕای خۆیانی تێدا دەردەبڕن، دەبێ بەرسقی یەک پرس بدەنەوە، ئەویش ئەوەیە: ئایا تۆ لەگەڵ سەربەخۆیی باشووری کوردستاندایت؟ ئیدی دوو دانە هەڵبژادەیان لەبەردەستە ئەویش ئەوەیە: ئایا تۆ لەگەڵ سەربەخۆییی هەرێمی کوردستاندایت بە ناوچە کوردستانییە دابڕێنراوەکانیشەوە لە

دەوڵەتێکی سەربەخۆدا؟ ئیدی ئەگەر دەنگت بە “نەخێر” دا ئەوە تۆ
دەنگت دژی سەربەخۆیی کوردستان داوە و خۆ ئەگەر بە “بەڵێ” دەنگت
دا، ئەوا تۆ لەگەڵ ئەوەی باشووری کوردستان ببێتە دەوڵەتێکی
سەربەخۆ. هاتوهاواری نەخێر، لە خەڵکانێکەوە دەبیسرێ، کە
توێژاڵێکی خۆ بە “خوێندوو، ڕوونا کبیر” زانن و پڕانییان خەڵکی
سلێمانین و کۆمەڵێک گەرمیانی ڕەدووکەوتوویشیان ، کە بە هۆی جۆری
بیرکردنەوەیان، قسەکانی ئەوان دەڵێنەوە و خۆیان بەو “ڕوونا کبیر و
خوێندوو”انەی ئەو شارەدا هەڵواسیوە. باژێڕی سلێمانی لە
دروستبوونی دەوڵەتی عیراقەوە تا ئەمڕۆ، لەبەر ئەوەی
دانیشتووانەکەی یەک پێکهاتە و یەک زمانن، هەرگیز خۆیان بە بندەست
نەزانیوە و ئەو هەستی چەوساندنەوە و سڕینەوە و سووکایەتیپێکردن و
لەنێوبردن و تواندنەوەیەی، کوردێک لە زوممار، شنگال، مووسڵ،
مەخموور، دووبز، حەویجە، کەرکووک، تاووغ، خورماتوو، کفری،
قەرەت□پ□، جەلەولا، خانەقین، قزڕەبات، مەندەلی، بەدرە، زرباتییە،
بەغدا و…هەستی پێ کردووە و دەکات و چەشتووویەتی، کەسێکی
سلێمانییەیی، هەرگیز ن□ ت□□ی دەگات و نە هەستی پێ دەکات. من باوەڕ
ناکەم، کەسێکی نێشت□ج□□ و خ□□کی ئ□و د□ق□رانەی زوممار تا
زرباتییەیە یا کوردانی بەغدا، تەنانەت ئەگەر لە چوارچێوەی ئەو
دیدەیشدا بێت، کە لە خاڵی یەکەمدا ئاماژەم پێکرد و خوێندوو و
ڕوونا کبیریش بێت، بتوانێت دژایەتی سەربەخۆیی بکات و بچێتە بەردەم
سەندووقی دەنگدانەکە و بڵێ”نەخێر بۆ سەربەخۆیی”، مەگەر وێژدانی
ژەنگی هەڵهێنابی و بیری کەڕووی گرتبێ، لێ ڕەنگە گوتنی “نەء” بە
لای خوێندوو و ڕوونا کبیرێکی سلێمانییەوە، نەک خەڵکە هەژار و داماو
و ئاساییەکەی، ئاسانتر بێت. زۆرێک لەو خوێندوو و ڕوونا کبیرانەی
سلێمانی، بەبێ ئەوەی بەخۆ بزانن، دووچاری دەردی خانەگومانیی
لەهەمبەر خەڵک، وەهم، تۆمەت هەڵبەستن، ترس، پارانۆیا “Paranoia”
و دەردی خۆبەزلزانیی، لووتبەرزی، خۆ پێ شتبوون، لەخۆڕازیبوون،
لەخۆباییبوون، کەیف بەخۆهاتن ، نارسیزم“Narcissism”ن. هەربۆیە
بەو بیرکردنەوەیەی هەیانە و بەو دەردانەی، وەک خۆرە، دەروونیان
دەخوات، هەرگیز چاوەڕوانی باشتریان لێ ناکرێت. ئەوان تەنیا
سلێمانییان پێ شارە و بە شاری شاران و سەرچاوەی فەرهەنگ و زانست
و عەقڵ و سیاسەتی دەزانن و تەنانەت تا ڕادەی ئەوەی، کوردی هیچ
د□ق□ر□کی دیکەی کوردستان، ئەگەر جیاواز لەوان بیربکاتەوە، بە
کوردی نازانن و هەر خۆیان ب□ کوردە و هەر خۆیان پێ ڕاستە. ئەمانە
بە هەموو توانست و لێهاتوویی و وزە و چالاکییەکی هەیانە، کار
لەسەر شۆردنەوەی مێشکی خەڵکانی ئاسایی و لاوان دەکەن و خەڵکیک، کە
ڕەنگە تەنیا وشەگەلی “ڕوونا کبیر و نووسەر و بیرمەند”، لە خشتەیان

ببات و گوێیان بۆ ڕادێرن. دیارە تێنەگەیشتنی هاوبەش بۆ مێژوو، یا تێگەیشتنی ناهاوبەش بۆ مێژوو، مێژووی ناهاوبەش دروست دەکات و تێگەیشتنی هاوبەشیش بۆ مێژوو، مێژووی هاوبەش دروست دەکات

****

سەرتەراشخانەی کوردێکی ناسیاوم لە ستۆکهۆڵم هەیە، بۆ سەرتەراشین دەچمە کنیان. جارێکی چووم و دانیشتم و چاوەڕوان بووم ئەوەی، کە هەموو جاران سەرم دەتەراشێت دەستی بەتاڵ بێت و بچمە ژێر دەستی، چوون دەستی گیرابوو. ئەو هاو□ی□ فلستینییە و بە عەرەبی پێی گوتم، ئەو هاو□ی□ی ئێستا کەسی لەبەردەست نییە، ئاماژەی بۆ کورسییەکەی ئەودیوی خۆی کرد، کە گەنجێکی بیستویەک بیستودوو ساڵە بوو، جوان تراش دەکات و لە خۆیشتانە کوردە، بچۆ بەردەست ئەو. منیش چوومە بەردەستی و پرسیی، چۆنم گەرەکە سەرم بتەراشێ، منیش بۆم باس کرد. ئەوجا پێمگوت: تۆ لەم جێ کارە تازەی وانییە؟ چونکە پێشتر لێرە نەمدیوێ. گوتی نەک هەر لە جێ کارەکە بەڵکە لە سوێدیش تازەیە. ئیدی تێگەیشتم لە پەناهێنە نوێیەکانە. گوتم؛ تۆ خەڵکی سلێمانیت، وانییە؟ گوتی: بەڵێ. گوتم: ئەی بۆ لە وەڵات هەڵاتووی و هاتووی بۆ ئێرە، خۆ ڕەوشی سلێمانی باشە و چ کێشەیەکی گەورە و مەترسییەک لەسەر ژیانی خەڵک نییە؟ گوتی: ئەی چۆن هەڵنەیەم، نە مووچە هەیە و نە کارەبا هەیە و نە ئاو هەیە و نە دامەزراندن هەیە و نەژیان هەیە و گرانییە و مەسعوود هەرچی بودجە و پارەی نەوت و قووتی خەڵکە دەیدزێ و کورسییەکەی گرتووە و وازناهێنێت و ناڕوات! گوتم: تۆ لە سلێمانی چ کارێکت دەکرد؟ گوتی: سەرتەراش بووم. گوتم: لە دوکانی خەڵکدا کارت دەکرد یا بۆخۆت دوکانت هەبوو؟ گوتی: بۆخۆم دوکانم هەبوو و بۆخۆم کارم دەکرد. گوتم: کارەکەت باش بوو و پێی دەژیایت؟ گوتی: زۆرباش بوو، نەک هەر خۆم کۆمەکێکی باشی ماڵیشم دەکرد. گوتم: خێزاندار بووی؟ گوتی: نەخێر. گوتم: ئەی ئێستا تۆ هاتووی دوکانەکەت ماوە یا نەء؟ گوتی: بەڵێ ماوە. گوتم: کێ کاری تێدا دەکات؟ گوتی: برایەکم. گوتم: ئێستاش کارەکەی باش دەڕوات؟ گوتێ: بەڵی هەر زۆر باشە. گوتم: ئەی مووچەت لە حوکوومەت وەردەگرت؟ گوتی: نەء. گوتم: حوکوومەت مووچەی تۆی بڕیوە؟ گوتی: نەء. گوتم: دەی تۆ چیت داوە لە مووچە و باسی مووچە و بودجە و قووت و ئەم بەزمانە بۆ دەکەیت، خۆ تۆ بە هەموو پێوەرێک لە ڕەوشێکی باشدا ژیاویت و ئێستاش کارەکەت پەکی نەکەوتووە و پارەی خۆت هەر وەردەگرێت! گوتی: چۆن باسی نەکەم، مەگەر ئەوە نییە مەسعوود دەیخوات و یەک شت بە خەڵک نادات و کورسییەکەی بەرنادات !

گوتم: هاوڕێ تۆ کە خەڵکی سلێمانیت، حوکوومەتی شارەکەی تۆ لە هەردوو شارەکەی دیکەی هەرێم، دهۆک و هەولێر، پارەی زیاتر دەستدەکەوێت. مووچەی کارمەندانی سلێمانی و گەرمیان لە حوکوومەتی سلێمانییەوە وەردەگیرێت.

ئەو دزی و مفتەخۆری و گەندەڵییەی لە سلێمانیدا هەیە، هیچی لە دهۆک و هەولێر کەمتر نییە، ئەگەر زیاتر نەبێت. تۆ و کەسانێکی شارەکەی تۆ، چاوتان تەنیا مەسعوود بارزانی دەبینێت، کە لە شارەکەی تۆدا و لەلایەن خەڵکانێکەوە، تەمەنێکە بە بەرنامە و نەخشە، تەنێ کار لەسەر دزێوکردنی دەکرێت، ئەی بۆ سەیرێکی بەرپرسە حیزبی و حوکوومەتییەکانی سلێمانی ناکەیت و ناچێت داوای مافی خۆت و خەڵک لەوان و لەنزیکترین بنکەی دەسەڵاتەوە، لە ماڵەکەی خۆتەوە، بکەیت. وەرە تۆ و من دەچین لە کەنار ئەم شەقامەی بەردەم ئەم دوکانەی ئێمە ئێستاکە تێیدا دانیشتووین، ڕادەوەستین و لە سەد مر□ق ل□وانەی بە بەردەمماندا تێدەپەڕن دەپرسین، کە ئایا دەزانن بودجەی سوێد چەندە؟ بودجەی سوێد چۆن خەرج دەکرێت؟ وەزیری ئابووریی سوێد کێیە؟ سەرۆکوەزیرانی سوێد کێیە؟ چ حیزبێک ئێستاکە لە سوێد حوکوومەت بەڕێوە دەبات؟ بزان□ ل□ س□د مر□ق چ□ندیان دەزانن وەڵامی ڕاستی ئەو پرسانە بدەنەوە. ئەگەر لە سەدا بیستی زانییان وەڵامی دروست بدەنەوە، ئەوا زۆرە. لێرە لە سوێد تەنیا سیاسییەکانی، سیاسەت دەکەن و باسی سیاسەت دەکەن، ئەو خەڵکە ئاساییە، سەرگەرمی کار و ژیانی خۆیەتی و خۆی لە کاروباری کەسێکی دیکە هەڵناقورتێنێت، لێ ل□ و□□اتەکەی تۆ، هەرچی خەڵکە خۆی لە هەموو کاروبارێکدا، پێوەندیشی پێوە نەبێت و هی خۆیشی نەبێت و بواری خۆیشی نەبێت و لێیشی نەزانێت، خۆی تێهەڵدەقورتێنێت و لووتی تێوە دەژەنێت، لەوێ هەرچی خەڵکە سیاسییە و سیاسەت دەکات. هەر یەکەو لە ئاستی خۆی وتەبێژ و شیکار و بیرمەند و فیلۆسۆف و پسپۆرە، بۆیە هێندە حاڵی وەڵاتەکەمان جوانە! ئەوانەمان گوت و بڕێکیش زیاتر. بەدەم ئەو گوتوبێژەوە ئیدی کاتی سەرتەراشینەکەم تەواو بوو و هەڵسام و گوتم: لەبری ئەوەی سەری خۆت بەو باسانەوە دەئێشێنیت، باشتر وایە هەوڵدەیت زمان فێر بیت، کار بکەیت، بخوێنیت و بۆ خۆت بژیت. کورد لەمێژە گوتوویەتی:”بیانووی تڕ نانی جۆیە” یا “بیانووی تس نانی جۆیە”.بیانووی هەرچی نەهامەتی و ماڵوێرانی و گەندەڵییە لە کوردستان و بیانووی دژایەتی گشتپرسی و سەربەخۆییش، کە ئێستا باسی لێوە دەکرێ، لەبەر هەر هۆیەک بێت، لەو د□ق□ری گەرمیان و سلێمانییە، تەنێ نانەجۆکەیە، واتا: مەسعوود بارزانی! ئەو بیانوو و دژایەتییە، بێجگە لە ئاوکردن بە ئاشی

ئەنقەرە و بەغدا و شام و تاراندا و درێژەپێدان بە بندەستیی گەلی کوردستان و خاکەکەی، شتێکی دیکە نییە.

****

هەموو بیانییەک لە جێی کار، خوێندنگە، باخچەی منداڵان، نێو شەمەندەفەر و ئۆتۆبووس و تاکسی و فڕۆکە، بازاڕ و فرۆشگە، سەرتەراشخانە، چێشتخانە و هەموو کون و قوژبنێک لە ئەوروپا، ئەمەریکا، هەندەران، بەتایبەت، کە تۆ بە ڕەنگ و ناو و زمان و ئایین و فەرهەنگ و زۆرینەی شتەکانت لەگەڵ دانیشتووانی وڵاتەکە سەد لە سەد وەکنایەنەوە و تۆ بەڕێک جیاوازی، ڕۆژانە تووشی ئەم پرسیارە دەبێت: تۆ خەڵکی کوێی؟ یا لە چ وڵاتێکەوە هاتووی؟ یا بە ڕەچەڵەک کوێندەرییت؟ هەموو یەکێک لە ئێمە هەزاران جار تووشی وەها پرسیارێک بووە. وەک کوردێک، ڕەنگە بەڵێ من خەڵکی کوردستانم. هەرکە وات گوت، پرسیاری دووەمی ئەو کەسەی لێت دەپرسێت، لە باشترین حاڵەدا ئەوەیە: کوردستان دەکەوێتە کوێوە؟ ئەوجا تۆ بۆی باس دەکەیت. پاش ئەوە دەڵێ: کام پارچەیان؟ وەڵامی ئەوەیش دەدەیەوە. لە جاری وا هەیە و زۆرجارانیش بەو جۆرە، کابرای پرسیارکەر دەڵێ: کوا وڵاتێک هەیە بە ناوی کوردستان! یا دەڵێ: وەرە لەسەر نەخشەی جیهان وڵاتەکەتم پێشاندە! یا دەڵێ: بۆ ناڵێی عیراقی، ئێرانی، تورکیایی یا سووریاییم! تۆ ئەگەر لەسەر وشەی کوردستانەکەی خۆت سوور و مکوڕ بیت، گەرەکە هەمیشە ئامادەی ئەوە بیت ڕوونکردنەوە و بەڵگە و نەخشە و وێنە و دەیان دەردەسەریی دیکە بە کەسی پرسیارکەر بخەیتە ڕوو و بگەڕێیتەوە. خۆ ئەگەر ئەوەی لێت دەپرسێت عەرەب بێت، نە تەنیا عەرەبی عیراق یا سووریا، بەڵکە مەغریبی، عومانی، شامی، ئەهوازی یا مووسڵاوییش بێت، یا تورک بێت، ئیدی نە تەنیا تورکی تورکیا، بەڵکە تورکی بوڵغارستان، تورکمەنستان، قوبرس، ئازەربایجانیش بێت، یا فارس بێت، نە تەنە فارسی ئێران، بەڵکە فارسی تاجیکستان، ئەفغانستان، هیندوستان، نەجەفیش بێت، موسوڵمانیش بێت، ئیدی موسوڵمانی ئیندۆنیزیا، مەریتانیا، کەنگۆ، چین، پاکستان یا هەر عەردێکی دیکە بێت، هەر دەسبەجێ لێت دەردەپەڕێ و دەتداتە بەر ڕێژنەی قسەی ناشیرین و تووڕەییت بەسەردا دەبارێنێت . عەرەبەکە، پێیوایە تۆ وڵاتی عەرەب و خاکی عەرەب لەتلەت دەکەیت(ئەو لە ڕوانگەی دەسەڵاتی مێژوویی خۆی و داگیرکارییەکی مێژوویی خاکەکەی تۆ و ژێردەستەیی و دەستەمۆیی تۆوە دەنۆڕێتە تۆ) وتورکەکە، پێیوایە خاکەکەی لێت دەکەیت (لە ڕوانگەی ئیمپراتۆریای عوسمانییەوە، وەک هیچ و بێ بەها لە تۆ دەنۆڕێ) و فارسەکە تۆ بە خوازیاری لەتکردنی وڵاتەکەی دادەنێ(لە دیدی ئیمپراتۆریای فارس و ئێران و مێژووی هەزاران ساڵەی دەسەڵاتی

خۆیەوە دەنێڕێتە تۆ و تۆیش وەک نەتەوە بە بەشێک لە فارس تەماشات دەکات و زمانەکەشت بە شێوەزارێکی زمانی فارسی دەزانێت)، موسوڵمانیش بێت، خەمی تێکنەچوونی یەکیەتیی موسوڵمانانە و تێکنەچوونی دەوڵەتی ئیسلامییەتی. ئیدی گەلێ جار مرۆڤ ئەگەر بەڕێک نەرمونیان بێت و وزە و ئارەزووی ئەوەی تێدا نەبێت، داکۆکی لە خۆی بکات و حەزی لە دەمەقاڵێ و شەڕەقسە نەبێت، لە کورتی دەیبڕێتەوە و خۆی لە سەرئێشە لادەدات و دەڵێ: من عیراقیم، ئێرانیم، تورکیاییم، سووریاییم، بە گوێرەی ئەوەی بە ڕەسمیی هاووڵاتیی کام لەو وڵاتانەیە.

ساڵانە دەیان بۆنە لە باخچەی منداڵان و خوێندنگەکاندا ڕێکدەخرێن و مامۆستاکان، لەلێکان لە زارۆکەکان داوا دەکەن وێنەی ئاڵاکانی خۆیان بکێشن و لە دیواری ژووری خوێندنەکەیاندا هەڵیانواسن، یەک جاریش نەبووە منداڵانی کورد تووشی دوودڵی و سەرسووڕمان و شەرم نەبن، لەوەی کە نازانن چ ئاڵایەک دانێن. دیارە ئەوە پەروەردە و بیرکردنەوەی دایکوباوک و خێزانی منداڵەکە لەو پرسەدا نەرێ دەبینێت. ماڵبات هەیە منداڵەکانیان فێری وشەی کوردستان و ئاڵای کوردستان و ئەوانە کردووە و ماڵباتیش هەیە منداڵیان بە عیراقی، ئێرانی تورکیایی و سووریایی پێگەیاندووە و ئاڵای ئەو وڵاتانە دەناسێتەوە. زۆرجارانیش ئەو پرسی ئاڵایە دەبێتە باس و دڵەڕاوکێیەک بۆ زارۆکەکە، کە دەبینێ سۆمالی، ئەفغانی، ئێرانی، تورک، ئەریتری، ئیسیووپی، هیندوستانی..داروبەرد و هەموو دنیا ئاڵای هەیە و دێتەوە بۆ ماڵ و لە دایک و باوکی دەپرسێت: ئێمە بۆ ئاڵامان نییە؟ دایک و باوکیش ئیدی بەگوێرەی دید و بیرکردنەوەی خۆیان بۆی ڕووندەکەنەوە، یا خۆیان لە وەڵامدانەوەی گێل دەکەن، لە هەردوو حاڵەتیشدا هەرگیز ناتوانن ئەو زارۆکە قایل بکەن و وەڵامەکەیان هیچ ئاسوودەیی و دڵنیاییەک بە زارۆکەکە نابەخشێت.

ئەگەر کەس لە بێ دەوڵەتی و بێ وڵاتی تێنەگات، کوردی هەڵاتوو لە کوردستان و لە هەندەران ژیاو، دەبوو زۆرباش تێگەیشتبان. دوو نەتەوە یا دوو گەل، لە جیهاندا، بەتایبەت لە ئەوروپا بڵاوبوونەوە، ڕۆم(قەرەچ) و کورد. ڕۆمەکان، لە ئەوروپا لە کورد کەمترن. ڕۆمەکان، نەک هەر دەوڵەت، خاوەنی خاکی خۆیشیان نین. ئەوان دەگەڕێن و لەهەرکوێیەک ژیان، ئیدی ئەوە وڵاتی ئەوانە. ئەوان بە مووزیک، سەما، فەرهەنگ، دەستڕەنگینی و چەوسانەوە و لەبەینبردنیان لە مێژوودا، دەناسرێنەوە. کوردیش، ئەنفال، گازبارانی هەڵەبجە، کۆڕەو و جەنگ، دنیایەک نەگبەتی و ماڵوێرانی،

بۆ خەڵکی ناساندووە، دەنا لەدانەوەی قەوانی سوواوی بەشی عیراق و ئێران و تورکیا و سووریا و چوارپارچە و چل میلیۆن و ئەو باسانە، گێڕانەوەی ئەو شانامەیەی، کە دەبێ هەمیشە ئامادەی گێڕانەوەی بیت، هەرگیز ئەوروپاییەک ناگەیەنێتە ئەو باوەڕەی، کە تۆ وڵاتێکت هەیە و ناوی کوردستانە، چونکە تۆ لەسەر نەخشە نیت و وڵاتەکەت دەوڵەت و ددانپێدانراو نییە و ئەندامی ڕێکخراوی دەوڵەتە یەکگرتووەکان(UN) نییە و لەو وڵاتە ئەوروپاییەی تێیدا دەژیت باڵیۆزخانەیەکت نییە بەناوی"باڵیۆزخانەی دەوڵەتی کوردستان". هەرچەندە باوەڕی نەتەوەیی چ لە ڕووی مێژوو و چ لە ڕووی ناوەڕۆکەوە نوێیە و بەرهەمی هزری بۆرژوازی سەدەی هەژدەیەم و دواتره، لە نەبوونی قەوارەیەکی ددانپێدانراو، کە پێی بڵێی وڵات و خودانی پاسپۆرت و ئاڵا و خاکێکی سنووردار، ڕووحێکی سەرگەردان و وێڵ و بێ ئینتیما دەنێتە بەرهەم.

****

فیلەسۆفی میژوو ومیژوونووسی بریتانی، ئارنۆڵد توێنبی(Arnold Joseph Toynbee 1889 – 1975)، لە لێکۆڵین و توێژینەوەکانیدا، لەمەڕ پەیدابوون و لەناوچوونی ژیارییەکانەوە دەڵێ:"نەتەوەکان ناکوژرێن، بەڵکە خۆیان دەکوژن"، واتە: "سەرتەڕ و دەستەبژێره زاڵ و دەستڕۆیشتووەکانیان، دەکەونە ڕەوشی ملانێ و جەنگێکی بەردەوام و هەمیشەییەوە، کە ئیدی بڕست و توانستی ئەو نەتەوەیە، بۆ دۆزینەوە و داهێنانی چارەسەری گشتی و قایلکەری هەمووان و بۆ سوودی هەمووان، بۆ کیشە و گرفتە ژیانییە کەڵەکەبوو و کۆنەکان، دەبڕێ". کاری سیاسی لە کوردستان و لەنێو حیزبەکانی کوردستاندا، لە دێر زەمانەوە، هەر لە ناوەندی ساڵانی 1960ەوە، لەسەردەمێکەوە، کە ئیدی ماڵ بەش کرا و برا لە برا جوێ بووەوە، بێجگە لە ملانێیەکی ڕووت و ئاشکرا و بێ پەردەی هێز و بازوو، شتێکی دیکە نەبووە. زۆر جاران بێفەرهەنگی و بێئامانجی و بێمەبەستییەکی هزریی، بەسەریدا زاڵ بووە و تەنانەت ئەو ڕووپۆش و دەمامکە ئیدیۆلۆگییەیشی، گەلێ جاران هەڵیانگرتووە و هەڵیدەگرن، نەیتوانیوە و ناتوانێت، بەرژەوەند و دەسکەوتە کەسەکییە ڕاستەوخۆ و زەقەکانیان و کینە و ڕقیان وەشێرێ. پاڵنەر و هاندەرێکی بنەڕەتیی کارکردنی ئەوان، دەڤەرچێتی و ناوچەگەری بووە و ئاوەز و خواستێکی قازانجخوازیی بازرگانیی سەرمایەدارییش، هاندەرێک. وەها هزر و کردار و ڕەوتاریک، هەرگیز نابنە هەوێنێ چێکردنی نەتەوە و وڵات. بۆ پێچەوانەی مەسعوود موحەممەدەوە کە دەڵێ:"خەڵک دەتوانێ

لە دینی خۆی دەرچێ، لە وەطەنی خۆی دەرچێ، لە نازانم چی خۆی دەرچێ، بەڵام ناتوانێ لە قەومی خۆی بترازێ، ئەگەر کورد بێ ناتوانێ بڵێ من کورد نیم. قوڵ بەسەری، کوردە مەگەر بێژوو بێ، چونکە بۆ میرات بۆی ماوەتەوە، کەواتە کوردایەتی ئەصیلە و بەهێزترە لەهەر وەسفێ بۆ مرۆی دەهێنیتەوە…” ، بە بڕوای من، نەتەوە بە ماوەیی و میرات نییە، بەڵکە دروست دەکرێ. مرۆڤ، هەر لە زارۆکییەوە، دایکوباوک، خێزان، بنەماڵە، هۆز و خێڵ، خوێندنگە، جێیکار، کۆمەڵە، هەموو ئەوانە لە دروستکردنیدا ڕۆڵ دەبینن و ئەو کەسایەتییەی دەدەنێ، کە هەیەتی و دەیبێ. زارۆک، کە دێتە دنیاوە، بۆ خۆی هیچ ئینتیمایەکەی نییە و دەکرێتە، کورد، فارس، تورک، عەرەب، فرانسی، چینی، شیعە، سوننە، ئێزدی، پرۆتستانت، کاتۆلیک، ئۆرتەدۆکس، جوو، بوودایی، هیندۆس یا هەر شتێکی دیکە. دەشێ منداڵێکی فرانسی، سوێدی، عەرەب، چینی، هەر کە دێنە دنیاوە، جێگۆڕکێیان پێ بکەیت و دانەیەکیان ببەیتە نێو خێزانێکی ئیندیان و دانەیەکیان ببەیتە نێو خێزانێکی ڕۆم(قەرەچ) و دانەیەکیان ببەیتە نێو خێزانێکی سۆمالی و دانەیەکیان ببەیتە نێو خێزانێکی ئەبوریجینی لە ئۆوستالیا و هەموویان گەورە ببن، ئایا ئەوانە دەبنەوە فرانسی، سوێدی، عەرەب، چینی یا دەبنە ئیندیان، قەرەچ، سۆمالی، ئەبوریجین؟ ئەودەم تێدەگەین، کە نە نەتەوە و نە ئایین، هیچیان چەسپاو و بەماوەیی و میرات نین و هیچ ڕەسەنایەتییەکیشیان تێدا نییە، دەشێ مرۆڤ لەوی دەرچێت و هەر نەشچێتەوە سەری، ئەو ڕەسەنە و دەمێنێتەوە و چەسپاوە، تەنێ مرۆڤ بوونە. کوردایەتیش، بە واتای کوردبوون و هەستکردن بە کوردبوون و هەوڵدان بۆ پرسی نەتەوەیی کورد، باوەڕم وایە، نەتەوە ئەگەر بە خولیا و کارێکی نەتەوەییەوە گرێ نەدرێ، دەسیسێ و دەپووکێتەوە. بنەماکانی نەتەوە لەبەریەک هەڵدەوەشێنەوە: خاک داگیر دەکرێ و ناگەڕێتەوە و کەم دەبێتەوە، زمان هەڵدەوەشێتەوە و بەش بەش دەبێت، مێژوویش لەنێوان تێگەیشتنێکی کاڵفامانە و ناتەواو و هەڵەدا، بزر دەبێ و فەرهەنگیش دادەڕزێ و تێک دەبێ.

****

لە هەر کۆمەڵێکدا، چوارچێوەی دەوڵەتێکی یەکگرتوو کەی نەکاتەوە، مەگەر گەیشتبنە ئەو جێیەی، مارکس لە کۆمۆنیزم یا پرۆدۆن(Pierre-Joseph Proudhon) باکۆنین(Michail Bakunins) و کرۆپۆتکین(Pjotr Kropotkin) و گۆڵدمان(Emma Goldman) لە ئەنارکیزمدا، باسی دەکەن و هەوڵی بۆ دەدەن و چاوەنۆڕین بێتە دی، چەک جێگەی گوڵ لەیەکگرتن

و گەنگەشە و وتووێژ دەگرێتەوە و ڕێکخراوە سیاسی□کان و حیزب دەبنە میلیشیا و دەستەی چەکدار و بونیادی دامەزراوەیی و پا□ی دەوڵەت لەبەر یەک هەڵدەوەشێنەوە و کۆمەڵ شی و شیتاڵ دەبێتەوە، ورد دەبێتەوە و پاژپاژ دەبێت و دەبێتە خڕبوونەوە و گردبوونەوەیلێکی پێش دەوڵەت ئاسا، دەبێتە بەرەباب و تیرە و خێڵ و هۆز و هەرێم و میرانی جەنگ دەبنە کەڵەگا و میرمحێ و سەرکردە و دەمڕاستی ناوچەیی و نەژادی و ئایینی و ئایینزایی و سەرمایەدار و چەتە و دەیان جۆرە گرۆ و دەستەی دیکە، لەژێر دەیان ناوی جیاوازدا، کە ئێستا نەک تەنیا باشووری کوردستان، بەڵکە هەموو کوردستان بە دەستییەوە دەناڵێنێت. کاتێکیش، کە دەوڵەت، وەک چەمک و تێگەیشتن و بوون، بە بێ جۆرە پێکهاتنێکی گشتی چێ نەبێت و دروست نەبێت، نەبوونی ئەو پێکهاتنە گشتییە، دەبێتە هۆی ئافراندنی بۆشایی و چۆڵاییەکی سیاسی لەنێو کۆمەڵدا، کە زەمینە خۆش دەکات و ڕێگە دەکاتەوە بۆ دەستتێوەردانی دەرەکی. لێرەدا ڕێبەرایەتییەکی شارەزا و لێزان و دڵسۆز، ڕەوشەکە لەو گێژاوە دەردێنێت و وەڵات و کۆمەڵ، بەرەو کەناری ئازادی دەبات. ڕێبەرایەتی، شارەزایی و زانینێکی گشتیی بۆماوەییە‌ و لە ئەنجامی کەڵەکەبوون و کردەی مێژووییدا خڕ دەبێتەوە و لە بنەماشدا لە گەشەکردنی ئاگایی ستراتیگیی گەلەوە سەرچاوە دەگرێ، کاتێک تێدەگات و دەزانێت و ئاگایە لەوەی، هەندێک پیرۆزی و تایبەتمەندیەتی خۆی هەیە، کە نابێ دەستی کەسی بگاتێ و بەرژەوەندگەلێکی خۆی هەیە، کە ناشێ دەستبەرداری ببێ. هەموو نەتەوەیەک کۆمەڵێ پیرۆزی و بەرژەوەندی خۆی هەیە، کە ڕای گشتی بڕیار لەسەر پاراستنیان دەدات و ئەو دەستەبژێر و سەرتەڵە داهێنەرانەی نێو گەل و نەتەوە و نیشتمان، بڕیار دەدەن، کەنگی خەڵک ئامادە بکرێن بۆ جەنگ بۆ پاراستنی بەها و بەرژەوەندە نەتەوەیی و نیشتمانییەکان و چەسپاندنی بناخەی دەوڵەتێکی یەکگرتوو، چونکە دەوڵەت بۆخۆی، ئامرازێکە بۆ بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خەڵک لەچوارچێوەی قەوارەیەکدا. ئەو قەوارەیە، کە پێی دەگوترێ دەوڵەت، سەرچاوەی هەموو نەهامەتی و بەڵا گەورەکانە، ئەگەر حوکمڕانییەکی دروست و باش و دادپەروەری تێدا نەبێت و هیچ چاودێرییەکی توندی لەسەر نەبێت، لێ مر□ق □□نگە لە نەبوونی پاریزگاری و دەسەڵات و پەروەردە و بارھێنانی سیاسییشدا، ببنە گیانلەبەر و دڕندەی ترسناک ڕەنگە مرۆڤخۆریی، کانیبالیزم(cannibalism)، کە لە مێژووی مرۆڤدا هەبووە، جارێکی دیکە سەرھەڵداتەوە و ببێتە مۆدەی سەردەم. دەوڵەتی یەکگرتوو دەفری پرۆژەی ژیارییە، هیچ ژیارییەک بێ دەوڵەتی مەزن و پێشکەوتنی زانستی، چێ نابێت ونییە.

****

کاک “م”، پیاوێکی تا ڕادەیەک بڕێک لە کورتەباڵا بەرزتر، لاواز، پرچی تەنک و بڕێکی ڕووتابووەوە و ئەوەیشی مابووی، سپیەتی تێکەوتبوو، تابڵێی ئارام و لەسەرەخۆ، خوێندوو و هەڵگری بڕوانامەی زمانی عەرەبی و زانستە ئیسلامییەکان و دەرچووی زانستگەی ئەزهەر لە مسر و زمانانی کوردی و تورکی و عەرەبی زان و هەرسێی بەدەفتەر گرتبوو . ئەو بە ڕەچەڵەک لە باکووری کوردستانەوە هاتبوو، لێ لە ئیستەنبوول دەژیا. وەک هزرین و دیدیش نزیک لە ڕەوتە ئیسلامییەکەی نەجمەددین ئاربەکان، کە ڕەوتێکی ئیسلامیی تورکی بوو و ئێستا ڕەجەب ت□یب ئەردۆغان ڕێبەریەتی و لە بنەماشدا کاریگەریی بیروباوەڕی نوورسیی لەسەر بوو و گەلێ جاریش ماڵە گچکەکەی، کە لە کوووچەی یەکێک لە گەڕەکە هەژارەکانی ئیستەنبوول بوو، دەبووە مەکۆی جڤین و خڕبوونەوەی هاوبیر و هەوادارانی ئەو ڕەوتە. لە ماڵەکەیدا ، کتێبخانەیەکی گەورەی تژی کتێبی جیاواز لە بواری جیاوازدا، بەو زمانانە هەبوو. دانی ئێوارەی ڕۆژێک و شەوێکی پێش بیستوچوار ساڵێک میوانی بووم، لەو ماوەیەدا ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام، دیتم نوێژ ناخوێنێت، بە پێی بیروباوەڕ و کەسیەتی ئەو، نایشارمەوە، بڕێک بەلامەوە سەیر بوو، بانگەشەی ئیسلام و ئیسلامیبوون و نوێژنەخوێندن! هەرچەندە ئەوە مەسەلەیەکی زۆر تایبەت بوو و گەلێک کەسەکییش بوو، لێ هێزم دایە خۆم و حەزم کرد لێی بپرسم، کە چۆنە ئەو بەو پاشخان و کەسیەتی و دیدی خۆیەوە، نوێژ ناخوێنێت! لە وەڵامی پرسیارەکەمدا گوتی:”چما نمێژ بخوینم! کەسەک نمێژ دخوینە کو ئازاد بە. نە وەڵاتێ من، نە گەلێ من، نە ئاخا من، نە زمانا من، هیچ یەک ژ وان نە ئازادە. گاڤەک وان نە ئازاد بن، ئەز ژی ب خۆ نەئازادم. ئەز و زمان و ئاخ و گەل و وەڵاتێ من، ئەم بندەستن، ئەم کۆلە، بەندە، دیل، کۆیلەنە. مرۆڤ کو دیل و کۆلە بە، چ تشتەکی نە ئی وی□، نە جان، نە لاشێ وی ئێ وینە، ئەو نە خودێێ خۆەیە، بەلکی هەر تشتی وی مولکا کۆلەدارێیە، نمێژ قەت نە ل سەر وییە، ژ بەر وێ یەکی ئەز نمێژ ناخوینم، گاڤەکی وەڵات، عەرد، زمان وگەلێ من ئازاد و سەربەست بوون، ئیدی ئەز نە کۆلەمە، ئەز ژی ئازاد دبم، وێ چاخێ نمێژ ل سەر من فەرز دبە، بلا کوردستان ئازاد بە و ئەم ببن خودێێ خوە، ئەز ژی نمێژ دێ بخوێنم”.

****

لە میدیا بینراو و بیستراو و نووسراوەکانی کوردستاندا، ئەوانەی لەگەڵ گشتپرسی و سەربەخۆییدان، ڕۆژانە وەک هەواڵی گرنگ و

کاریگەر، هەڵوەستی نووسەرێکی کورد، ڕۆژنامەنووسێکی کورد، مەلایەکی کورد، ئەفسەرێکی کورد، هونەرمەندێکی کورد، دانیشتووی هەرێمی کوردستان و لەنێو هەرێمی کوردستاندا، بەاو دەکرێتەوە، یا چالاکی خەڵکانێک، بە هونەر، بە مووزیک، بە قسەکردن، بە خۆبوونەوە، لە باژێڕێکی هەرێم، هەولێر، دهۆک، سلێمانی، هەڵەبجە، سۆران و…پێخش دەکرێتەوە و گرنگی و بایەخێکی زۆریان پێدەدرێن، کەچی هەر ئەو نووسەر و ڕۆژنامەنووس و هونەرمەند و سترانبێژ و خەڵکانە، هەندێ خۆیان شەکەت ناکەن، کە ڕووبکەنە کەرکووک و لەگەڵ تورکمانەکاندا، چالاکی هاوبەش بکەن و بچن بەرەو بەدرە، مەندەلی، قزڵڕبات، کفری، خورماتوو، خانەقین، نێو کوردانی فەیلی، شنگال و یا هەر عەردێکی لەو جۆرە، کە دەبوو هەموو گرانییەک بخرابایە سەر ئەو دەڤەرانە و بایەخ و بەهایەکی گەلیک زیاتر بەوان درابا.

ئەم گشتپرسییەی باشووری کوردستان، کە بڕیارە لە 25ی سێپتەمبەری 2017دا بکرێت، بەڕێک پەلەپەل و شپرزەیی پێوە دیارە.
هەشتا تەواوی هێزەکانی باشووری کوردستان نەگەیشتوونەتە پێکهاتنێکی تەواو لەسەری و ناهاوئاهەنگی و جیاوازیی و فرەدەنگیی پێوە دیارە.
هەشتا لەتی ڕۆژهەڵاتی هەرێم، سلێمانی و گەرمیان، دەنگی نەخێر و دژەسەربەخۆیی تێیدا زاڵە.

هەشتا لە دەڤەرە دابڕێنراوەکانی باشووری کوردستان، کە پتر لە 60%ی خاکەکەی پێکدێنن، هیچ جۆرە چالاکی و جموجووڵێکی بەرەو یەکگرتنەوە لەگەڵ هەرێمدا و بەرەو سەربەخۆیی تێدا وەدی ناکرێت.
هەشتا گوتوبێژێکی جیددی لەگەڵ تورکمانەکاندا، کە نەتەوەی دووەمی کوردستانن و لە هەستیارترین شوێنی کوردستان دەژین، نەکراوە، کە دەبوو پێش هەر خەڵکێکی تر و پێش هەر حیزبێکی تر، گوتوبێژ لەگەڵ وان کرابا و دڵنیایی تەواویان پێ درابا، بە تەواوی یەکسانییان لەگەڵ کورددا و دابینکردنی تەواوی خواستەکانیان، لە چوارچێوەی کوردستانێکی سەربەخۆدا.

هەشتا ساغ نەبووەتەوە، عەرەبی هاوردەی کەرکووک، کە پرۆژەی عەرەباندنی دەڤەرە دابڕێنراوەکانیان جێبەجێ کرد و سەرلەبەریان سیخوڕ و داگیرکەر بوون، چۆن مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرێت، کە ئەگەر بە حەق بێت، دەبێ مافی دەنگدانیان نەبێت.
هەشتا ساغ نەبووەتەوە، کە ئایا ئەم گشتپرسییە تەواوی دەڤەرە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم و کوردانی دەرەی هەرێم دەگرێتەوە یا نەء.

هێشتا هێشتاگەلێکی فرە زۆرتریش ماون…

ڕێبەرانی هەرێمی کوردستان و لە پێشی هەموویشیانەوە بارزانی، کە ئێستا سەرۆکی کوردستانە و پێشەنگی بانگی سەربەخۆییە و ئاڵاکەی هەڵگرتووە، حەقوایە گەلێک لەبراوانە و دڵفراوانە و چالاکانە، هەرچی زووە، لە پێناوی لەدەستنەدانی کەرکووک و تەواوی دەڤەرە دابڕێندراوەکان، نەک جارێک، دەیان جار سەردانی کەرکووک بکات و لەگەڵ تورکمانەکان، شیعە و سوننەیان، بەرەی تورکمانی و حیزب و هێزەسیاسییەکانی تریان، لەگەڵ عەرەبە کۆنەکانی کەرکووک، لەگەڵ مەسیحییەکانی، کۆببێتەوە و بەڵێنی ڕاست و دروستی وەدیهێنانی تەواوی مافەکانیان بدا. با پۆستی جێگری سەرۆکی کوردستان، یا سەرۆکی کوردستان، چەندین وەزارەت، سەرۆکی پەرلەمان، باڵاترین پلە لە دەوڵەتی کوردستانی سەربەخۆدا، بدرێ بە تورکمان، مەسیحی، یا عەرەب، نەک بە فڵانە حیزبی کوردی یا ئەوی دی. بارزانی، حەقوایە نەک جارێک، دەیان جار، سەردانی زوممار، شنگال، کوردانی ئێزدی، شەبەک، دووبز، مەخموور، پردێ، تازەخورماتوو، تاوغ، کوردانی کاکەیی، بەشیر، خورماتوو، کفری، قەرەتەپە، جەلەولا، خانەقین، مەندەلی، بەدرە، زرباتییە، کوردانی فەیلی، کەلار، هەڵەبجە، هەورامان، سلێمانی و…بکات و جۆش و گەرمی و چالاکییان تێدا بڵاوبکاتەوە و دڵنیایی داهاتوویەکی باشتر، گەشتر و خۆشتریان بداتێ. کورد لە مێژە گوتوویەتی:"پادار بگرە، بە پا ماڵ وەمانە"، بۆ کوردستان، پادار، دەڤەرەدابڕێندراوەکانن و بێ پا، هەرێمە.

سپای ئەمەریکا لە ڤیەتنام، سپای فرانسا لە ئەلجەزائیر، سپای تورک لە کوردستان، سپای عیراق لە کوردستان، داریان سووتاند، ماڵیان دەڕووخاند و وێران دەکرد، دەست و پێ و پەنجە و لووت وگەردەنی ژنانیان دەبڕییەوە بۆ داگیرکردنی خشڵ و زێڕەکانیان، کچان و ژنانیان وەک سەبایا دەبرد، ئەنفالیان دەکرد، گازبارانی مرۆڤ و ئاژەڵ و ژینگەیان دەکرد و دەیان خراپەکاریی دیکەیش. عەرەبی هاوردەی کەرکووک بەشێکی چالاک و دەستکراوە بوونە، لە تەواوی هەموو ئەو نەهامەتییانەدا، بەسەر کوردستاندا هاتوون و کەرکووکیش پشکە زۆرەکەی بەرکەوتووە.

ماددەی ناپیرۆز و بەد و بێفەڕ و دزێوی 140، کە کورد بەخۆی چووە ژێر باری و لەگەڵ حوکوومەتی بەغدا واژووی کرد و تائێستاش وەک "مارەکەی شێخ ئەمەر" بە ملیدا ئاڵاوە و لێی نابێتەوە و وەک زنجیر و پابەند دەست و پێیەکانی شتێک داوە، پەڵەیێکی ڕەشە بە نێوچاوانی سەرکردەیەتی سیاسیی کوردستان و مێژووی کوردەوە، کە

قایل بوون بەوەی دەنگدان لەسەر خاکێک و جیۆگرافیایەک بکرێت، بە هەموو پێوەر و بەڵگە و مێژوویەک، بەشێکی جیانەکراوەی خاکی کوردستانە. ماددەی 140، دەنگدانە لە سەر ماڵی خۆت، کە چەند کەسێکی لایدە و غەوارەی تێ هاتووە و داگیریان کردووە و ئەوان دەڵێن ئەو ماڵە هی ئێمەیە و تۆیش دەڵێی وەرە با دەنگی لەسەر بدەین بزانین هی کێیە! تەنانەت هەموو کەمئاوەزێکیش ئەوە دەزانێت، کە مر□ق ل□سەر ماڵی خۆی دەنگ نادات! هاتنی ئەو لایدە و غەوارانە بۆ تەواوی ئەو خاکەی کوردستان، کە ئەمڕۆ پێی دەگوتری"ناوچەی دابڕێندراو" یا “ناوچەی جێی ناکۆکی”، لە داگیرکردن زیاتر شتێکی دیکە نەبووە. کورد ئێستاش دەتوانێت، هەردوو شارۆچکەی کەلار و چەمچەماڵ، کە هەردوویان خراونەتە سەر سلێمانی و سلێمانیش بەدەستی کورد و هەرێم خۆیەوەیەتی، بە تەواوی خاک و دانیشتووانەکانیانەو و هەموو گوندەکانیانەوە، بێ هیچ پرسێک بە بەغدا، بگەڕێننەوە سەر کەرکووک. سلێمانی، قەرزداری کەرکووکە و گێڕانەوەی کەلار و چەمچەماڵ، گێڕانەوەی قەرزەکانی کەرکووکە. کورد بە حوکمی ئەوەی هەردوو شارۆچکەی کفری و خورماتوو وەک خاک لە ژێر هێزی خۆیدایە، دەتوانێت، بە بڕیارێکی ئوستانداری کەرکووک و داوایەکی ئەنجومەنی شارەداریی ئەو دوو شارۆچکەیە و پشتیوانیی سەرۆکایەتی هەرێم، بیانخاتەوە سەر کەرکووک. کورد دەتوانێت ئێستاش عەرەبی هەناردەی کەرکووک، کە هەریەکەو 20000 دۆلاریان درایە بۆوەی بگەڕێنەوە بۆ زێدی خۆیان، بیانگێڕیتەوە. کورد دەتوانێت بۆ خۆی و بێ چاوەڕوانکردنی حوکوومەتی بەغدا، حەویجە، کە بەغدا بۆ سەرئێشەی کورد و کێشە و گوشار بۆ کەرکووک و لەسەر کەرکووک هێشتوویەتییەوە و لەبندەستی داعشدایە، ڕزگار بکات و ئەویش بخاتەوە سەر کەرکووک. ئیدی بەو کارانە کەرکووک د□بت□وە ئامێزی کوردستان. بۆ مەخموور و مەندەلی و بەدرە و زرباتییەش هەر ئەو کارانە دەکرێت، ئەگەر ڕێبەرایەتی کورد لە سیاسەتی منجەمنج و کات بەسەربردن، خۆ دەربازکەن و گوڕ و تینێک بدەنە خۆ.

دەسەڵات و حوکوومەت و حیزبە نەتەوەیی و ئایینی و سیاسییەکانی شیعە و سوننە و تەنانەت عەلمانییەکانی عیراق، حیزبی کۆمۆنیستی عیراقی لێ دەرچێت، هەر هەموویان، لە باشترین حاڵدا، ئەگەر قایل بن بەم گشتپرسییەی ڕێبەرایەتیی کورد باسی دەکات، کە ڕەنگە قایلیش بن، ئەوان تەنێ بە ئەنجامدانی لەنێو هەرێمی کوردستاندا، قایل دەبن و ئەگەر ئەنجامەکەیشی بە سەربەخۆیی بشکێتەوە، ئەوا هەرگیز لەم هەرێمەی ئێستا زیاتر، لەم سێ قوتە شارەی(د□ه□ک، هەولێر، سلێمانی)، کە بە هەرسێیانەوە هێندەی سێ گەڕەکی گەورەی شاری

لەندەن، زیاتر، ڕەوا نابینن. ئەم هەرێمە قوتە، سەددام حوسەینیش بەکوردی ڕەوا دەبینی و لاریی لێ نەبوو، ئێستا ئەگەر کورد دڵ بەوە خۆشکات تەنێ ئەم هەرێمەی بۆ ببێتە دەوڵەت، باشتر وایە، خۆی بۆی شەکەت نەکات و لێی پێداتەوە تا شەمەندەفەرێکی دیکە دێت، یا ئەوەتا بە هەموو تین و گوڕ و هێزییەوە، خۆی بە یارییەکی دیکە ئامادە بکات. کورد چاوەڕێی ئەوە بێت دەسەڵاتی بەغدا و حیزبەکانیان، یا جەعفەری و جبووری و مالیکی و حەموودی و ئەلحەکیم و عەبادی و نوجەیفی و… دەستبەرداری دەڤەرە دابڕێندراوەکانی باشووری کوردستان ببن و دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان، بە تێکەڵکردنی ئەو دەڤەرانە لەگەڵ هەرێمدا چی ببێت، ئەوە تەنێ خەوێنە و هەرگیز نایەتە دێ. کە هەڵویستی دەسەڵاتی بەغدا و حیزبەکانیان بەو جۆرە بێت، دەبێ کورد بگاتە ئەو ئەنجامەی، کە شاعیری دیاری عەرەب، ئەبو تەممام ئەلتائی(أبو تمام الطائي/ 788-845)، پێی گەیشتبوو، کاتێک بە ئەلموعتەسەم بیللاە(المعتصم باللە/ 796- 842)ی خەلیفەی عەبباسی، کە بەدەم هاواری ژنێکی عەرەبەوە لە شاری عەموورییەی بندەستی بیزەنتییانەوە دەچێت، کاتێک ژنە هاوار دەکات”وا معتصماە/هاوار موعتەسەم یا هەیموعتەسەم”و موعتەسەمیش لە جەنگێکدا، باژێڕی عەمموورییە دەگرێت و سپای بیزەنتییان کە تیۆفیلۆس(Theophilos 788-845)، ئیمپراتۆری دەبێ تێکدەشکێنێت، ئەبوتەممام دەڵێ:

“السیف أصدق إنباء من الکتب في حدە الحد بین الجد واللعب”، واتە: شمشێر لە کتێبان دروستترە لە نووسینی هەواڵدا، تیژییەکەی سنووری نێوان جیددییەت و گەمەیە. عەرەب لەمێژە گوتوویانە:”بالسیف یقوم الإعوجاج لا بالقلم”، واتە: بە شمشێر چەوتییەکان ڕاست دەکرێنەوە نەک بە قەڵەم.

ئەگەر گشتپرسییەکە بۆ ئەوە بێت، تەنێ سەربەخۆیی هەرێمی کوردستان بهێنێتە دی، ئەوا بەڕای من نە پێویستە و نە ئەم هەڵڵایەی گەرەکە، چونکە لە ساڵی 2005دا نزیکەی 98%ی دانیشتووانی هەرێم، دەنگیان بە سەربەخۆیی دا، بەڵام دواتر سەرانی کورد، لە زمانی جەلال تاڵەبانییەوە، کە ئەودەمە کرا بە سەرۆککۆماری عیراق، گاڵتەیان بە ئەنجامی ئەو دەنگدانە هات و ئەو گوتی، کورد پێشتر دەنگی بە دەستووری عیراق و یەکپارچەیی خاکی عیراق داوە و ئەو دەنگدانەی بۆ سەربەخۆیی ئەنجامدراوە، کارێکە هیچ بایەخ و بەهایەکی نییە. ئەگەر گشتپرسییەکە بەڵگەنامەیەک بهێنێتە گۆڕێ، تەنێ هەرێم بکاتە دەوڵەت و تەنێ هەرێم وەک کوردستان بمێنێتەوە و سەربەخۆ بێت و ببێتە قەوارەیەکی واژۆکراو و ددانپێدانراو و ڕەسمی و چەسپاو و نەگۆڕ،

بە لەدەستچوون و دەستبەردابوون لە دەقەرە دابەنراوەکانی کوردستان، ئەوا ئیدی ڕەشترین پەڵەی خیانەت و ناپاکی بە مێژووی سەردارانی کوردستانەوە دەنووسێ و هەرگیز لێیان نابێتەوە و تا کۆتایی دنیاش ئەو بەشەی کوردستان دەدۆڕێت. لەوەها حاڵەکدا نەبوون و ئەنجامنەدان و نەکردنی، ئەو گشتپرسییە، گەلێک باشترە لە لەدەستانی کەرکووک و بەشە کوردستانییەکانی مووسڵ و دیالە و تکریت و کووت وعەمارە!

13-08-2017

-________

سترانبێژ و شاعیر و ئەکتەر و مووزیکدانەری ناسراوی هۆڵاندی لە سوێد ژیاو، کۆرنێلیس ڤرێسویکس (Cornelis Vreeswijk1987 –/ 1937)یش هەر ئەو شیعرەی بە دەسکارییەکی یەکجار کەم، لە فرەجوان، وەرگێڕاوەتە سەر زمانی سوێدی و لەسەر ئاوازەکەی مەککەردی و جوانتر بە گۆرانی گوتوویەتییەوە.

بیشر ئەلحافی، ناوی تەواوی: ئەبونەسر بیشر کوڕی حاریس کوڕی عەبدوڕڕەحمان کوڕی عەتاء کوڕی هیلال مەروزی بەغدادی(ابونصربشر بن حارث بن عبدالرحمن بن عطاء بن هلال مروزی بغدادی)یە. یەکێکە لە عاریف و سووفییە گەورەکانی کۆتایی سەدەی دووەم و دەسپێکی سەدەی سێیەمی کۆچی، لە ساڵی 767 دا لە مەرق(مرو)ی وڵاتی فارسی کۆن و تورکمەنستانی ئەمڕۆ، لەدایک بووە و لە بەغدا ژیاوە. ئەلحافی، واتە: پێخاوس، دەڵێن هەرگیز کەوشی لەپێ نەکردووە و هەر بە پێخاوسی گەڕاوە.

القرآن الکریم، سورة الزمر، الآیة 68:(وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ).
بە گوتەی هاوڕێیەکم:"ئەوی حوسنی چاکە بەت تێیدا نییە".
کورد دەڵێن:"سەرگا هەر دەڕێ".

ئەوانەی خۆشیان لە مەسعوود بارزانی و ماڵباتی بارزانی نایەت، لەبری ئەوەی بڵێن"بارزانی یا مەسعوود بارزانی" هەر دەڵێن:"مەسعوود" و بە "نێچیرڤان بارزانی"یش هەر دەڵێن"نێچیر".
لە خولەکی فێربوونی زمانی سوێدی، سوعادی خێزانم و من دەمانخوێند.
بارام(بهرام) ناوێکی فارسی شاخواز"سلطنت طلب"ی ئێرانیی هاوپۆلمان

بوو، کە لە ئەمریکا بووبوو و ژیابوو و خزم و کەسانی هەموو لەوی دەژیان. لە سوعادی پرسی، کە خەڵکی کوێیە یا ئەمە خەڵکی کوێن. سوعادیش پێی گوت: کوردستان. بارام دەسبەجێ هەڵچوو و کەللەیی بوو و گوتی شتێک نییە ناوی کوردستان بێت، کوردستان نییە. هەندەم زانی سوعاد کورسییەکی لێ هەڵگرتوو، خەریک بوو بیکێشی بەسەری بارامدا، تا ئەمە کەوتینە نێوانیانەوە و نەمانهێشت بارام بەرکەوێ. ئیدی بارامی کەڵەڕۆ، کە قەدوباڵای هەندەی هێلموت کۆل(Helmut Kohl)ە، یەک میتر و نەوەدوسێ سەنتیمیترییەکەی ئەڵمانیا دەبوو، پەلەکەی جێهێشت و ئیدی نەهاتەوە.
المطبعي، حميد، گفتوگۆ لەگەڵ مسعود محمد، ئامادەکردنی: ئازاد عەبدولواحید، چاپی یەکەم، هەولێر 1999، ل 13.

نالی دەڵێ:" فارس و کورد و عەرەب هەرسێم بە دەفتەر گرتووە
نالی ئەمڕۆ حاکمی سێ موڵکە دیوانی هەیە".

سێکوچکەی ڕێککەوتنی نەقشبەندی-شیعە و ئیخوانەکان دژ بە کورد … هیوا خۆشناو

لە ١٥ی مانگی ئۆگوستی ئەمساڵدا بە جاری یەکەم سەرفەرمانداری ئێرانی محەمەد هوسێن باکری لە سەردانەکەیدا بۆ ئەنکەرە چاوی بە سەرفەرمانداری سوپای تورکیا هولوسی ئاکار کەوت. ئەوەی تا ئێستا دەرکەوتوە ناوەڕۆکی سەردانەکە هاوکاری سەربازی نێوان هەردو وڵات لە ئاستی باڵادا لە سوریا و عێراقدا لەخۆدەگرێ!!. ماوەیەک بەر لە ئێستا تاڵەبانی و پاشان جێگری سەرۆکی پارتیش سەردانی ئێرانیان کردبو. دوای ئەو سەردانەشبو یەکەتی بە شێوەیەکی فەرمی هاتە ناو رێفەراندەم. ئەگەرچی هەردو وڵات دژ بە رێفەراندەم دەوەستنەوە، بەڵام پێ ئەچێ لە بنچینەدا وانەبێ.
کۆبونەوەی هەردو سوپاسالاردا، دوای ئەوە دێت کە لە ١ی مانگی مارتی ٢٠١٧ دا ئەردۆغان و ڕوحانی لە ژورێکی داخراودا لە میانەی

کۆبونەوەی ECO لە ئیسلامئاباد دا کۆبونەوە.

ئیتر ڕۆژ بەڕۆژ شەڕە و ناکۆکییەکان و بەرەکان ئاشکرا دەبن. ئەمریکا و وڵاتانی پیشەسازی سورن لەسەر نەهێشتنی دەوڵەتی نەتەوەیی کلاسیکی و دوای ڕوخاندنی ئەو ڕژێمانە کە لە تونسەوە دەستی پێکرد و ئێستا وێستگەکە لە سوریایە، هەوڵ ئەدەن دەوڵەتی کراوەتر کە هەڕەشە نەبن لەسەر بازاڕی ئازاد و بەنێودەوڵەتیکردنی سەرمایە سازبکەن. تا ئەو ساڵانەی دوایی سیستەمەکە بەو شێوەیە بو کە ئەمریکا پشتگیری لە تورکیایەکی بەهێز دەکرد بە ئەوەی باڵانسێک دژ بە سۆڤیەت و کۆمۆنیزم ڕاگرێ. دوای نەمانی کۆمۆنیزم، پشتگیری هاتنەسەرکاری ئاک پارتی و گولەنییەکانیان کرد، کە پاشخانە ئایدۆلۆژییەکەیان بریتیە لە سوننەی نەقشبەندی. ئامانج لەوەدا ئەوەبو تورکیا وەک مۆدێلێکی ئیسلامی-لیبرال دژ بە ئەلقاعیدە پەرەپێبدەن، کە لە کۆتاییدا تورکیا ئەو چاوەڕوانییەی خۆرئاوای نەهێنایە دی و بەپێچەوانە هەڵسوکەوتی کرد.

لەو ماوەیەدا ئەمریکا و ئەوروپا جگە لە دەستگیرکردنی ئۆجالان و بەتێرۆریست ناساندنی پکک، چاویان لەسەرجەم کردارەکانی ئەنکەرە دژ بە کوردان پۆشی. خۆرئاوا دژ بە کاریگەرییەکانی ئۆجالان و پکک، گرینگییەکی لەڕادەبەدەری بە باشوور دا. باشووری کوردستان لە جیاتی وڵامدانەوەی داخوازییەکانی سیستەمی وەڕسەنی ئەمریکا بە ڕەخساندنی هەڵومەرجی بازاڕی ئازاد، مافی مرۆڤ و مۆدێلێکی دیموکراسی، خۆی خستە باوەشی ئێران و تورکیا لەلایەک و لەلایەکەی دیکە سیستەمێکی ئەوپەڕی تاڵانکاراری ئابووری، نادیموکراسی و گەندەڵی بەڕێوەبرد. هەولێر نەیتوانی مۆدێلێک پێشبخات دژ بە ئیسلامی سیاسی توندڕەو و دەوڵەتی ئەتنیکی دەستپۆتیک کە ئاستەنگە لە بەرانبەر بازاڕی ئازد و کۆمپانیا فرەڕەگەزییەکان. ئەوە لە تێکشانیان دژ بە داعش و قەیرانی ئابووری زیاتر بەدەرکەوت. ئەمریکا هەستی بەوەکرد کە پاشخانی شێخایەتی نەقشبەندەتی بارزانی و تاڵەبانی ڕێگاخۆشکەرە بە ئەوەی لە باوەشی ئێران و تورکیا نەنە دەرەوە. بۆیە لەوڕۆژانەدا پنتاگۆن کۆتایی بە یارمەتیە سەربازییەکانی بە پێشمەرگە هێنا.

لەگەڵ سەرهەڵدانی بەهاری عەرەبیدا کە دواوێستگەکەی سوریا بو، وڵاتانی ناوچەکە بەتەنیا بیریان لە بەرژەوەندی نەتەوەیی خۆیان کردەوە و گەورە دەستەکانی خۆرئاوا لە ناوچەکە هیچ هاوکاری و پەیوەندییەک نەما لەگەڵ سەلەفی و ئیخوانەکاندا نەیکەن بە گەیشتن بە ئامانجەکانیان. ئیتر ئەوان لەلایەک دیوارەکانی دەوڵەتی نەتەوەییان بە عەبای ڕەشی ئیخوانەکان قایم دەکرد، لەلایەکی دیکە

بە ئەنجامدانی ئەویەکە دژی سیاسەتی وێڵسۆنی ئەمریکا واشینگتۆنیان بێچارە هێشتەوە، ئەوەش وایکردن ئەباما پەنا بە ڕێککەوتن لەگەڵ ئێران ببا.

لەو سەروبەندانەدا هێزەکانی یەپەگە بونە تاقە هیوایەک بۆ خۆرئاوا کە پاشخانە ئەیدۆلۆژیەکەیان ئۆجالانیزمە. ئەگەرچی بۆچونەکانی ئۆجالان لەگەڵ شارستانیەتی ڕۆژئاوادا ناکۆکیش بێ، لە بنچینەدا تاقە ڕێگایەکە بۆ گۆڕینی دەوڵەتی نەتەوەیی کلاسیک و دەستپێتی ڕۆژهەڵات. ئۆجالانیش خاڵی لاوازی سیستەمی خۆرئاوا دەزانێ کە ناتوانێ خۆی لە بەرانبەر شاڵاوی بزووتنەوە کۆمەڵایەتیە پێشکەوتوەکان بگرێ و ناچارە لە کۆتاییدا سیاسەتێکی پراگماتیستی پەیڕەو بکات و خۆی لەگەڵیاندا بگونجێنێ. ئۆجالان لەو یەک دو ساڵانەی دواییدا کە باوەڕی بە چارەسەری ئاشتیانە لەگەڵ تورکیا نەما، لە زینداندا هەوڵی سازشێکی کاتیدا تاکو ئەنکەرە دەرگای ئیمرالی لەسەر بکاتەوە و لە ڕێگای نامەکانیەوە "پ ک ک"ەیەکی پاشخان لە تێکەڵەیەکی نەتەوەیی و لەژێرکاریگەری ڕێکخراوی لینینیستی کە پێبوو لە کێشەی ناوخۆیی، قەیران و سەرلێشێواوی سیاسی، بگۆڕێ بە بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی بەرفراوان کە سنورەکانی ئێتنیک و نەتەوەی کلاسیکی دەرباز دەکات.

ئێستا بۆ هەریەکە لە ئێران و تورکیا کە دو وڵاتی زلهێزی ناوچەکەو ستاتۆپارێزن، جگە لە سازان دژ بەو هەڕەشەییەی کورد کە بۆتە سیستەم لە ڕۆژئاواو خەریکە پەل بە بەشەکانی دیکە داوە، هیچ چارەیەکیان نەماوە. بەرەیەکی ئاشکرای شیعەکان-ئیخوانیەکان و نەقشبەندیەکان بەڕێوەیە دژ بە کورد لە ڕۆژئاوا.

پێشتر دوای ڕوخانی سۆڤیەت و شەڕی کوێت چۆن بارزانی و تاڵەبانی بۆ مانەوەی هەوەسی شێخایەتی خۆیان ئامادەبوون هەرێمێکی فێدرالی چەواشە دژ بە بەشەکانی کوردستان و لە خزمەتی ئێران و تورکیا دا بەکاربێنن، ئەوڕۆکەش بەهۆی پاشخانە نەقشبەندیەکەیان کە ئایدیۆلۆژیای چینی سەرووی نەکەری کوردانە، بە ئاگایانەوە بێ یان بێ ئاگایانە کەوتونەتە ناو داوی ئێران وتورکیا.

خۆشبەختانە ئەو ڕێککەوتنە سەربازییەی ١٥ی ئۆگوستی نێوان تەهران و ئەنکەرە لە ماوەیەکی درێژدا دژ بە بەرژەوەندیەکانی ڕوسیا ئەشکێتەوە. ڕێککەوتنی گازی نێوان هەردو ووڵات، کە بۆ ١٥٠ ساڵ ئیمزاکراوە، فرۆشتنی گازی ڕوسیا بە تورکیا ڕادەگرێت و هەربۆیەش پێموایە ڕوسیا لە ماوەیەکی کورتدا دژ بەو ڕێککەوتنە سەربازی و

ئـــابووریەی ســـەکوچکەی شیعە-ئیخوان-نەقشبەنـــدیەکان دەبەتەوە کە بەسەرکایەتی ئێران، تورکیا و قەطەر و کوردە نەقشبەندیەکانیش تەیوە گەاون ئەنجام دەدرێ.

پەیوستە نیشتیمانپەروەرانی کورد لەناو هەردو پارتدا، ئەو یەکە بەجدی وەرگرن و ئەو پیلان و گەمەیەی کە تەیکەتوون پوچەڵکەنەوە. دەوڵەت و رەفرانـــــــــدەمی چەواشە، جگە لەوەی بەشەکە لەو پیلانەی نەقشبەندیەکان، هاوکات دژ بە سیستەمی سیاسەتی نەودەوڵەتیە. ئەبە کوردی دەمارگیرەپ، واقعیانە سیاسەت بکات و لەوە بگەن کە ئەمریکا و خەرئاوا ئەستا لایەنگری پارچەکردنی عێراق نین، بەڵکو عێراق وەک مەدەڵەکی شیعەی پەشکەوتو و نیمچە کراوە لە داهاتودا دژ بە ئێران بەکاردەهێنن. بەهەمام لە سوریادا ئەگەر لە شەوەی دەوڵەتیش نەبە، ئەوا شتەکی لەوبابەتە چاوەڕوانکراوە و وەڵاتانی پیشەسازی پشتگیری لە دەکەن.

ئایا کرێکاران چینێکی شۆڕشگێڕن ؟ ... زاهیرباهیر

وەڵامی ئەم پرسیارە لە وتارێکی ئاوا کورتدا ئاسان نییە، ڕەنگە چەند کتێبێکی بوێت بۆ تایبەت گەر بمانەوێت ئامارێکی زۆر و □□□□ی کرێکاران لە خۆباتیانا و لە زۆرێك لە وڵاتانی ئەوروپا و ئەمەریکا و کەنەدا و ئوسترالیا ، بەرچاوبخەین .
پێش ئەوەی بچمە ناو کرۆکی بابەتەکەوە دەبێت پێناسەی چەمکی کرێکار یاخود چینی کرێکاران ، بکەم . بە ئەمەشیان پێ لەوە دەنێم کە کارێکی ئاسان نییە.
" بە گوێرەی فەرهەنگی ئینگلیزی دانشگای کامبریج چینی کرێکاران گروپێکی کۆمەڵایەتین کە پێکهاتون لە خەڵکانێك پارەیەك پەیدا دەکەن ، زیاتر هەقدەستیان بە گوێرەی کاژیری کارکردنیانە ، یاخود ڕۆژانەیە ، ڕاشکاوانە ئەوانەن کە کاری جەستەیی دەکەن.............چینی کرێکاران (هەروەها چینی کارگەر و پڕۆلیتاریا) ئەو کەسانەن کە بە مووچە، کاردەکەن ، بە تایبەت لە کاری دەستیدا لە پیشەکاندا کە شارەزاییان هەیە و لە کاری پیشەسازییدان. کارەکانی چینی کرێکاران

لەوانەش ئەوانەی کە کاری دەستی لە کەرتی پیشەسازیدا دەکەن ، هەندێکیشیان کاری زهنی و لەتەك ئەو کارانەی کە خزمەتگوزارین”

پێناسەی گشتی چینی کرێکاران ، لە لایەن مارکسیەکانەوە سۆشیالیستەکانەوە ئەوانەش دەگرێتەوە کە هیچیان نییە بیفرۆشن جگە لە هێزی بازوویان، هێزی کاریان و شارەزاییان . ئا لەم بارەشدا هەردوو گروپ: کرێکارانێك کە کاری جەستەیی و ئەوانەشی کە کاری زهنیی دەکەن، کاری دەستیی و فکریی بە هەموو جۆرەکانییەوە دەگرێتەوە. لای ئەمان تەنها ئەوانە ناگرێتەوە کە داهاتیان لە خاوەندارێتی بزنس و ئەوانەی کە کرێکارانی دیکە بەکاردەهێنن.
زۆر ئاشکرایە ئەو دونیایەی کە مارکسی تیادا دەژیا یەکجار گۆڕاوە، هەر ئاواش خودی چینی کرێکارانیش و پێناسەکەشی. ئەوەی کە لە کۆمەڵدا تا ئێستا نەگۆڕاوە و هەیە چینی کرێکارانن، چینی ناوەنجی و چینی باڵای نێو کۆمەڵەن.
لە کاتێکدا کە زۆرینەی مارکسیەکان و سۆشیالیستەکان و هەندێکیش لە ئەنارکیستەکان باوەڕیان وایە کە پاڵپێوەنەری یاخود دینەمۆی بردنمان بەرەو کۆمەڵەی سوشیالیستی ، کرێکارانە ، هەر لەبەر ئەمەش پێناسەکردنی چینی کرێکاران هێشتا پێویستە. پێناسەکردنی چینی کرێکاران لە پێناسەی جیاوازدا ، ڕەنگە سەرەنجامێکی جیاوازمان لە کۆمەڵەی جیاوازی ئایندەدا بداتەدەست.
زۆرێك لە ئێمە بڕوامان وایە کە زۆربەی زۆری کۆمەڵ کرێکارن. بەم پێوەدانەش کرێکاران ، خانەنشینکراوان ، بێکاران، ئەوانەی کە کار بۆ خۆیان دەکەن، یا تەنانەت قوتابیان و ئەو کەسانەشی کە پارەیەکی مشە وەردەگرن ، کە هەندێکمان بە چینی ناوەنجییان لە قەڵەم دەدەین، هەموو ئەمانە دەگرێتەوە .

ئەگەر ئەو پێناسەیەی سەرەوە بۆ چینی کرێکاران وەرگرین ، دەگەینە ئەو سەرەنجامەی کە چینی کرێکاران چینێکی یەکگرتوو نین، ئامانجەکانی هەر بەشێکیان لە ئەستادا جیاوازە و یەکگرتنیشیان لە ڕادەی مەحاڵدایە. ڕەنگە ئەمەش هۆکارێك بێت کە هاوکاری و کۆمەك و هاریکاریی لە نێوانیاندا نابینین، هەر ئەمەشە کە تێشکان بەدوای تێشکانا ، چارەنوسیانە.
ئەگەر هەموان لەسەر ئەوەش یەکبگرینەوە کە چینە کرێکارە تەقلیدییەکە لە تەك کرێکارانی دووکانەکان و فرمانگاکان و بەشی خواردنەوە و خۆراك و کرێکارانی سەر کێڵگەکان ، کە بەمانە هەموویان دەوترێت کرێکار، هێشتا هەر ڕووبەڕووی گرفت دەبینەوە. ئەمانە بەشێکی کەمی کۆمەڵەن هەر لەبەر ئەمەش گرانە کە باوەڕ بێنین

لە ڕێگای ئەمانەوە کۆمەڵێکی ناچینایەتیمان بۆ دێتە بەرھەم .

ھەروەھا بە ھۆکاری جیاوازی ھەلومەرجی کارکردنیان و ئەندامبوونی نقابەی جیاواز ھاریکاریی و یەکێتی نێوانیان یەکجار سەخت دەبێت. پێشئەوەی کە زیاتر بڕۆم ، دەبێت پرسیاری ئەوەش بکەم ئەی شۆڕش چییە؟ ئایا چەند چاکسازییەکی سەرەکییە؟ تێکۆشانی چینایەتییە و چاوەڕوانی ئەوەی لێدەکرێت کە بمانگوێزێتەوە بۆ ژێر دیکتاتۆرییەتی پڕۆلیتاریا؟ بەزۆر ھ□□نانە خوارەوەی حکومەتە و دانانی یاسای کۆمەڵایەتیی؟ یاخود گۆڕانکاریی و گواستنەوەی کۆمەڵە بۆ کۆمەڵێکی ناقوچکەیی و نا چینایەتی لە ڕێگای تێکۆشانی ھەرە زۆرینەمان بێ گوێدانە پاشخانی کۆمەڵایەتیمان ؟
بە بۆچوونی من شۆڕش ، ش□شێکی کۆمەڵایەتییە ، پرۆسەیەکی دووروو درێژە کە بەرەو ئایندەمان بەکێش دەکات. لێرەدا ڕەنگە لەتەك مارکسییەکان و کۆمۆنیستەکانا کە بانگەوازی ک□م□□□ی سۆشیالیستی دەکەن ، یەکبگرینەوە، بەڵام ڕێگا و ڕێڕەومان بۆ گەیشتن بەو مەبەستە ، جیاوازە.
پێناسەمان بۆ چینی کرێکاران ھەر کامێك بێت لەوانەی سەرەوە ، ھەمو بەڵگەکان لە زەمینەی واقیعدا ئەوە نیشان دەدەن ، کە چینی کرێکاران چینێکی ش□□ش□گ□□ نییە. بەڕای من ھەرگیزیش ش□□ش□گ□□ نەبوون.
ئەگەر واتای شۆڕش گۆڕینی ک□م□□□ی ھەنووکەیی بێت بۆ کۆمەڵێکی ناچینایەتی و ناقوچکەیی ، ئەوە ئەرکی سەرشانی چینی کرێکاران نییەو ھەرگیزیش نەبووە.

مارکس قسەیەکی یەکجار ڕاست و بایاخداری کردووە کە وتوویی□تی" ئەوە ھۆشیاریی مر□ق نییە کە بڕیاری بوونی دەدات ، بەڵکو بە پێچەوانەوە ، بوونە کۆمەڵایەتییەکەیەتی کە بڕیاری ھۆشیاریی دەدات" . من وا ھەستدەکەم مارکس پێچەوانەی ئەم قسەیەی خۆی ھەنگاو دەنێت کاتێک پ□ی□گیریی دەکات کە شۆڕش ئەرکی سەر شانی چینی کرێکارانە . چینی کرێکاران ھەر لە سەرەتای دروستبوونییەوە و ئێستاشی بەدەمەوە بێت، خەبات و تێکۆشانەکەی ئابوورییانە بووە نەك سیاسیانە و وەرگرتنی دەسەڵات. دیارە ئەمەش ھۆکارێکە کە کرێکاران خەبات و تێکۆشانی خۆیانیان بە نقابەوە گرێداوەتەوە و کەمتر لەشانی پارتە سیاسییەکانەوە بوون . کرێکاران کارو خەباتیان بە گوێرەی قسەکانی مارکس دەکەن ، ھەر لەبەر ئەمەش ھۆشیاریی ئەوان ئەو بازنەیە نابز□نێت و نایانبات بەرەو خەباتکردن بۆ دروستکردنی ک□م□□□ی ناچینایەتی و دیکتاتۆرییەتی پڕۆلیتاریا. ئەوان نە دژ بە دەوڵەتن

و نە دەوڵەتی پڕۆلیتاریاشیان دەوێت. بەدانی ئەم ڕۆڵە گرنگە بە کرێکاران و بارکردنیان بەمە ، مارکس عادیل نەبووە. ئەمە جگە لەوەی کە لێرەدا پرسیارێکی زۆر گرنگ دێتەو پێشەوە ئەویش ئەوەیە ئەگەر کرێکاران چینێکی شۆ□شگێڕن ئیتر مارکسییەکان بۆچی حیزبی بۆ دروستدەکەن تاکو هۆشیاریان بکەنەوە و ڕێکیان بخەن؟!! تەنانەت خودی مارکسیش لە چەند شوێنێکدا فتوای حیزبی کرێکاریی داوە .

شر□ۋ□ی من بۆ ئەم پەیامەی مارکس ئەوەم دەداتە دەست کە چینی کرێکاران نا بێت و ناکرێت زیاتر شۆڕشگێڕ بن لە خانەنشینان، قوتابی و خۆێندکاران، بێکاران، پەککەوتوان کە لەسەر بیمەی پەککەوتەین و هەروەەها ئەوانەشی کە لە سەر جۆرێك لە بییمەکانن. هۆکارەکەش ڕوونە ، ئ□و□ی□ ، ئ□ویش ئەوانەی کە کرێکارن ، داهاتەکەیان زۆر باشترە لەوانەی کە لەسەرەوە ناونوسم کردن . بەڕاستیش هەر ئەمەش هۆکارەکەیە کە ئەو جۆرە خەڵکانەی سەرەوە زۆر چالاکترن. ئەوە ئەوانن کە بەشداریی خۆپیشاندان و ناڕەزایییەکان دەکەن و بە کێشەکانی نێو کۆمۆنێتییەکە تێکەڵ دەبن . ئەوە ئەوانن کە هاوکاریی و هاریکاریی بە کرێکارانی مانگرتوو بۆ داخوازییەکانیان، دەکەن ، لە کاتێکدا هاوەڵە کرێکارەکانیان هەر لەو کارگەیە یا لەو فرمانگایە یا لەو شۆپە بەردەوامن لە کارکرنیان و چییان پێبوترێت ئەوە دەکەن.
ئەوە ڕاستییە کە چینی کرێکاران توانا و پاوەری ئەوەیان هەیە بە هاوکاریی یەکدی لە ماوەیەکی کەمدا حکومەت بهێننە خوارەوە بە کردنی چالاکی جیا جیا. دەتوانن سیستەمەکە لە کار بخەن ، بەڵام ئەوە ئامانج و ئاڕاستیشیان نییە . جێی سەر سوڕمان نییە پارتی موحافیزین لە بریتانیادا دەتوانیت ڕووبەڕووی نقاب□ ب□ت□و□ و بیانودات بە دادگە ، گەر داخوازییەکانیان لە داخوازی ئابووریانو□ بچیت□ قال□بی داخوازیی سیاسیانە.

مێژووی خەباتی چینی کرێکاران لە سەر ئاستی دونیا ئەوەی نیشانداوە ئەوانەی کە ویستویانە کە سیستەمەکە و کۆمەڵ بنەرەتیانە بگۆڕن چینی کرێکاران نەبوون و ئەوانیش نابن. بەڵکو ئەوانە توخمە سۆشیالیست و ئەنارکیستەکانی ناو کرێکاران و ناو کۆمەڵ بوون . ئەم ڕاستیەش لە ڕوسیای 1905 و شوباتی 1917 و ئیسپانیای 1936 و 1937 بە باشی دەرکەوت کە بەشی زۆریان سۆشیالیست و ئەنارکیستەکان بوون. ئەوە سۆشیالیست و ئەنارکیستەکان بوون کە دینەمۆی بزوتنەوەکان بوون ڕۆڵی سەرەکیان هەبووە ، ئەوان بوون کە بازنەی داخراوی خەباتی ئابووریانەیان شکاند و بەرەو ئامانجی کۆتایی ملیان نا.

بە کورتی سنوری خۆیان بەزاند.

سەرەتای ئەو بیرۆکەیە کە چینی کرێکاران شۆڕشگێڕن و دروستکەری کۆمەڵەی سۆشیالیستین ، مارکسە ، بەڵام لە ژیان و واقیعدا تیورە ئابوریی و سیاسییەکەی خزمەتی دوژمنانی کرێکاران کە کاپیتاڵیزمە، کردووە، نەك سۆشیالیزم . کتێبی کاپیتاڵ هیچ وەخت بایاخی بە کرێکاران نەبووە ئەوەندەی کە بە ئەوانەی کە خزمەتی کاپیتاڵیزم دەکەن، گرنگبووە و گرنگە. لە وتارەکەی مانگی ئەکتۆبەری پارەکەدا من خۆم لەم بوارە داوە، گەر کەسێك بخوازێت با بفەرموێت ئەمە لینکەکەیەتی:
/…http://zaherbaher.com/…/%da%86%d9%87%e2%80%8c%d9%be-%d9%88

ئەوە ڕاستییە لە دوای جەنگی جیهانی دووهەمەوە دونیا گۆڕانکاریی گەورەی بەسەردا هات و بزوتنەوەی کرێکاران تا دێت لاواز و لاوازتر دەبێت. ماوەیەکی یەکجار دوورو درێژە کە چینی کرێکاران لە هەموو دونیادا هیچی وایان بەدەست نەهێناوە. نەك هەر ئەوە ، بەڵکو لە بارێکیشدا نەبوون و نین کە تەنانەت پارێزگاریی لەوانەش بکەن کە پێشتر بەدەستهێنراون.
لە سای سیستەمی هەنووکەییدا ، چینی کرێکاران ئەوەیە کە بووکچین وەسفیان دەکات " …… مارکسییەت لە دەستپێشکەری دایلێکتی کاپیتاڵیزم، دا نوشستی هێنا . پڕۆلیتاریا لەبری ئەوەی گەشە بکات بە چینێکی شؤڕشگێڕ لە ناو منداڵدانی کاپیتاڵیزم دا ، دەرکەوت کە بوو بە ئۆرگانێك لەناو خودیی لاشەی بورجوازییدا" The Muurray Bookchin Reader, Edited by Janet Biehl, Page 131-132
لە ڕاستیدا چینی کرێکاران سیستەمەکەیان زیاتر بەهێز کرد، پارێزگارییان لێکردووە و باشتریشی دەپارێزن . کرێکاران هەر وەکو هەموو کەسێکی، یا کەرتێکی دیکە لە ناو کۆمەڵ، تەنانەت پۆلیس و سەربازیی و تۆڕە سیخوڕییەکان ، خزمەتی ئەم سیستەمە، دەکەن.
ئەوە چینی کرێکارانە کە سامان دروستدەکات ، هەروەها قازانج و پارێزگاریی لە جەنگ، لە هەر شوێنێك ڕووبدات ، دەکات. ئەو جەنگەی کە دەبێتە هۆی کوشتنی خەڵکانێکی زۆری بێ گوناح و مەزڵوم و ژینگەکەشیان وێراندەکات. پێگەی کرێکاریی، هۆشیارانە یا ناهۆشیارانە بە بەرهەمهێنانی زیاتری قازانج و سامان بزوتنەوەی خەڵکی تێدەشکێنێ ، لە ناویاندا کرێکارانیش لە پارچەکانی دیکەی جیهان . پێویست ناکات تاکو بڵێین بەڵگەکان نیشانی دەدەن کە کرێکاران تەنها دەربەستی ژیانی خۆیان و خێزانەکانیانن، هەتا ئەگەر ئەوە لەسەر حسابی کوشتنی خەڵکی و هاوڕێ کرێکارەکانیشیان

بەت لە وڵاتانی دیکەدا.

ئەمە پێویستە تەماشای ڕاستییەکان و بەڵگەکان بکەین، زیاتر لە بینین و پەنابردن بە تەکستی ناو کتێبەکان کە زیاتر لە 150 ساڵە نوسراون . پێوستمان بە زیندوان هەیە نەك مردووان لە هەڵسەنگاندن و شرۆڤەکردنی بارودۆخی ئێستادا.
دەبێت ئێوەشمان لەبیر نەچیت کە ئەنارکیزم هزرە نەك ئایدۆلۆجی سەبوو، ڕێڕەوی ژیان و بەڕێکردنەتی، مێتودێکی بەکردەوە و زیندوانەیە لە هەڵسەنگاندنی ڕوداوەکان و بارودۆخەکان بەڕێچونی ناو واقیعەکە ، نەك نەو کتێبەکان .
گەر وای دابنێین کە پڕۆلیتاریا تاکە چینەکە کە بەرەو سۆشیالیزممان دەبات ، ئەمە چی دەگەیەنێت؟ جگە: لە تەسککردنەوەی شۆڕش بە تەنها کۆمەڵەی یا وڵاتانی پیشەسازیی ، نەك لە وڵاتانی دیکە ، ئەمە فەرامۆشکردنی ڕاستی بزربوونی پرسی دادوەری کۆمەڵایەتی و یەکسانی و ئازادیی و نەبوونی ئاسایش لە هەر شوێنێکی ئەم دونیایەدا، کە هەموو ئەمانە بنەمای شۆڕشن و زەمینەی دروستکردنی کۆمەڵەی سۆشیالیستی/ئەنارکیستین ، یانی پێ لەنان و سەلماندنی ئەوەیە کە لە کۆمەڵانی پێش سەرمایەدارییەوە کە لە کاتێکدا کێشەی چینایەتی و کۆمەڵەی هەرەمی هەبوون ، بە گوێرەی ئەو ڕایەی سەرەوە بەڵام لەگەڵ هەبوونی ئەوانەشدا هێشتا شۆڕشی سۆشیالیستی زەرووریی نەبووە ، ئەمەش هەر لەبەر ئەوەی کە چینی کرێکاران و تەکنەلۆجیای پێشکەوتوو لەو کۆمەڵانەدا نەبوون .
دیسانەوە یانی پشتگوێخستنی پرسی کۆمەڵەی قوچکەیی/هەرەمیی کە ئاشکرایە کە ئەم کۆمەڵانە قوچکەییە بەرایی و دەستەبەریی هێنانەکایەی کۆمەڵەی چینایەتیی بووە . یانی بەبایاخ وەرنەگرتنی کێشەی ئیکۆلۆجی وەکو پرسەکی سەرەکی شۆڕش .

شۆڕش ، شۆڕشی کۆمەڵایەتییە ، شۆڕشی سەرجەمی کۆمەنەتییەکەیە نەك بە تەنها شۆڕشی پڕۆلیاتاریا لە ناو کۆمەنەتییەکە و لە ناو خودیی کۆمەڵەدا. جۆرەکە لە شۆڕش کە زۆر و کەم هەر هەموو کەسەك لە کۆمەنەتییەکە و لە کۆمەڵە بە گوێدانە جیاوازی پێگە و زەمینەی ژیانیان ، لە ڕێگای جیا جیاوە لەم شۆڕشەدا بەشداریی دەکەن . لە ڕێگای خۆڕێکخستنیانەوە لە گروپە ڕادیکالە سەربەخۆ ناقوچکەییەکانا، لە شانی یەکەوە و بەهاریکاریی و هاوکاریی یەکدی خەبات و تەکۆشانیان، چالاکییەکانیان دەکەن و لە ڕێگای دروستکردنی کۆنفیدراسوێنەکانەوە لە ڕێگای بەگژاچونەوەی دەستەجەمعیانە و جەنگکردن دژ بە سیستەمەکە خەباتیان یەکدەخەن .

Zaherbaher.com

زاهیرباهیر –لۆندۆن
19/08/2017

ئەدەبی کلاسیزمی کوردی و دنیابینی ... عەبدولموتەڵیب عەبدوڵڵا

حەقیقەتی* شیعری کلاسیزمی کوردی راستەوخۆ پەیوەندی بە ئایینەوە دەکات، نەك چینی ئەرستۆکرات و زمانی بەرزی ئەو چینە، ئەو حەقیقەتە حەقیقەتێکە نزیك لە هەستی دەستەجەمعی و واقیع، لە پشت ئەو دید و بۆچوونەش بیروباوەڕی ئایینی میترایی و زەردەشتی و مانی و یەزیدی، دواتر (یارسانی/ ئیسلامی)، (یەزیدی/ ئیسلامی) و زمانی زارەکی کوردی دواتر زمانی شیعری رۆژهەڵاتی و شیعری ئیسلامی وەستاوە، لەو تێگەیشتنەوە، دەگەینە ئەو دەرئەنجامەی کە بنەمای فەرهەنگی ئایینی و ئەدەبی کلاسیزمی کوردی ئەو وشە و رستە ساکارانەن، کە لە ناو خەڵکی لە ژیانی رۆژانەدا بە کار دەهێنرێن، و دوو هێزی (خێر) و (شەڕ) و (جوانی) کە بە شێوەیەکی گشتی لە ئایینی کوردان رەنگدانەوەی دەبینرێت، لە شیعری کلاسیزمی کوردیشدا بەو شێوەیە دەردەکەوێت: لەبەر ئەوەی کردگار هەر گیانە، بۆیە تۆ نازانیت خێر لە کوێوە رووت تێدەکات، بەڵام گیانی کردگار گیانێکی بەرزە، یان لەبەر ئەوەی هێزی دروستکەری گیان لە ئاسمان دەبێت، بۆیە هەمیشە وا بیر دەکەیتەوە کە خێر لە ئاسمانەوە بۆتە خوارەوە! کردگار لە بنەڕەتدا هەر گیانێکە، بەڵام چونکە دەچێتە ناو لەشی جۆراوجۆرەوە خۆی لە قالبی جیاوازدا پیشان دەدات، ئیتر بە ناویش وەکو لەش زۆر دەبێت، لەش لەسەر زەوی دەبێت، بۆیە شەڕیش لەسەر زەوی دەبێت!

زەمەنی بوونی مرۆیی لە ئایینی (کوردان)دا پێکهاتەیەکی تایبەتە، لە سێ فاکتەری رابردوو و هەنووکە و داهاتوو پێکهاتووە، ئەو فاکتەرانەش هێزی خۆیان لە دۆنادۆن و (یەکیەتی بوون) هەڵدەگرنەوە.

لە بەرانبەر ئەوەیش یەکیەتی بوون لە شیعری کلاسیزمی کوردیدا لە ڕێگای (شەوق) و (وەجد) و (قەلەق) و (عەدەم) دەردەکەوێت… جوانی لە شیعری کلاسیزمی کوردیدا رەنگدانەوەی سروشت و دڵی جوانپەرستانە، شاعیری کوردی کلاسیك هیچ جیاوازییەك لە نێوان گوڵێکی جوان و کچێکدا ناکات، گرنگ ئەوە نییە، تۆ کامەیانت خۆش دەوێت، بەڵکو گرنگ خۆشویستنی جوانییە، بە دیوەکەی دیکەش یار، یان دڵبەر لە هەموو جێیەکە، واتە (بوون) لەوە، یان لەوەوەیە، ئیتر (بوونی من) شاعیر بەشێکە لە (بوونی تۆ) دڵبەر، (بوونی من) عەقڵ بەشێکە لە (بوونی تۆ) سروشت… هەموو ئەوانە لە یەکتری جیا نابنەوە، ئەگەرچی وەکو دوو جەوهەر خۆیان دەنوێنن، بەڵام لە راستیدا یەك جەوهەرن، ئەو یەکیەتییە هەموو شتێك کۆدەکاتەوە، هیچ (بوون)ێك نییە، لە جەوهەرە گەورەکە، کردگارە بچێتە دەرەوە، هەموو شتێك لە دەست کردگارە، ئەوەی ئەویش دروستی کردووە وێنەی خۆی دەنوێنێ و بەشێکە لە خۆی، واتە هەموو شتێك وێنەی ئەو جەوهەرەی تێدایە و ئەو جەوهەرەش لەبەر ئەوەی خۆی جوانە، بۆیە لە هەموو جوانەکاندا دەردەکەوێتەوە بەوەش (یەکیەتی بوون) دروست دەکەن.

ئەگەر سەرەتای ئەدەبی کوردی وەك مێژوو پەیوەندی بە ئایینی کوردییەوە هەبێت و زمانی رەسمی ئایین و ئایینزا و عەقیدە شاراوەکانی کوردانیش بە شێوەیەکی گشتی دیالێکتی گۆران بووبێت؟!* کەواتە وەك چۆن بە درێژایی مێژوو ئایینی کوردان ئەرزشێکی زۆری بە شیعر داوە، بە هەمان شێوەش لە پشت بەشێکی زۆری شیعری رەسەنی کوردیش وەك فیکر، دنیابینییەکی ئایینی دەبینرێت! دەمەوێت بڵێم ئەگەر لە پشت (ئایینی کوردان) کۆشی خۆماڵی و زمانی رەمەکی وەستا بێت و لە پشت فیکری (شیعری رەسەنی کوردی) ئایینی کوردی هەڵگرینەوە، ئەوە دەشێ دنیابینی شیعری کلاسیزمی کوردی وەك مێژوو دەلالەت لە توانای ئایینی بکات، وەك چۆن دنیابینی ئایینی کوردی خۆی لە توانای دەستەجەمعیدا دەدۆزێتەوە! بەڵام ئەگەر ئایین وەك ئەرك حەقیقەتە گەورەکان لە ئاسمانەوە بەرەو زەوی دابەزێنێ! ئایا کاری شیعر، کاری ئەدەب ئەوەیە، کە ئەو حەقیقەتە گەورانە دووبارە پێشکەش بکاتەوە، ئایا شاعیر پەیامبەری نێوان ئاسمان و زەوییە؟!* لێرەدا دەپرسم ئەگەر شیعری رەسەنی کوردی، بیەوێت گوتارێك بۆ حەقیقەت بەرهەم بهێنێ، یان بەمانایەکی دیکە روویەك لە رووەکانی حەقیقەت بخاتە روو، ئەی بۆ هەوڵیش نادات چێژی هونەری لە ماڵی زماندا بدۆزێتەوە، ئایا چێژی هونەری و حەقیقەت دوو شتی دژ بە یەکن؟!

هەڵبەتە من مەبەستم نییە، ئەو دنیابینییەی کە لە شیعری کلاسیزمی کوردیدا دەبینرێت، لەبەر ئەوەی دنیابینییەکی ئایینییە، بە دنیابینی میتافیزیکییەوە بەندی بکەم، بەڵکو دەمەوێ دنیابینی شیعری رەسەنی کلاسیزمی کوردی و دنیابینی ئایینی کوردان، وەك توانای دەستەجەمعی و ئاگایی دەستەجەمعی تەماشا بکەم، ئەویش بە پشت بەستن بە تێزەکەی (لۆسیان گۆڵدمان 1913-1970)* کە یەکێکە لەو بیریارانەی هەوڵی زۆری بۆ ناساندنی چەمکی دنیابینی یان جیهانبینی داوە، هەڵبەتە (گۆڵدمان) سەر بە قوتابخانەی مارکسییە و یەکێکە لە قوتابی و پەیڕەوانی (جۆرج لۆکاش 1885-1971) و کارەکانی دەکەوێتە نێوان سۆسیۆلۆژیای کۆمەڵایەتی و سۆسیۆلۆژیای ئەدەبییەوە… چەمکی دنیابینی لای ئەو تەعبیر لە کۆی ئەو فیکر و بیروڕاو ئاگایی و هەستانە دەکات، کە هەر ئەندامێك لە ئەندامەکانی دەستە و کۆمەڵ و چین بە یەکەوە دەبەستێتەوە و هەر لەوێشەوە لەگەڵ دەستە و تاقم و کۆمەڵ و چینێکی دیکە ناکۆك دێتەوە، بەو مانایە دنیابینی: کۆی ئەو خەون و سەرنج و ئاگایی شیاوی ئایندەیی و فیکرە میسالیانە دەگرێتەوە، کە کۆمەڵێك یان دەستەیەك یان چینێکی دیاریکراو خەون بە جێ بە جێکردنییەوە دەبینێت، لێرەدا جیهانبینی مەرج نییە، هەڵگری حەقیقەتێکی میتافیزیکیانە بێت، وەك چۆن دەشێ تەعبیر لە لێوردبوونەوەیەکی پەتی نەکات، بەڵکو بە پێچەوانەوە خستنە رووی واقیعێکی سەرەکی و دیارە، ئەو واقیعەی کە زانایانی کۆمەڵایەتی بە هەستی دەستەجەمعی وەسفی دەکەن، هەر لەسەر بنەمای ئەو وەسفەوە شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی بە زمان و دنیابینی دەستەجەمعییەوە دەبەستینەوە، ئەو پێناسەیەش راستەوخۆ بە چەمکی پەیوەستبوونمان گرێ دەداتەوە.* دەمەوێ بڵێم دنیابینی شیعری کلاسیزمی کوردی وەك تێگەیشتن ساتەوەختێکی دیاریکراوی ژیانی خودی کلتوری کوردی دەگەیەنێت، کلتورێك کە بەشێکی زۆری وزە فیکرییەکانی لە ئایین وەرگرتووە! چونکە وەك (هانز جۆرج گادامێر) دەڵێت: هەموو کلتورێك تێگەیشتنێکی دیاریکراوی لە خۆدا هەڵگرتووە، لەبەر ئەوەی تێگەیشتن پەیوەندی بە کلتوری دیاریکراوەوە هەیە، کەواتە بەپێی جیهانبینی خۆی دەیسازێنێ.* بەڵام پرسیار ئەوەیە، ئایا ئەو دنیابینییە ئایینییەی لە شیعری کلاسیزمی کوردیدا دەبینرێت، دەتوانین لە پرسی وجودی نزیکی بکەینەوە؟ هەڵبەتە ئەو پرسیارە رووییەکی دیکەی هەمان پرسیاری پێشوومانە کە گوتمان: ئایا ئایینی کوردی، ئەدەبی نووسراوی کوردی توانیویەتی بەم بە یەکگەیشتنە (بوونی کوردی) بسەلمێنێ؟!

بە شێوەیەکی گشتی دەتوانم بڵێم دنیابینی شیعری کوردی

جیهانبینییەکی میسالیانەیە، وەك چۆن دنیابینی ئایینی کوردان دنیابینییەکی میسالیانەیە، چونکە هەمیشە دنیابینی ئایینی پێویستی بەزەمانەتی خوایی دەبێ، تاکو دڵنیا بێ لەو راستیەی کە دەیبینێ، بەو مانایەش دنیابینی شیعری کلاسیزمی کوردی نەیتوانیوە بوونی تاکی کوردی کەشف بکات؟!چونکە تەعبیر لەو ئاستە مەعریفییە جیاوازانە ناکات، کە لە هەڵنانی زماندا دێتە ناوەوە… لەبەر ئەوەی جیهانبینی شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی لە تێگەیشتنێکەوە هەڵقوڵاوە کە سەرچاوەکەی بۆ ئایینی کوردان دەگەڕێتەوە، نەك بۆ واقیعی کوردی، کەواتە توانای خوێندنەوەی واقیعی نییە، هەر تێگەیشتنێك توانای خوێندنەوەی واقیعی نەبێت، دەکەوێتە دەرەوەی ئامادەگی کارایانەوە لەوێوە سنورەکانی خۆی دادەمەزرێنێ و پرسیارەکان پەراوێز دەخات، بێگومان کوشتنی پرسیاری تاکی کوردی هەر تەنها واقیعێکی بنبەستوومان بۆ ناکێشێ، بەڵکو کۆی ئەو کێشە و قەیرانانەش دەشارێتەوە کە ئەو واقیعە لە دووتوێی خۆیدا هەڵیگرتووە، دەمەوێ بڵێم حەقیقەتی نێوان ئەوەی شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی دەیڵێت و ئەوەی ئایینی کوردی بە قسەی دەهێنێ، خۆی لە نێوان (پرسیار) و (ئەوەی پرسیاری لێدەکات) دەبینێتەوە، لە نێوان پرسیار و ئەوەی پرسیاری لێدەکات، ئەوەی ناشێ فەرامۆشی بکەین، ئەوەیە کە هەوڵبدەین زمانی بێگانە سوار زمانی کوردی نەبێت، وەك (عەلائەددین سەججادی لە کتێبی مێژووی ئەدەبی کوریدا لە ژێر ناونیشانی -بۆچ هێنراوە بە شێوەی هەورامی وتراوە؟- دەریدەخات)، نەك گەڕان بە دوای بوون و پرسیارکردن لە بوونی تاکی کوردی! بۆیە کاتێك لێژیکی توانای دنیابینی شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی و لێژیکی تەواوکردنی ئایینی کوردی لێك نزیك دەکەینەوە، دەبینین وەك چۆن توانای دنیابینی شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی جۆرێکە لە تێگەیشتن و تەواوکردنی دیاردەگەری ئایینی، بە هەمان شێوە هەڵوەشانەوەی لێژیکی تەواوکردنی ئایینی کوردی جۆرێکە لە توانای دنیابینی و واقیعی سەرەکی دەق! واتە وەك چۆن بە بێ تێگەیشتنێکی دیاردەگەرانە لە دنیابینی شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی ناگەین، بە هەمان شێوەش بە بێ تێگەیشتن لە واقیعی دەق ناگەینە دنیابینی ئایینی؟! لێرەدا بەشێکی گەورەی هەر دوو چەمکی (دیاردەگەرایی) و (واقیع) لە رێگای ئاگایی دەستەجەمعییەوە خۆیان ئاشکرا دەکەن، بەمجۆرە توانای زمانی کوردی و توانای ئایینی کوردان یەك رەنگدانەوەی ئەویدیکەیە، بە مانایەکی دیکە (تێگەیشتن) و (دەق) دەبنە تەواوکەری یەکتری، بۆیە توانای دنیابینی شیعری رەسەنی کوردی لەو ساتەوە دەکەوێت، کە ئایینی کوردی بەرەو هەڵوەشانەوە هەنگاو دەنێت! هەر لەو خاڵەوە شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردی دەلالەت لە توانای دنیابینی ئایینی

کوردی دەکات، وەك چۆن ئاییینی کوردی دەلالەت لە توانای دنیابینی شیعری کوردی دەکات، هەر لەو خاڵەشەوە شیعری کلاسیزمی رەسەنی کوردیمان بە رەوانی زمانی کوردی و دنیابینی دەستەجەمعییەوە پەیوەست کرد.

بە کورتی دەمەوێ بڵێم وەك مێژوونووسان ئاشکرای دەکەن، بنەما و ناوەڕۆکی ئاییینی کوردان بەردەوام لە خۆ گۆڕین و خۆ بەرهەمهێنانەوەدایە: میترایی و زەردەشتی و مانی و یەزیدی، دواتر (یارسانی/ ئیسلامی)، (یەزیدی/ ئیسلامی)! بە دیوەکەی دیکەش زمان و شیعری کوردی لەسەر ئەو شێوەیە خۆی بەرهەم دەهێنێتەوە و ناکرێ ئەو دووبارە خۆ بەرهەمهێنانەوە ئاینییە، یان ئەو خۆ گونجانە ئاینییە، ژیانێکی دیکە و واقیعێکی دیکە بە زمانی کوردی و شیعری کوردی نەبەخشێت، بۆیە بە بڕوای من ناشێ بەو شێوەیەی کە دکتۆر مارف خەزنەدار بە پێی دیالێکتەکان مامەڵەی لەگەڵ کردووە، قسە لە مێژووی ئەدەبی کلاسیزمی کوردی بکەن، چونکە ناتوانین ئاییینی کوردان وەك سەرەتاییەکی بەڵگە نەویست لە شیعری کلاسیزمی کوردی بکەینەوە، پێچەوانەکەشی راستە؟! بە دیوەکەی دیکەش کاتێ دنیابینی ئاییینی کوردان لە بەرانبەر ئەویدیکەی ئیسلامی و شارستانیەتی ئیسلامی خۆی پێناگیرێت و بە جۆرێك لە جۆرەکان هەڵدەوەشێتەوە، زمانی کوردیش دەکەوێتە ژێر کاریگەری ئەویدیکە و رەحمەتی زمانی شیعری میللەتانی موسڵمان، لەوێوە زمانی کوردی بە جۆرێکی دیکە و لەگەڵ ژیانێکی دیکەی رەوانبێژی عەرەبی تێکەڵ دەبێتەوە، وەك چۆن ئاییینی (یارسان)، (یەزیدی) خەباتی خۆیان لە ژێر سێبەری ئاییینی ئیسلامی و شارستانی ئیسلامی بەو هەموو لاوازییەوە درێژ دەکەنەوە.

کەواتە دەتوانین بڵێین دنیابینی پێگەی یەکەم (بابا تاهیری هەمەدانی 937-1010) و پێگەی دووەم (گۆران- هەورامی) کە رەسەنایەتی شیعری خۆیان لەسەر دنیابینی ئاییینی کوردان دامەزراند، بەر لە هاتنی شارستانی ئیسلام و ئاییینی ئیسلام بە جۆرێك لە جۆرەکان مردنی خۆیان راگەیاند، بەڵام دنیابینی پێگەی سێیەم (دوای رووداوی شەڕی چاڵدێران) و پێگەی چوارەم (پاش دروستکردنی سلێمانی) لەگەڵ هاتنی ئاییینی ئیسلام بە شێوەیەکی دیکەی جیاواز و رەوتێکی دیکەی جیاواز شیعری خۆیان نوێ کردەوە.

تێبینی:
ئەو لێکۆڵینەوەیە بەشێکە لە کتێبی (بنەما فیکرییەکانی شیعری کلاسیزمی کوردی) کە بۆ چاپکردن ئامادەیە.

سەرچاوە و پەراوێزەکان:

*(هایدگەر) وشەی حەقیقەتی یۆنانی بە وشەی کەشفکردن یان دانەپۆشین و نەشاردنەوە تەرجەمە دەکات.

* ناوچەی جوگرافی کوردانی گۆران وەك ئەوەی دکتۆر مارف خەنەدار ئاماژەی بۆ دەکات، دەکەوێتە سەر ئەو هێڵانە: هێڵی سنە… ناوچەی پاوە… ناوچەی کەندووڵە… لەسەر رووباری خازر… باجەلانەکان لە ناوچەی زەهاو… لە کوردستانی تورکیا گۆرانەکان بە (زازا) ناو دەبرێن. بۆ زێتر روونکردنەوە بڕوانە: دکتۆر مارف خەزنەدار، مێژووی ئەدەبی کوردی، بەرگی دووەم، ل10-11.

* بۆ ئەو مەبەستە بگەڕێوە بۆ پەراوێزی ژمارە (4) کە نووسراوە: (رۆنسار 1524-1585) پێیوابوو شاعیر پەیامبەری نێوان خوا و خەڵکە.. شیعر لای رۆنسار لە زەوییەوە بۆ ئاسمان بەرز دەبۆوە، پێیوابوو شیعر دەبێ سوودی هەبێت و راستییە گەورەکان پێشکەش بکات.

* لۆسیان گۆڵدمان لە ساڵی (1913) لە شاری (بوخارست) هاتۆتە دنیاوەو تەمەنی منداڵی لە شاری (بۆکۆزالن)ی (رۆمانیا) بەسەربردووە، دوای وەدەستهێنانی بڕوانامەی (بکالۆریا) لە (بوخارست) چۆتە (کۆلیژی ماف) هەر لەوێشەوە بۆ یەکەمینجار ئاشنای کارەکانی (مارکس) بووە. لە ساڵی (1933) لە بواری ئابووری سیاسییەوە تێزی دکتۆرای ئامادە کردووە، هەر لە هەمان ساڵیش ئیجازەی لە زمانی (ئەڵمانی) وەرگرتووە. ساڵی (1940) لە ترسی ئەڵمانیای داگیرکەر بەرەو (فڕەنسا) رایکردووە، پاشان بە شێوەیەکی نافەرمی بەرەو (سویسرا) دەچێت و لەوێ لە یەکێك لەسەربازگە پەناهەندەییەکان تا ساڵی (1943) دەمێنێتەوە، ئینجا بە هۆی (جان پیاجێ)وە رێگەی خوێندنی بۆ خۆش دەکرێت لە زانکۆی (زوریخ) رێگەی پێدەدرێ خۆی بۆ تێزی دکتۆرا لە فەلسەفە ئامادە بکات و پاشان تێزی دکتۆرای لەسەر (کانت) پێشکەش دەکات و دواتر لە زانکۆی (جنیڤ) وەك یاریدەدەری (جان بیاجێ) دەست بەکار دەکات.

* عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا، شەڕی زمان، لە پێناو تەئویلکردنی دەق، ل53-54.

* هانز جۆرج گادامێر فەیلەسوفی ئەڵمانی لە 11 فێبرابەری ساڵی 1900 دوای کۆچکردنی (دیکارت) بە 350 ساڵ لەدایکبووە، لەدایکبوونی ئەو رێکەوتی هەمان ساڵی کۆچی دوایی فەیلەسوفی بەناوبانگ نیچە

دەکات… هەڵگری بڕوانامەی دکتۆرا بووە، دواتر هەر لە ساڵی 1953 وەك سەرنووسەری گۆڤاری فەلسەفە کاری کردووە، لەساڵی 2002 کۆچی دوایی کردووە. تێگەیشتن لای گادامێر لە وەرگرتنی نیازی نووسەرەوە هەڵناقووڵێت، نیازی دانەر ئاسۆی تێگەیشتن دیاری ناکات، بەڵکو ئەو ئاسۆیە راڤەکار پێی دەکاتەوە، راستە راڤەکار شوێنی ناوەندی زمانەوانی پێ ناکاتەوە، بەڵکو لەگەڵ شێوەکانی زمانەوانی مامەڵە دەکات، ئەو فۆرمانەش بەرەو تێگەیشتنی تایبەتمان دەبەن، ئەو تێگەیشتنەش دەکەوێتە دەرەوەی زمانی دەقەوە. بۆ زۆتر شارەزایی بڕوانە: عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا، شەڕی زمان، لە پێناو تەئویلکردنی دەق، خانەی چاپ و بڵاوکردنەوە-سلێمانی- 2010، ل107.

بزووتنەوەی "دژە-هەژاری" یان هەژارکردنی بزووتنەوەکان … هەژێن

بەڕایی، چەند ڕۆژێك لەمەوپێش هاوڕێیەك پەیامێكی ناردبوو و نووسیبووی " لە شاری سلێمانی كۆمەڵە كەسێك خەریكی دروستكردنی ڕێكخراوێكن بەناوی 'بزووتنەوەی دژی هەژاری' و من بۆ خۆم لەسەر 'ناوەكەی' سەرنجم هەیە …" . هاوكات ئەو هاوڕێیە كۆپی بانگەوازەكەی بۆ من نارد، بەڵام تاكو كەمێك پێش ئێستا بواری خوێندنەوەی بانگەوازەكەم نەبوو. كاتێك دێڕی یەكەمی پاش سەردێڕەكەم خوێندەوە، خەیاڵ منی بردەوە هاوینی ١٩٩٢، كاتێك كە ئەندامانی باڵای ڕێكخراوەكانی ('ڕەوتی كۆمونیست' و 'یەكێتی خەباتی كۆمونیزمی كرێكاری' و 'سەرنجی كرێكار') بەناوی ڕێكخستنی شوراییەوە بۆ كۆبوونەوەی گشتی بێكاران بانگەوازیاندەكرد و پێش كۆبوونەوەكە بەخۆیان لەسەر هەموو شتێك و (كێ) هەڵبژاردن و دابەشكردنی پۆستەكان و دیاریكردنی ئەندامانی دەستەكانی خوارتر (لیژنەكان) ڕێكدەكەوتن و ئەگەر چالاكییەك لە دەرەوەی بازنەی دەستگیریی خۆیان بهاتایە، دەستبەجێ هاوسەنگی هەڵبژاردن و دەنگدانەكان تێكدەچوو و بە پیلانگێڕیی كەنارخستنی چالاكییەكانی دەرەوەی خۆیان پێنایاندەبرد.

ئێستا پاش ئەو ڕۆشنکردنەوە، لەتەك ئێوە خوێنەرانی هێژا، خاڵ بە خاڵ هەنگاو بە هەنگاو، پڕۆژە و بەرنامە و بانگەوازەکە سەرنجدەدەم و ڕەخنەکانی خۆم ئاراستەدەکەم و لە کۆتاییشدا ئەنجامیگیری دەکەم و بەگوێرەی ئەزموونەکانی خۆم لە ماوەی نێوان ۱۹۹۱- ۲۰۱۷ پێشبینی سەرەنجامی ئەو هەوڵە نەزۆکە دەکەم. هەر ئاوا پێویستە ئەوەش بڵێم، من وەك کەسێك کە خۆم بە پڕۆلیتێر و ئەنارکیست و دژی کاریکرێگرتە و دارایی تایبەت و سیستەمی سەروەریی چینایەتی دەزانم، هەر بەگوێرەی ئەو بنەمایانە بە ئەرکی سەرشانی خۆم دەزانم، سەرنج و ڕەخنە و دەستخۆشانەی خۆم بنووسم و ئاراستەی هەر بۆچوون و بیرکردنەوە و دەربڕینێك بکەم، کە بەناوی کرێکاران و پڕۆلیتاریا و خەڵك و چەوساوانی کۆمەڵ دەدوێت و بانگەوازدەکات و ڕێکخراو قوتکاتەوە. ئەم سەرنجداندنەش هەر بۆ هەمان ئامانج و هاندەر نووسراون و هیچ ئامانج و هاندەرێکی دیکەیان نییە.

” بەرنامەی کاری بزووتنەوەی دژی هەژاری(پلاتفۆرم) “

“بەرنامەی کار” چییە؟ کێ داڕێژەریەتی؟ کامە بزووتنەوە؟ ئەگەر بزووتنەوەیەك هەیە، بۆ بەخۆی بۆ خۆی بەرنامە داناڕێژێت؟ ئەی “پلاتفۆرم” چییە؟
ئەگەر بزووتنەوەیەك نییە و ڕێکخراوێك لەئارا نییە و خەریکن بە دروستکردنی بانگەوازدەکرێت، ئەدی بەرنامەی چی و کێ داڕیژەریەتی؟
کاتێك کە بزووتنەوەیەك نییە و خەریکن باگەوازیدەکەن، ئیدی چۆن بەناوی بزووتنەوە بانگەوازدەکەن؟
بزووتنەوە یان ڕێکخراو، ئایا بزووتنەوە قاڵب و بەرنامە وەردەگرێت؟
ئایا ئەوە لاساییکردنەوەی زەلیلانەی (نەوشیروانییەکان) نییە، کە هەوڵیاندا (بزووتنەوەی گۆڕانخوازیی) ۱۹۹٤-۲۰۰٦ لەنێو قاڵبی ڕێکخراوێکی ڕامیاریی (پارتییەك) دەستەمۆبکەن و تاکو ڕادەیەك توانیان و وەك دژەشۆڕشێك گەورەترین خزمەتیان بە فەرمانداریی بۆرجوازی کورد کرد؟
ئەی پەیوەندی بەرنامەی پێشتر داڕێژاو (کلێشەیی) و سەکۆ (پلاتفۆرم) چییە؟

بۆ من وەك خوێنەرێك کە لەو بارەوە چالاکی هەوڵە ڕێکخراوەییەکانی ۱۹۹۲-۱۹۹٤ بووم و دواتر لە دەرەوە لەبواری پەنا بەران بەشداری ئەو هەوڵانە بووم، هەر لە سەرەتاوە مەبەست و ئامانجی دەستەی ڕاگەیەنەر دەزانم و دەشزانم سەرەنجامەی ئەو هەوڵە بۆ کوێ دەگات. ئەو هەوڵە دەستبەجێ و هاوکاتی نووسینی سەردێڕەکەی، نەزۆك و

مردووە. ئەوەی مەبەستی منە لە نووسینی ئەم سەرنجانە، تەنیا سەرنجڕاکێشانی بەشدارانی خۆشباوەڕی ئەو هەوڵانەیە بۆ جۆرێکی دیکە لە بیرکردنەوە و ڕێکخستن و شێوازێکی دیکە لە چالاکی و بەرەنگاریکردن، تاکو کاتی نەهاتنەدی خەونەکەیان و چەند بارەکردنەوەی شکستەکان، لەجیاتی نائومێدی و ڕەدووکەوتنی بەرەی دەسەڵات، ئەم پرسیارانە سەرنجیان بۆ ئەزموونگەری دیکە ڕابکێشن.

بە یەك ڕستە و دەستەواژە، واتای ئەو سەردێڕە ئەوەیە، کە لەسەر بڕیاری سەرانی پارتییەك چەند ئەندامێکی پارتیی کۆبوونەتەوە و بەرنامەیەکیان بۆ ئاراستەکردنی خەڵك بەناوی “بزووتنەوەی ….” ئامادەکردووە، کە هیچ نییە، بەجگە لە کۆپیکردنەوەی سەدان بەرنامەی کڵێشەیی دیکەی ماوەی نێوان ساڵانی ۱۹۹۲-۲۰۱۷، کە بەرەنجامەکەیان قوتکردنەوەی چەند دەرزەن ڕێکخراوی بەناو “جەماوەری” و “سەربەخۆ” وەك پاشکۆی (حککع) و کچەکەی (حکککک) بووە و سەرەنجامیشیان مەرەکەب-بوونی سەر کاخەز و لەبیرچوونەوە و نائومێدکردنی ناڕازییانی خۆشباوەڕ و کەم ئەزموون بووە .

” شێوازە گونجاوەکانی ڕێکخستنی بزووتنەوەکە …”

ئایا لەنێوان شێوازێك کە لەنێو ئەو بانگەوازە پارتییە هاتووە و شێوازە شکستخواردووەکانی ۱۹۹۲-۲۰۱۷ هیچ جیاوازییەك هەیە؟

ئایا شکستخواردنی بەردەوام و هەموو جارەکی ئەو شێوازە لە ماوەی بیست و شەش (۲٦) ساڵی ڕابوردوو، بۆ ئەوە بەس نییە، کە لە خۆمان بپرسین؛ بۆچی سەرەنجامی هەوڵی هەموو جارێك بۆ مردوویی لەدایکبوونی ڕێکخراوە بەناو “جەماوەری”یەکانە؟

ئایا خۆلادان لە ئاراستەکردنی ئەو پرسیارە و پەردەپۆشکردن و پاساودانی شکستەکان، دژەخوونیی نییە لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان؟

ئایا تاوانباریی نییە، کە هەموو جار بۆ چەندبارەکردنەوەی هەڵەکان، بزووتنەوەکان بەرەو شکست و نائومێدی بەرین؟

ئایا بەرەو شکستبردنی بزووتنەوەکان و نائومێدکردنی خەڵکی ناڕازی لە هەر گۆڕانێك و لە کارایی هێزی یەکگرتووی خۆیان، ئەنجامدانی ئەرکی دژەشۆڕش نییە؟

ئەی شێوازە نەگونجاوەکانی دیکە کامانەن و لەتەك شێوازە قووچکەیی و نێوەندگەراکانی ۱۹۹۲-۲۰۱۷ پارتییەکانی “کۆمونیزمی کرێکاری” جیاوازییان چییە بۆ چ پێوەرێك نەگونجاون و بۆچی نەگونجاون؟

لە بیست و شەش (۲٦) ساڵەی ڕابوردوو لەلایەن سەرانی ڕێکخراو و

پارتییەکانی "کۆمونیزمی کرێکاری" چەند شێوازی دیکەی جیاواز لە شێوازی سەدەیەك زیاتری (سۆشیا دێمۆکراسی، باڵی چەپ و ڕاستی) ئەزموونکراون؟

"١- هەنگاوی یەکەمی سازدانی بزووتنەوەکە بریتی دەبێت لە هەڵبژاردنی دەستەی باڵا و دروستکردنی چەندین لێژنەی تایبەت بە سەرپەرشتی کاروباری بزووتنەوەکە لەناو کۆبوونەوەی گشتی بە سەرجەم ئەو کەس و هەڵسوڕاوانەی کە ئامادەییان هەیە بۆ کردن لەگەڵ پرۆژەکە. "

پێش هەموو شت سازدان/ سازکردن واتە دروستکردن . ئەوە لە کوێی مێژووەوە "بزووتنەوە سازدەرێت" ؛ بزووتنەوە ئافەرێنەدراوی ناڕەزایەتی خەڵکە یان سازدراوی بنکەی (پارتییەکان) ؟
دەستەی باڵا " چییە و ئەرکی چییە؛ بڕیاردان یان جێبەجێکردن؟
"هەڵسوڕاوان" کێن و ئەرک و ڕۆڵیان چییە؟

لەڕووی واتای واژەیی ئەو چەمکە "هەڵسوڕاو"، واتا کەسێك کە لەلایەن گروپ، دەزگە، دەستەیەکی دیکەوە هەڵسوڕێندراو بێت، واتە بووکەڵەی دەستی کەسانی دیکە. بەو واتایە بەکاربردنی دروستکەرانی ڕێکخراوە پاشکۆکان؛ چ پاشکۆکانی فەرمانداریی و دەوڵەت، چ پاشکۆی پارتییە ئۆپۆزسیۆنە پارلەمانی و ناپارلەمانییەکان، هەموویان هەڵسوڕاون و ئەو واژەیە پێپەستی ئەوانە. بەڵام هەرگیز بە واتای چالاک/چالاکانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و ڕێکخراوە ناقووچکەیی و نانەوەندییە سەربەخۆکان نایەت و بەتەواوی دژەواتای چالاکە و ڕۆڵ و ئەرکی کەسی هەڵسوڕاو، ڕۆڵ و ئەرکێکی دژەشۆڕشانەیە و دەسکەلای دەوڵەت و پارتییە ڕامیارییەکانە بۆ لاوازکردن و کەوڵکردن و دەستەمۆکردنی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان.

پێشینان گوتوویانە "کورد بدوێنە خۆی شەرحی خۆ دەکات" ؛ هەڵبژاردنی دەستەی باڵا لەلایەن کێ، هەڵبژێرەران کێن؛ بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی یان کۆمەڵێك ئەندامی (حککک)؟

بەدڵنیاییەوە، ئەوی لەتەك ئەندامان و لایەنگرانی پارتییەکانی "کۆمونیزمی کرێکاری" ئەزموونی هەبێت، دەستبەجێ دەزانێت، کە دروستکەری لێژنەکان کێیە و وەڵامی پرسیارەکەی پێشتر دەزانێت ("دەستەی باڵا " چییە و ئەرکی چییە؛ بڕیاردان یان جێبەجێکردن؟)، چونکە لە شێوازی ڕێکخستنی قووچکەییانە و نەوەندییانە دەستەکانی سەرەوە بڕیاردەرن و دروستکەری لێژنەکانی خوارەوەن و لەنەو ئاوا

شێوازێکی ڕێکخستن، ن□و□□ک پووچترین ئامراز “کۆبوونەوەی گشتی”یە، چونکە فیلۆسۆفی سەرھ□دانی “کۆبوونەوە گشتییەکان” لەنێو بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بەگشتی و بزووتنەوەی کرێکاری لە ماوەی پێنج سەدەی ڕابوردوو و بەتایبەت لەنێو مانگرتنەکانی پێش (ڕاپەڕینی کۆمونەی پاریس)، سەد و ھەشتا پلە پێچەوانەی شێوازی ڕێکخستنی قووچکەییانە و نێوەندیانەیە و بەتەواوی ڕەتکەرەوەی ڕۆڵی بڕیاردەرانەی (دەستەی باڵا،کۆمیتەی باڵا، شورای باڵا)یە و کۆکردنەوەی ئەو دوو چەمکە (بڕیاردانی دەستەی باڵا) و (کۆبوونەوەی گشتی) تەنیا بەکاربردنی دێوجام□یانەی (کۆبوونەوەی گشتی)یە بۆ فریودانی چالاکانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان، ھەر ئاوا کۆکردنەوەی دوو چەمکی “پارتیی پێشڕەو” و “شۆڕش” دێوجامەیەکە بۆ فریودانی کەسانی سۆشیالیستخواز.

کاتێك لێژنە تایبەتە دروستکراوەکانی (دەستەی باڵا / ئەندامانی حککک) سەرپەرشتی کار و بارەکانی “بزووتنەوەکە” بکەن، ئەدی ڕۆڵی خودی بزووتنەوەکە چییە و چالاکانی خۆبەخۆ و پەروەردەبووی نێو خودی بزووتنەوەکە ئەرکیان چییە؟

ئەگەر بزووتنەوەیەك ھەیە، ئیدی بۆچی چەند ئەندامێکی (حککک) لەنێو بنکەی پارتییەکەیان “دەستەی باڵا” و “لێژنە تایبەتە سەرپەرشتیکەرەکان” بۆ ئەو دروستدەکەن؛ بزووتنەوەکە و چالاکەکانی ناتوانا و نەزان و ناھوشیار و گەوجن یان “بزووتنەوە”یەك لەئارا نییە و ئەندامانی “پارتیی پێشڕەو” خەریکی ک□ولل□س□رانی خەڵکن بەناوی “بزووتنەوە” و ئاوا دەزانن کە “لە ھەموو ھەورێك باران دەبارێت” و ئەو ھەڵە دووبارە دەبێتەوە، کە وەك (نەوشیروان موستەفا) و پاشڕەوانی سواری شەپۆلی بزووتنەووی کۆمەڵایەتییەکان ببن؟

ئەگەر “بزووتنەوە”یەك ھەبێت، بۆچی بەخۆی لەنێو شوێنەکانی کار و ژیانی ڕۆژانەی خەڵک کۆبوونەوە گشتییەکانی خۆی بەرپاناکات و بۆچی لە بنکە و ھەواری ئەندامانی (حککک) کۆبوودەبێتەوە؟

ئەگەر بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی ھەیە، بۆچی کۆبوونەوە گشتییە بنکەییەکانی بەرپاناکات و لەنێو ئەوان بڕیار و پش□یار بدات و بکات و بۆ ئەنجامدانی بڕیارەکان نوێنەرانی بنکەیی ھەڵنابژێرێت و لەنێو کۆبوونەوەی گشتی ھەڵبژێردراوانی ھەموو کۆبوونەوە گشتییە بنکەییەکانی کۆڵان و گەڕەکەکان و گوندەکان بڕیارەکان نادات و (دەستەی باڵا) و کۆمیتە/لێژنە تایبەتەکانی سەرپەرشتی

هەڵنابژێرێت؟

ئینجا با بگەڕێینەوە سەر گوتەکەی پێشینان و من لەجیاتی واژەی (کورد) واژەی (کەسی ڕامیار) دابنێم و جارێکی دیکە پاش ئەو پرسیارانە پەرەگرافە پڕ ناکۆکییەکە بخوێنینەوە "کەسی ڕامیار بدوێنە و خۆی وێنادەکات" ؛ ئێستا با بزانین ئایا ئەوەی بانگەوازەکەی بڵاوکردووەتەوە، خودی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکەیە یان کەسانێك بەناوی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکە؛ بزووتنەوەی کۆمەڵایەتییە یان پڕۆژەی پارتیی؟

ئەگەر ئەوانەی لەوێ کۆبوونەتەوە، چالاکی بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتین و کۆبوونەتەوە، تاکو وەك نوێنەری کۆبوونەوە گشتییە بنکەییەکان لەنێوان خۆیان دەستەیەکی باڵاتر لەسەر ئاستی ناوچەیەک/ شارێك/ هەرێمەک هەڵبژێرن و بەگوێرەی ئامادەیی و کات و توانا و شارەزایی و گونجان خۆیان لێژنە تایبەتەکانی سەرپەرشتیکردنی کار و بارەکانی بزووتنەوەکە دروستبکەن، ئیدی (پڕۆژەی) چی و کێ نووسەر و داڕێژەری (پڕۆژەیەکە) و پێداویستی خوێندنەوە و پەسەندکردنی ئاوا (پرۆژە)یەك چییە؟

" ٢- هەوڵ بدرێ لە پێشڕەوان و هەڵسوڕاوانی بزووتنەوەی جەماوەری ناڕازی، دەستە و کۆمیتە و گروپەکانی کرێکاران و کارمەندان و لە ناوەندەکانی کار و فەرمانگەکان و خوێندگا و زانکۆکان و گەڕەکەکان دروست بکرێ. "

سەرنجدان لە داڕشتن و ڕێزمانی ئەو پەرەگرافە نادیدەدەگرم، هیوادارم " مامۆستایانی کرێکاران" جارێکی دیکە پێش بڕیاردان و بانگەوازکردن بە ڕیفۆرمی ژیانی کەسانی دیکە، زمانی ئاخاوتن و نووسینی خۆیان ڕیفۆرمبکەن، ئەوسا بە شوانەیی خەڵك "دەستەی باڵا" و "لێژنە تایبەتەکان" دروستبکەن.

ئەگەر ئەوانەی ئەو بانگەواز و پڕۆژە و بەرنامەیان داڕشتووە و لەوێ دانیشتوون، تاکو لەنێو " کۆبوونەوەیەکی گشتی دەستەی باڵا و لێژنە تایبەت بە سەرپەرشتی کار و باری بزووتنەوەکە" دیاریبکەن، چالاکانی بزووتنەوەکەن، ئیدی دیاریکردنی ئەرکی "دروستکردنی دەستە و کۆمیتە و گروپەکانی کرێکاران و کارمەندان و لە ناوەندەکانی کار و فەرمانگەکان و خوێندگا و زانکۆکان و گەڕەکەکان لەنێوان پێشڕەوان و هەڵسوڕاوانی بزووتنەوەی جەماوەری ناڕازی " چییە و بەچی؛ مەگەر ئەوانەی لەوێن بڕیارنییە خۆیان چالاك و نوێنەری ئەو

چین و توێژانە بن؟

ئەگەر ئەوانەی بانگەواز و پڕۆژەکەیان ڕاگەیاندووە و لەوێ کۆبوونەتەوە، چالاکانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان لە شوێنی کار و فەرمان و خوێندن و گەڕەکان نین، ئەدی کێن و چ کارەن و پێویستی ڕۆڵی شوان□یانەی ئەوان بۆ بزووتنەوەکە چییە؟

مەبەست لە گروپەکان چییە؛ گروپی سەربەخۆی خۆجێی یان گروپی پاگەندەچی پارتییایەتی و بڵندگۆی ڕامیارییەکانی (حککک)؟
ئەی ڕۆڵی ئەو هەموو دەرزەنە ڕێکخراوانەی کە لە ماوەی ١٩٩٢-٢٠١٧ لەلایەن ئەندامانی (حککع و حککک) ڕاگەیێندراون، چییە و لە کوێن و بۆچی بەخۆیان ئەو ئەرکە ئەنجامنادا□ن و بۆچی بەخۆیان لەنێو کۆبوونەوەی بانگەواز بۆ کراو ئامادەنین؟
ئەگەر بوونیان هەیە، لە کوێن و کوا چالاکی و تێکۆشانی ڕۆژانەیان؟
ئەگەر نین، ئەی چییان بەسەرهات و چۆن ونبوون؛ پووکانەوە یان هەڵوەشانەوە، لە بنەڕەتەوە هەر بوونیان نەبوو، یان پڕۆژەی نەزۆک و مردووی “پارتیی پێشڕەو” بوون و تەنیا لەسەر کاخەز و لەنێو ڕاگەیاندنەکان بوونیان هەبوو؟

” ٣- لەهەر جێگەیەك(ناوەندەکانی کارو فەرمانگەو خەستەخانەو خوێندگا و زانکۆکان و گەڕەکەکان) هەوڵ بدرێ کۆبونەوەی گشتی بەڕێ بخرێت و نوێنەرانی ڕاستەقینەو دڵسۆز هەڵبژێرن و بەوجۆرە سەرەتای پایەکانی ڕێکخراوی جەماوەری خەباتکار لەبابەتی یەکێتی و سەندیکاو شورا و ئەنجومەنی جەماوەری دابمەزرێت”

دیسان لە سەرنجدانی داڕشتن و ڕێزمان و ڕێنووسی ئەم پەرەگرافەش خۆم لادەدەم. بەڵام هەر کەسێك لە ماوەی بیست و شەش ساڵی ڕابوردوو بۆ تەنیا جارێك بانگەواز و بەیاننامە و پرسەنامە و وتاری سەرانی پارتییەکانی ڕەوتی “کۆمونیزمی کرێکاری” بە زمانی کوردی خوێندبێتەوە، ئەوا بەدڵنیاییەوە دەزانێت، کە ئەم بانگەواز و پڕۆژە و بەرنامەیەش داڕشتن و نووسینی ئەوانە، کە بەهۆی دەقگرتنیان بە دەرخکردنی بەیاننامە و پڕۆژە و بانگەوازە فارسییەکانی “کۆمونیزمی کرێکاری” بە شێوەی ڕێزمان و ڕێنووسی فارسی کەسانێکی کڵۆڵی فارسی زمان دەنووسن، کردار پاشگری کۆ وەرناگرێت و کرداری یەکگرتوو و ئامێتە بەسەر یەکەوە نانووسرێت و بکەر و بەرکار و کردار ش□و□نگۆڕکێ دەکەن و خاب□ندیش پاشاگەردانییە.

کاتێك کە لەنێوەندەکانی کار و فەرمان و خوێندن و گەڕەکەکان کۆبوونەوە گشتییەکان نەکراون و لەنێو ئەو کۆبوونەوە گشتییانە بڕیار و پێشنیار و هەڵبژاردن نەکراوە و نوێنەران بۆ ئەنجامدانی ئەرکەکان (بۆ نموونە بەرپاکردنی کۆبوونەوەی گشتی هەڵبژێردراوانی کۆبوونەوە گشتییە بنکەییەکانی شوێنی کار و فەرمان و خوێندن و گەڕەکەکان) دیارینەکراون، ئیدی بەگوێرەی کامە ماف و ڕەوایی کەسانێك لە شوێنێك کۆدەبنەوە و پڕۆژە و بەرنامەیەکی ئاوا دەنووسن و دواتر بەناوی بزووتنەوەیەکەوە کۆدەبنەوە و "دەستەی باڵا" و "لێژنە تایبەتەکان" دیاریدەکەن؟

ئەی پێوەری ڕاستەقینە-بوون و دەسەڵز-بوونی نوێنەرایەتی ئەوانەی ئەو پڕۆژە بۆ ئەوان ئاماژەدەدات و ئەوانەی دیکە کە ئەو پڕۆژە بە "ناڕاستەقینە-بوون و نادەسەڵز-بوون"ی ئەوان ئاماژەی ناڕاستەوخۆ دەدات، چییە؛ ئەندام-بوون و ئەندام-نەبوون لەنێو پارتییەکانی "کۆمونیزمی کرێکاری" ؟

ئەگەر سەرانی (حككع و حككك) پاش بیست و شەش ساڵ، ئێستا ئەو هەنگوینەیان لە کەلێنی ناڕەزایەتی خەڵکی هەرێم دەزیوەتەوە و کۆبوونەوەی گشتی بە پایەی "ڕێکخراوی جەماوەریی خۆباتکاری وەك یەکێتی و سەندیکا و شورا و ئەنجومەنی جەماوەریی" دەزانن، ئەدی بۆچی بە یەک جاریش ئەو بوەرییە لەخۆیان نیشاننادەن و ڕەخنە لە هەوڵە نەوەندییەکانی خۆیان لە سەرەوە ڕەخنەناگرن، کە بیست و شەش ساڵی ڕابوردوو چەند دەرزەن ڕێکخراوی لەو جۆرەی مەرەکەبی سەر کاخەزیان دروستکردن و وەك پێشمەک توانەوە؟

ئەگەر ئەوان بەڕاستی وەك سەرەتا و بنەمای بیرکردنەوەی خۆیان بڕوایان بە پایەبوونی کۆبوونەوە گشتییەکان هەیە، ئەدی بۆچی هەوڵی کردەییکردنەوەی ئاوا بیرکردنەوە و ئەزموونکردنی ئاوا بەچوونێك نادەن؛ یان هەر لە بنەڕەتەوە کۆبوونەوەی گشتی بە ئەوان دەوجامەیەکە بە فریودانی خەڵك؟

"داواکارییەکان"

کامە داواکاری و داواکاری کە و لە کوێ و کە بەرزیکردووەتەوە؟

ئایا لەنێوان ڕێکخراوە پڕۆژییەکانی (حككع و حككك) و ڕێکخراوە پڕۆژییەکانی (حشع) و (پدک) و (ینک) و (پارتییە نیلییەکە) هیچ جیاوازییەك هەیە؟

”١- هەڵوەشاندنەوەی دەستبەجێی پاشکەوتی زۆرەملێی موچە، گەڕانەوەی موچەی پاشکەوت کراوەکان و پیاچوونەوە بە یاسای مووچەی فەرمانبەران و خانەنشینان و کەسوکاری شەهید و ئەنفال و....تاد. لەسەر شێوازی یاساکانی حکومەتی ناوەندی کە بگونجێت لەگەڵ بارودۆخی ئێستای ژیانی هاوڵاتیانی هەرێم.”

“هاو ڵاتی” هەڵەیە و (هاووڵاتی) دروستە و واژە و چەمکی “هاووڵاتی”بوون بە خۆی پەردەپۆشکردنی پێگەی نالەبار و سووکایەتیبەخشانەی کۆمەڵایەتیی و ئابووریی چین و توێژە نەدار و بەدەسەڵاتەکانە بە دەوجامەی “هاووڵاتی”. ساڵانی سەرەتای دەهەی نەوەد، کە هێشتا پاشکارایی شەپۆڵەکانی شۆڕشگێڕیی ڕاپەڕین بەتەواوی نەنیشتبوونەوە، ئەو کات سەران و نووسەرانی سێ ڕێکخراوە ڕامیارییەکەی “کۆمونیزمی کرێکاری” لە بەکاربردنی واژەی “هاووڵاتی” ڕەخنەیان هەبوو و بە هەوڵی شاردنەوەی شوناسی (چینی کرێکار)یان دەزانی؛ هەر ئاوا بەکاربردنی واژەی “شەهید” بە پێوەی کۆنەپەرستیی ئایینی دەزانرا، کەچی ئێستا خۆیان بوونەتە بەندگەی چرینی ئەو واژە کۆنەپەرست و دەوجامەیانە.

بێجگە لەوە، “پاشەکەوت” چییە؟ ئایا هەر بەڕاستی سەرانی (حککع و حککک) بڕوایان بە دەخیلەکردنی فەرمانداریی هەرێمە بە چین و توێژە کرێگرتەکانی ئەو هەرێمە هەیە؟

ئەی ناوی (چینی کرێکار) و (کرێکاران) چی بەسەرهات و بۆچی لەنێو ئەو ڕیزکردنەی سەرەوە ناوی (کرێکاران) نەهاتووە؛ ئایا ڕامیاریی و بەرنامەی “پاشەکەوت”کردنەکەی فەرمانداریی هەرێم مووچەی کرێکارانی نەگرتووەتەوە، بۆچی؛ ئەی ئەو سازشە لەپێناو چی؟

ئایا دەکرێت ئاوا وێنابکەین، کە فەرمانداریی هەرێمی “کوردستان” فەرمانداریی خودی چینی کرێکار و کرێکارانە، لەبەرئەوەیە، کە ناوی ئەوان نەهاتووە و “پاشەکەوت”کردن مووچەی ئەوانی نەگرتووەتەوە؛ یان ئەوانیشی گرتووەتەوە و ناونەهێنانی کرێکاران خۆگونجاندنە لەتەك ڕەوتە زاڵەکانی کۆمەڵەی هەرێم؛ ناسیونالیزم و نیئۆلیبراڵیزم؟

بەرتەری یاسای مووچەی فەرمانداریی نێوەندیی عیراق بە چین و توێژە پڕۆلیتەرەکان (کرێگرتەکان) چییە، تاکو خەڵکی هەرێم ئەو داخوازییە بەرزبکەنەوە؟
ئایا یاسای مووچەی فەرمانداریی نێوەندیی عیراق لەتەك بار و دۆخی

ئێستای گوزەرانی خەڵکی نێوەند و باشووری عیراق گونجاوە؛ بەگوێرەی هەڵاوسان و گرانی و نەبوونی دیاریکراوە؟
ئەی گونجان لەتەك بار و دۆخی ئێستای ژیانی “هاوڵاتیانی هەرێم” واتای چییە؛ ئایا (سێ چارەکێ مووچە) گونجاندن نییە لەتەك باری گوزەرانی خەڵك؟
ئەگەر وەڵام (نەخێر)، ئەدی دەستگرتنەوە و کەمکرنەوەی کرێ و مووچە واتە چی؛ مەگەر دابەزاندنی گوزەرانی خەڵك نییە بۆ دوا ئاستی ملدانی خەڵك بە نەهامەتی؟

گوزەرانی ئێستای ئەندامانی چین و توێژە پڕۆلیتێرەکان (چین و توێژە کرێگرتەکان) چ لە نێوەڕاست و باشووری عیراق و چ لە هەرێم خوارترین ئاستی کولەمەرگییە و گونجاوترین ئاستی مووچە لەتەك ژیان و گوزەرانی کولەمەرگییانە هەر ئەو (سێ چارەکێ مووچە)یە، کە پارلەمان و فەرمانداریی هەرێم بەیاریانداوە، ئیدی نازانم داڕێژەرانی ئەو پڕۆژە و بەرنامەیە خوازیاری چین، لە کاتێکدا کە پارلەمان و فەرمانداریی بەرجوازی کورد بەبێ داخوازی سەرانی “کۆمونیزمی کرێکاری” و بەبێ پاڵانەوەی ڕامیارانەی ئەوان، داخوازییەکەی ئەنجامداوە؟

“هەنگاوە کردەییەکان:”

“٢- دەستبردن بۆ دامەزراندنی سندوقی هەرەوەزی لەپێناو دابینکردنی کاڵا سەرەکییەکانی ژیان و بژێوی هاوڵاتی کەمدەرامەت لەداهاتی حکومەت و سەرمایەداران.”
جارێکی دیکە، لە باری ڕێزمانی و ڕێنووسی داڕشتنی ئەو خاڵە چاوپۆشیدەکەم، بەڵام ناتوانم لە نووسەران و داڕێژەرانی “هەنگاوەکانی کارکردن بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی بزووتنەوەکە:” نەپرسم، ئەرێ بە کامە لەجیك و ئاوەز، بە کامە واتا و پێشینەی مێژوویی و ئەزموون، (هەرەوەزی) کۆمەڵایەتی نێوان و بۆ خەڵکی کەمدەرامەت بە “داهاتی حکومەت و سەرمایەداران” دروستدەبێت و دابیندەکرێت و دەچێتە خانەی هەرەوەزی؛ هەرەوەزی واتای چییە؟

پێشینان دروستیان فەرمووە، کە “زۆربەڵەی ناپێویست، بە پووچبێژی کۆتاییدێت”. ئەوە ڕابەرانی “کۆمونیزمی کرێکاری” ئاوا چاوەڕوانییەکتان لە “فەرمانداری و سەرمایەداران” هەیە، کە هەرەوەزبن و لەتەك کەمدەرامەتانی کۆمەڵە هەرەوەزیبکەن و بەشداری هەرەوەزی کۆمەڵایەتیی بکەن، ئیدی بۆچی بەدرۆ دروشمی “بڕوخێ سەرمایەداری” بەرزدەکەنەوە؟

ئەی پێوژە ڕێکخراوەکەی "کۆمونیزمی کرێکاری" لەتەك ڕێکخراوە بەناو "ناحکومییەکان" و ڕێکخراوە "خێرخوازییەکان"ی گروپە ئیسلامییەکان چ جیاوازییەکی هەیە، کە تاکە ئەرکی ئەوان بزواندنی سۆز و بەزەیی سەرمایەداران و دەسەڵاتداران و کۆکردنەوەی زەکات و سەرفترەی دەوڵەتمەندانی موسوڵمانە بۆ کەمدەرامەتان؟

"حکومەت و سەرمایەداران"ێك کە ئامادەی پشتیوانی و چالاکی هەرەوەزی و کۆمەککردن بن بۆ کەمدەرامەتانی کۆمەڵ، ئیدی لەتەك "دەوڵەت و حکومەتە کرێکاری"یەکەی "کۆمونیزمی کرێکاری" چ جیاوازییەکی هەیە؟

ئەوە لە کەیەوە، لەنێوان ئەندامان و چینێك کە بنەمای مانەوە و سەرکەوتنیان کێبەرکێ و ڕکەبەری دەوڵەتمەندبوون و کەڵەکەکردنی سەرمایەکانیانە بە دزینی ڕەنجی کاری کۆمەڵ و تاڵانکردنی سامانی کۆمەڵ، هەرەوەزی بوونی هەیە و پەیڕەودەکرێت؟

" ٣- لە دەرەوەی کوردستان هەوڵ بدرێ پشتیوانی ڕێکخراوە چەپ و یەکسانیخواز و یەکێتی و سەندیکا کرێکاری و کەسایەتییە مرۆڤدۆستەکان بۆ بزووتنەوەکە و خواستەکانی بەدەست بهێنرێ و ببێتە فاکتەرێکی فشاری گەورە لەسەر دەسەڵاتدارانی کوردستان بۆ ملدان بە داخوازییەکانی خەڵك"

ئەگەر هەموو بەیاننامە و بانگەواز و ڕاگەیاندنی ڕێکخراوە مەرکەزییەکانی سەر کاغەزی سەراپای مێژووی "کۆمونیزمی کرێکاری" بخوێنینەوە، خاڵی سێیەم هەموو کات هەبووە و کلێشەیانە نووسراوە. هەڵبەتە ئەوەش بڵێم کە هەنگاوێکی پۆزەتیڤە، بەڵام لە ماوەی بیست و شەش ساڵی ڕابوردوو هیچ کات سەران و پاگەندەکەرانی "کۆمونیزمی کرێکاری" چ ئەوانەی لەنێو دەرزەنە پارتییەکان و چ ئەوانەی لە دەرەوەی پارتییەکانن، چ کوردی-زمانەکان و چ فارسی-زمانەکان، بە تەنیا جارێکیش نەچوونەتە پەیوەندییەکی هاوپشتییانەی دژەچینایەتی. هەموو کات بەناوی کرێکاران و خەڵکی هەرێم خوازیاری " پشتیوانی ڕێکخراوە چەپ و یەکسانیخواز و یەکێتی و سەندیکا کرێکاری و کەسایەتییە مرۆڤدۆستەکان " بوون و بەناوی ئەوانەوە لەو لایەنانەی ناویانهێنراوە کۆمەکیان کۆکردووەتەوە و کراوەتە خەرجی ویسکی-خواردنەوە و گەشتە بەردەوامەکانی "ڕابەران"، بەڵام هیچ کات و لە هیچ شوێنێك ئامادەی پشتیوانی ئاڵووێرانە یان یەکلایەنانە بەرانبەر کۆمەڵەکانی دیکە نەبوون و هیچ کام لە ئەندامان و چالاکانی دەرزەنە پارتییەکانی "کۆمونیزمی کرێکاری" بە ئەرکی خۆیان نەزانیوە بەشداری تەکۆشان و ناڕەزایەتییەکانی وڵاتانی پەنادەر و ڕێکخراوە

پشتیوانیکەرەکانی ئەوان بکەن و هەردەم وەك ناسیونالیستەکی کورد، عیراقی، ئێرانی ڕەفتاریانکردووە و مەلایانە بنەمای "ها مەلا، ئەوەڵا، بدە مەلا، ناوەڵا" بەکاربردووە و پەیڕەوکردووە .

ئەوان لە سەراپای بەرنامە و داخوازییەکانی پڕۆژە ڕێکخراوەکەیان بە تەنیا جارێکیش خوازیاری یەکسانی نەبوون و لەجیاتی یەکسانی، بەناوی "هەروەزی" خوازیاری "زەکات و سەرفترەی حکومەت و سەرمایەداران"ن بۆ کەمدەرامەتان، کەچی خوازیاری پشتیوانی ڕێکخراوە یەکسانیخوازەکانی وڵاتانی دیکەن بۆ پڕۆژە ڕێکخراوی (خێر و سەدەقەی) فەرمانداران و سەرمایەداران.

"٤- لە کاتی پێویست و گونجاودا کۆنترۆڵکردنی ناوەندە خزمەتگوزارییەکان لەلایەن کرێکاران و کارمەندانی ئەو شوێنانە بەمەبەستی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری بە خۆڕایی بە هاوڵاتیانی کەمدەرامەت و… ."

مەبەست لە کاتی پێویست و گونجاو چییە؛ ئایا ئێستا پێویست و گونجاو نییە، ئەی کەی پێویست و گونجاوە؟
بەبۆچوونی من، ئەگەر بڕیاربێت، هوشیارترین تاك و بەشی چین و توێژە پرۆلیتیڕەکان ڕۆڵی پێشڕەویی (بە واتای دەستپێشخەری و وەستان لەڕیزی پێشەوە و یەکەمین بوون لە چالاککردن و تێکۆشانی ڕۆژانە و یەکەم بوون لەنێو زیندان و لەبەردەم هەڕەشە و ئەشکەنجەدران) لە ئەستۆی ئەوان بێت، ئەوا هەمیشە بەرزکردنەوەی ڕادەی زۆری داخوازییەکانی چین و توێژەکانیان جیاکەرەوەی ئەوانە لە ڕیفۆرمیستان و خێرخوازان و ناوبژیکارانی نێوان چەوساوان و چەوسێنەران، نەك ڕێزکردنی واژەی "ڕابەر" و "پێشڕەو" لە پێش و پاشی ناوی خۆیان. چونکە ئیسلامییەکان و ناسیونالیستە خێرخوازەکان و زۆرینەی ناهوشیار و خۆشباوەڕی کۆمەڵیش خوازیاری بزواندنی سۆز و بەزەیی سەرمایەداران و دەسەڵاتدارانن، هەر ئاوا کە نووسەرانی ئەو پڕۆژە بەرنامەیە، خوازیاری سندووقی هەرەوەزین بە پارە و کۆمەکی دەسەڵاتداران و سەرمایەداران.

"دەستەی ئامادەکاری بزوتنەوەی دژی هەژاری"

ئایا لە هیچ سەردەمێك و هیچ شوێنێك ڕویداوە، لەلایەن دەستەیەکەوە "بزووتنەوە" ئامادەبکرێت؛ بە بزووتنەوە چێشتی جەژن و ئێوارە خوانی "ڕابەرانە"، تاکو دەستەیەك بتوانن ئامادەیبکەن؟

پاشان، ئامانج لە دووریین و دروستکردنی ئاوا بزووتنەوەیەك؛

“بزووتنەوەی دژی هەژاری” هەمان ئامانجی خێرخوازانەی ئایینکاران نییە، کە بەدرێژایی مێژوو پەیڕەوانی ئایینەکان چین و توێژە نەدارکراو و بێدەسەڵاتکراوەکانیان بە ئاوا پووچگەراییەك خۆشباوەڕکردووە و چاوەڕوانی ئاوا ڕۆژێکیان کردووە بە خەونی ستەمدیتووان؟

بێجگە لەوە، هەژاری زادە و بەرەنجامە، نەك خودی سیستەم و دەسەڵات، تاکو ب□ بێ لەنێوبردنی بنەماکانی سیستەمەکە بتوانرێت لەنێو ببرێت. کاتێك کە “ڕابەرانی” چین و توێژە نەدارکراو و بێدەسەڵاتکراوەکان بە لەنێوبردنی هەژاری و مانەوەی هەمان سیستەمی سەروەریی و مشەخۆریی خۆشباوەڕبن و خەڵکی بۆ هێنانەدی ئاوا ئامانجێك بانگەوازبکەن، ئیدی پێداویستی بەرزکردنەوەی دروشمی دێوجام□یانەی “بروخێ سەرمایەداری” چییە و ل□ پێناو چی، بێجگە لە فریودانی خەڵك؛ ئایا باشتر نییە، “پارتیی پێشڕەو” و “ڕابەران” دەست لەنێو دەستی ئایینکاران و ڕێفۆرمیستان و ناسیونالیستان خەریکی بزواندنی سۆز و بەزەیی سەروەران و سەرمایەداران بن، کە ئەگەری هاتنەدی و ئاوەزپەسەندی ئاوا پووچییەك، لە ئەگەر و ئاوەزپەسەندیی “ئازادبوون و یەکسانبوون و دادپەروەری لە سایەی دەوڵەت و فەرماندارییەك بەناوی کرێکاران و دیکتاتۆریی پڕۆلیتاریا” زیاترە؟

بەکورتی، بە بۆچوونی من، (کۆبوونەوەی گشتی) بناخەی (دێمۆکراسی ڕاستەوخۆ) و کاراترین میکانیزمی بەرگرتن لە سەرهەڵدانی گەرای بیرۆکراسی و دەستەگەری و هەلپەرستی و نێوەندیگەری و پێکهاتەی قووچکەییە لەنێو ڕێکخراوە جەماوەرییە سەربەخۆکان. بەڵێ بۆ هەموو بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی ناڕازی و تێکۆشەر دژی ڕەوتی سیستەمی نوێی بازار (نیئۆلیبرالیزم) و ملهوڕیی و مشەخۆریی و گەندەڵی؛ بەڵێ بۆ خۆڕێکخراوبوونی سەربەخۆی گشت چین و توێژە پڕۆلیتێرەکان؛ بەڵێ بۆ پێکھێنانی هەرەوەزییەکان وەك بەردی بناخەی سیستەمی کۆمەڵی ناچینایەتی؛ بەڵێ بۆ هەموو هەوڵێکی ئازادیخوازانە و سەربەخۆی جەماوەری؛ بەڵێ بۆ داگیرکردن و سەندنەوەی* خانووبەرە کرێییەکان؛ بەڵێ بۆ داگیرکردن و دابەشکردنی هەنبارەکانی خواردن؛ بەڵێ بۆ داگیرکردنی بانکەکان و دابەشکردنی مووچەی تەواوەتی خەڵك: بەڵێ بۆ سەندنەوەی کارخانە و کێڵگە و زەمین و گرد و بیرە نەوتەکان و کەرتەکانی خزمەتگوزاری بۆ دارایی کۆمەڵ و کۆمەڵایەتیکردنەوەی دارایی و کار و بەرھەمھێنان و دابەشکردن و بەڕێوەبردنی کۆمەڵ.

بەڵام، نەخێر و ملیاردان جار نەخێر بۆ قوتکردنەوەی دەستە و ڕێکخراو و تاک و بزووتنەوە پاشکۆ و قووچکەیی و ناوەندگەراکان بەناوی "پڕۆلیتاریا" و "کرێکاران" و "خەڵک"؛ نەخێر بۆ پاڵانەوە لە سەرمایەداران و فەرمانداران؛ نەخێر بۆ گۆڕینی ئامیرێك بۆ ئەوی دیکە، دەسەڵاتدارێك بۆ ئەوی دیکە، سەرمایەدارێك بۆ ئەوی دیکە، مشەخۆرێك بۆ ئەوی دیکە، سەروەرێك بۆ ئەوی دیکە. چونکە لەنێوان ڕێکخراوە و بەرپرسانی ڕێکخراوە زەردەکانی فەرمانداری بۆرجوازیی هەرێم و ڕێکخراوە پاشکۆییەکانی (پدک) و (ینک) و (پارتییە نیلییەکە) و (ئیسلامییەکان) و ڕێکخراوە و بەرپرسانی ڕێکخراوە پاشکۆکانی (حککع و حککک) نییە و ئەوی لەو بارەوە خۆشباوەڕیی هەبێت، بەدڵنیاییەوە، تەمەنی بە سووڕانەوە لەنێو بازنەی بەشی پارتییایەتی و "دەوڵەت و فەرمانداریی کرێکاران" بەفیڕۆدەدات، هەر ئاوا کە دەوجامەبوونی هەوڵەکانی بیست و شەش ساڵی ڕابوردوو، بەفیڕۆچوونی تەمەنی ئەمە چالاکانی خۆشباوەڕ و کەم ئەزموونی ئەو سەردەمەیان سەلماند.

١٩ی ئۆگوستی ٢٠١٧
هەژێن

سیمینارێك بۆ خاتوو (هێزان مەحمود) نوسەر و فێمینیست لە شاری زوریخ

وێنە و پێگەی ژن لە کۆمەڵگەی کوردیدا ....

ڕێکخراوە دیموکراتیەکانی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لە سویسرا بانگهێشتتان دەکات بۆ سیمینارێك بۆ خاتوو (هێزان مەحمود) نوسەر و فێمینیست لە شاری زوریخ لە ژێر ناونیشانی
(وێنە و پێگەی ژن لە کومەڵگەی کوردیدا)

بەروار: ٣ سێپتەمبەر ٢٠١٧

کات: ٢ ی پاش نیوەڕۆ

شوێن: Volkshaus ، Stauffacherstrasse 60, 8004 Zürich

(Helvertiaplatz) نزیکترین ئێستگای میترۆ

پاسی ژمارە: ٣٢

Stauffacher ترامی ژمارە: ١٤، ٩، ٣،٢

کورتەیەك:
بە هۆکاری ئەوەی کۆمەڵگەی کوردی هیچ کات لە دۆخێکی سەقامگیردا نەبووە، وێنەی جیاواز و زۆرجار ئەفسانەیی دەربارەی ڕۆڵی ژن لە خەیاڵدانی کۆمەڵگەدا دروستکراوە. هەر لە کۆنەوە بەشێکی زۆر لە تێکستی ئەدەبی و سیاسی کوردی باس لە بەرخۆدانی ژنان لە شۆڕشدا، یان بە دیوێکی تردا لە شیعردا باس لە جوانی و ناسکی یاخود دڵڕەقی و زاڵم بوونی ژنان دەکەن. لە ئێستادا کە کوردستان هەڵدراوەتە نێو پەیوەندیەکانی بازاڕی سەرمایەداریەوە، ژنان وێنایەکی تر و پێگەیەکی تریان هەیە لەکۆمەڵگەی کوردیدا. لەم کۆنتێکستەدا هۆزان مەحمود باس لە پارادۆکسی ئەم وێنا کردنەی ژنان و پێگەیان دەکات لە کومەڵگەدا.

بۆ زانیاری زیاتر تکایە پەیوەندی بکەن بەم ژمارە تەلەفونانەوە :
0765113883 & 0764274713

کەمتیارەکانیش لە نێو خۆیاندا بەشەڕ دێن ... ئەحمەد ڕەسوڵ

ئایا هەڵوێستوەرگرتن دەبێت لە چ ڕوانگەیەکەوە بێت؟ ئایا دەبێت داکۆکی لە کێ بکەین و پشتی کێ بگرین؟ دەبێت لە دژی چی و کێ بین؟
سەبارەت بە هێرشکردنە سەر پەرلەمانتاران.
بەشە گەورەکەی نوسەرانی ئازاد و ڕۆشنبیران لە کۆمەڵگا

خۆراواییەکاندا نەک لە هەڵوێستوەرگرتنی ڕۆژانەییاندا لە ئاست ئەو دیاردە و ئەم ڕووداو، داکۆکییان لە فەزای گشتی، ئازادی و شکۆی هاوڵاتیانی سادە و کۆمەڵگا بەگشتی کردووە و لە بەرامبەردا هەمیشە وەک بەربەستێک لە بەردەم پاوانخوازی و سەرەڕۆییەکانی دەسەڵاتداران وەستاونەتەوە، بەڵکو بەشێکی گەورەی ووزەی فیکری و ڕووبەرێکی فراوانی توێژینەوە ئەکادیمی و مەعریفیەکانی خۆیان بە لێکۆڵینەوە و تێگەیشتن لە بونیاد و ستراکتوری دەسەڵات و خواستە سایکۆلۆژی و کەسییەکانی دەسەڵاتداران بووە، ئەوە سەرەڕای هەوڵدانی بەردەوام بۆ دۆزینەوە و داهێنانی ئەو تەکنیک و ئامرازانەی کە دەکرێت لە ڕێگەیانەوە هەم سنورێک بۆ چاوچنۆکیی دەسەڵاتداران دابنرێت و هەم بەرگری لە فەزای گشتی و ژیانی ئازاد و شکۆمەندانەی هاوڵاتیانی سادە و ئاسایی بکرێت. لەسۆنگەی ئەم تێگەیشتنەوە نوسین و فیکر وە هەڵوێستوەرگرتن و داکۆکیکردن لای من شێوە پەیدا دەکات "شکۆ دەگرێت"، بۆیە هەر کەسێک ئاگاداری نوسینەکانی من بوبێت، کەم تا زۆر، سێ خاڵ بە گشتی دەتوانێت دەرکپێبکات کە ئەوانیش:

یەکەم: بەرەنگاربوونەوەی دەسەڵاتدارێتی سیاسی "کە هەڵبەت ئاشکرایە دەسەڵاتی ئابوری، ئیداری و سەربازیشی لەخۆی گرتووە" کە بەپلەی یەک پارتی و یەکێتی دەگرێتەوە و دواتریش حزبەکانیدی کەم تا زۆر، ئەگەر بە بڕێکی کەمیش بێت. هەڵبەت بەرەنگاربوونەوەکە لەسەر بنەمای تێگەیشتنێکی فیکریی-سیاسیی هەم بۆ سروشت و جۆری دەسەڵاتدارێتی و هەم بە پایە و ڕاگرەکانی بەسەرێکدا و بونیاد و ستراکتوری دەسەڵات بەسەرێکیتردا.

من هەرگیز پێم وانەبووە کەمتیارەکان تەنها ئەوانەبن کە لەنێو دەسەڵاتە کلیپتۆکراسیە میلیتاریستیەکەی دوو جەمسەرە گەورەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیدان بەو گرووپە مشەخۆر و ملپانانەشەوە کەدەکەونە نێو بزنس و مارکێتینگی سیاسیەوە لەپەڕاوێز و بەدەوریانەوە، بەڵکو هەموو ئەوانەش دەگرێتەوە کە دوور و نزیک لە خزمەتی وەها دەسەڵاتێک و لە خەم و هەوڵی سیستماتیزەکردنیدا بوون.
خاڵی یەکەم/ واتا بە کورتی شەڕی من لە بەرامبەر، دەسەڵاتدارێتی سیاسی بە تایبەتی و کایەی سیاسیی کوردستاندا بە گشتی، بووە. ئەوەی نەوەندەکەیان "نەوەندی سیاسی و دەسەڵاتدارێتی" تەنیوە کەمتیارەکانن، گرنگ نیە چ ڕەنگێکن. شەڕی من لە دژی کەمتیارەکانە.
دووەم/ نوسین و هەڵویستی من هەمیشە شەڕ بووە لە پێناو فەزای گشتی، ماف و ئازادیەکانی هاوڵاتیانی سادە. واتا ئەوەی لە تێڕوانینی مندا هەم ڕەوایەتی و هەم پڕایۆریتی هەیە بۆ قسەلەکردن و داکۆکیکردن ژیانی ئینسانی ئاسایی و بێپلە و پۆستە.

لەلای من “نەک لەلای مـن بەتەنهـا بەڵکـو وەک پێـدراوێکی واقعـی” پەرلەمانتار یان هەر کەسێکیتری خاوەن پلە و پێگەی هاوشێوە، خۆ کەمێ خـوارتر و کەمێ سـەروتر گرنگیەکـی نیە، لە نێـو حکـومەت، پەرلەمان و هەر دەزگایەکی گشتی ئیداری و دەوڵەتی بێت وە یان تەنانەت لە دەزگای حزبییشدا بێت، دەسەڵاتدارە. زۆر بە سادەیی و دوور لە تەعقیدات، دەسەڵاتدارە بەوپێیەی، هەم پێگەکەی کەسێتیەکی مەعنەوی دەسەڵاتداری داوەتە هەم بەپێی پلەکەی دەسەڵاتێکی یاسایی هەیە، ئەمە جگە لەوەی کە شۆفێـر و پاسـەوانی هەیە، کە ئینسـانێکی سادە و ئاسایی هیچ یەک لەوانەی نیە.

بەوپێیەش کە لە تێڕوانینی مندا نوسین و کارکردن لە نێو فیکردا لەگەڵ هەڵویستوەرگرتن هەمیشە لەپێناو فراوانترکردنی ئازادیەکانی فەزای گشتی و گەڕانەوەی شکۆ و ئیرادەیە بە تاکەکان “تاکی سادە و ئاسـایی نێـو کۆمەڵگـا” بۆیە هەڵوێسـتوەرگرتن و داکۆکیکـردن لە پەرلەمانتاران و هاوشێوەکانیان، نەک ناچێتە خانەی داکۆکیکردن لە ئازادی، فەزای گشتی و کەرامەتی ئینسانەکانەوە بەڵکو ڕاستەوخۆ دەچێتە خانەی خزمەتکردن بە دەسەڵاتدارانەوە. جا ئەو دەسەڵاتدارە هەر ڕەنگێک بێت گرنگ نیە.

خاڵی دووەم/ واتا بە کورتی لە تێڕوانینی مندا هەڵوێستوەرگرتن و داکۆکیکردنێک ئەگەر لە گۆڕێ بێت لەلایەن منەوە یان هەرکەسێکیدی، دەبێت هەمیشە لە بەرژەوەندی تاکی سادە و ئاسایی و هاوڵاتیانی بێپلە و پـایە بێـت، وە لە دژی دەسـەڵاتداران ” سـەرۆک، وەزیـر، پەرلەمانتاران و …هتد” بێت.

سێیەم/ بابەتێک کە هەمیشە لە تێڕوانینی مندا بە ئامانج گیراوە مەسـەلەی ئیمتیـازاتی مـاددی و دەسـتکەوتە ئابووریەکـانی دەسـەڵاتدارانە. هەڵبەت ئەوە ئـاشکرایە دەسـەڵاتدار، ئەو کـاتە دەسـەڵاتدارە و لە خەڵکـی ئاسـایی جـودا و سـەرووترە کە ئەو ئیمتیازاتە ماددیانەی هەیە کە خەڵکی ئاسایی نیەتی، دەستکەوتێکی ئابوری وای هەیە کە دیسانەوە خەڵک نیەتی. من لێرەدا باسی ئەو دەستکەوتە ماددیە نایاسایی و دزی و بەکارهێنانەی دەسەڵات ناکەم بە بەرژەوەندی تایبەتی و خۆدەوڵەمەندکردنێکی خێرا لە ڕێگەی ئەو پۆسـت و پلەیەوە کە کردوویـەتـی بە دەسـەڵاتدار، لەلایەن زۆرینەی دەسەڵاتدارانی کۆمەڵگای ئێمەوە، بەڵکو باس لەو موچە زەبەلاح و ئیمتیازاتە ماددیانە دەکەم کە یاسایان بە داتاشراوە و بە پێی یاسا بۆیان ڕێکخراوە، واتا دزی و تاڵانیی بە پێی یاسا.

بەتێگەیشتنی من، کاری مرۆڤی ڕۆشنبیر و بەرپرسیار لە ئاست کێشە جڤاتیەکان، هەوڵی بەردەوام و سەنگەرگرتنی سەرسەختانەیە نە تەنە

بە ئازادی و فروانکردنی فەزای گشتی لەگەڵ بەردەوام بەرجەستە و گەورەکردنی شکۆ و کەرامەتی تاکەتاکەی ئیسانەکان و هاوڵاتیانی سادە و ئاسایی، بەڵکو جەنگێکی بەردەوامیشە لە دژی ئەو گاپەی نێوان هەردوو چینی دەوڵەمەندان و هەژاران کە هەر ڕۆژ لە گەورەبوون و فراوانبوونی زیاتردایە. ئەوەش ئاسکرایە کە لە کۆمەڵگای ئێمەدا، هەموو دەوڵەمەند بوونێکی دەسەڵاتداران، چ یاسایی و چ نایاسایی، لەسەر شانی خەڵکی سادە و ئاساییە و باجەکەی هەژاربوونی زیاتری هاوڵاتیانە.

دەسەڵاتداران، بە پەرلەمانتارانیشەوە، بونەتە بارێکی زۆر قورسی ماددی و چینێکی مشەخۆر بەسەر داهاتی گشتیەوە. ئەمەش بووەتە هۆی دروستبوونی چینێکی مشەخۆری دەسەڵاتداری ئەرستۆکرات کە هەر خودی پۆزیشنی ئەوان بەراورد بە خەڵکی سادە و ئاسایی کۆمەڵگا، بە خۆی مایەی بێڕێزی و سوکایەتیە بە هاوڵاتیان. تا دێت بەشایی نێوان ئەو چینە و خەڵکیش فروانتر دەبێت. بۆیە ئەگەر هەڵوەستوەرگرتن و داکۆکیلەکردنێک لەلایەن منەوە یان هەرکەسێکیدی لە گۆڕێ بێت دەبێت دژایەتیکردنی ئەو چینە مشەخۆرە ئەرستۆکراتیە سیاسیە بێت ئەوەش بەوەی کە هەوڵبدرێت موچە و ئیمتیازاتە ماددیەکانیان لیبسەنرێتەوە یان کەمبکرێتەوە تا ئەو ڕادەیەی بێنەوە هاوشان یان نزیک لە خەڵکی سادە و ئاسایی.
خاڵی سێیەم/ واتا بە کورتی لە تێڕوانینی مندا هەر کەسێکی بە ئاگا و خاوەن هەستێکی قوڵ و ئینسانی دەبێت هەڵوەست وەربگرێت دژ بە موچەی زەبەلاح و ئیمتیازاتە ماددیەکانی دەسەڵاتداران “بە پەرلەمانتارانیشەوە” تا ئەوەی کە لێیان بسەنرێتەوە یان کەمبکرێتەوە و ئەمەش ببێتە هۆی کەمبوونەوەی و بچوکبونەوەی گاپی “بەشایی” نێوان چینە کۆمەڵایەتیەکانی کۆمەڵگای ئێمە.

تێبینی/ ئەم نوسینە زادەی پرسیاری دوو هاوڕێیە کە لە تۆڕی کۆمەڵایەتی فەیسبوک بە دوو شێوازی جیاواز لێیان کردم، سەبارەت بە هێرشکردنە سەر پەرلەمانتاران، گوایا بە بێدەنگم لەو بارەیەوە و هیچ هەڵوەستەکم نیە.

ئادەمێك پێی وتم ...... ئادەمێك پێی نەوتم ... چنوور نامیق

دوای هەڵدانەوەی لاپەڕەیەکی نەبینراوی پایز
دوای ئاشتبونەوەی گریانی ئاسمان و بۆنی زەوی
ئادەمێك بۆنی دووری لێ ئەهات
ئادەمێك لەپاشماوەی شەڕی بەرائەت و تاوان
بەمنی وت دووبارە من خۆشم ئەوێی
لەپاش جەنگیش خۆشم ئەوێی
بەر لەمێژووی شەڕە کۆنەکانی مرۆڤەوەش خۆشم ئەوێی
لەدوای بێهۆشبوونی ژەنەراڵە تاوانبارەکانی شەڕیش ئەتپەرستم
ئێستا و دوێنێش و بەر لە دوێنێش خۆشم ئەوێی
ئەی حەوا جێماوەکەی دوای شەڕەکان لێم ببورە گەر چرکەیەك بیرم چووبی.....
ئادەمێك پێی وتم خۆشم ئەوێی
لەهەڵەتی هاویناندا لە جێی سێبەر بەچەتری خۆر دایپۆشیم و دامئەپۆشێ
لەناو داڵغەی دڵی ساردی زستاناندا
بە تەرزە وشەی نەگەییو ڕەجمم ئەکا
ئادەمێکیش پێی نەوتم خۆشم ئەوێی
ئەو لەناو دڵی هاوینان
دنیایەك بارانی سپی بەسەر دڵی گەرمم باراند
لە زستاندا بەنمەنمی نیگای گەرم دایپۆشیم و دامئەپۆشێ
ئادەمێك پێی وتم و
ئادەمێك پێی نەوتم.....
ئای چەن گەوجە ئادەمە خۆرهێنەرەکە
ئەو نازانێ دڵی ژن وەك هەنار وایە کاتێ بەدەستێوە دەشکێ
پەنجەکانی سور سور ئەکا و
دەنکەکانی هەرگیز بۆ کۆ نابێتەوە
ئادەمێك پێی وتم و ئادەمێك پێی نەوتم......

21-8-2017

بۆ هاوڕێیانی بەرەی "نەخێر"ی کۆمۆنیزمی کرێکاری ! … سەردار عەبدوڵا حەمە

چەند هاوڕێ یەک سەر بە ڕەوتی کۆمۆنیزمی کرێکاری(چ ئەوانەی لە ناو حیزبەکاندان یا لە دەرەوەیان) بوونەتە ئەکتیڤیستی" نەخێر" بە ڕیفراندۆم و وە زیاتر لە ماڵپەڕە کوردی وعەرەبیەکان وتۆڕە کۆمەڵایەتیەکانی تر بە تایبەت لە فەیسبووک دەر دەکەون .
هۆی سەرەکی"نەخێرەکە"ی ئەوان دەگەڕێتەوە بۆ ڕاگەیاندنی بانگەشەی ئەم ڕیفراندۆمە لە لایەن ناسیونالیزمی کوردیەوە و بەتایبەتی لە لایەن بارزانی و پارتییەوە ، بۆیە لەرەوە ئەوان چوونەتە سەنگەری" نەخێر"ەوە هاوشانی خاوەن "نەخێر "ە کانی تر دژی "بەڵێ" کان ڕاوەستاون بە ئەجێندای جیاوازەوە بەڵام سەرەنجام بۆ یەک ئامانج کاردەکەن ئەویش سەرنەگرتنی ئەم ڕیفراندۆمەیە ، هەرچەندە زۆرێکیان دەڵێن: ئێمە نە لەگەڵ "نەخێر"ین نە لەگەڵ "بەڵێ" بەڵام من وای نابینم چونکە ناتوانرێ بەرەی سێیەم بوونی هەبێت لە گەڵ ڕیفراندۆم بیت ئەوە لەگەڵ "بەڵێ" بە ڕیفراندۆمی ، بەڵێ ی لەگەڵ "نەخێر"ەکانیش نیم هەر ئەچیتە بەرەی "نەخێر" بە ڕیفراندۆم ئەگەرچی تۆ لەوانەیە هەر باوەرت بەریفراندۆم نەمابێت یا باوەڕت بەخەباتی یەک پارچەیی چینی کرێکار بێت یا تەنها سۆشیالیزم بە چارەسەر دەزانی ئەوا هاوشانی چەپی ئایدیلۆژی گۆڕا وپاسیڤیست و جوڵانەوەی نەخێر وبزووتنەوەی گۆڕان وکۆمەڵی ئیسلامی ، عەبادی ومالیکی وجمهوری ئیسلامی ئێران و تورکیا وسەرمایەداری جیهانی لە یەک ئاوێنەدا هەمووتان یەکتر دەبینن هەمووتان ئامانجتان یەک دەگرێتەوە لەوەدا شکست بەم ڕیفراندۆمە بێنن وە ئەم ڕیفراندۆمە نەکرێ . لەولاوە ئەوانەی ئەڵێن بەڵێی کە بەشێکی زۆر لە کۆمۆنیستە کرێکاریەکانن لە گەڵ شوعیەکان و حیزبە ناسیونالیستەکانی وەک پارتی ویەکێتی و..هتد هەموو بە شوێن ئەوەوەن کە ئەم ڕیفراندۆمە بکرێت و بە بەڵێ بە سەربەخۆیی دەنگ بدەن ئەمانیش لە یەک ئاوێنەدا یەکتر دەبینن بەڵام بە ئەجێندای جیاوازەوە . ئیتر ئەگەر ڕیفراندۆم تەرازوو بێت کێشانە یان بکەین بەچوونەکان لەم دوو

بەرەیە زیاتر ناچنە هەردوو تای تەرازووەکەوە وە لەو دوو بەرەیە زیاتر نیە ، هیچ کەسێک خۆی رەنگ نەکات بە رەنگێکی تر بەرەی سێیەم تەنها وەهمە و دەکرێ تەنها لە زهنی کەسەکاندا بێت ناچێتە ناو واقعیەتەوە .

ئەگەر ملدانی پارتی و بارزانی بەم ڕیفراندۆمە بە هانەیە بە ڕاوەستان لە بەرانبەر ئەم ڕیفراندۆمەدا خۆ ئەمە هەموو پێکەوە یەک دەست بووین لە زۆر کارو تاکتیکی لەم چەشنەدا ئەی خێرە وا ئێستا یەک دەست نین لە بەر ئەو بیانووە .

من چەند نموونەیەک باس دەکەم بە ئەو هاوڕێ یانە کە پێکەوە لە هاوشێوەی وەک ئەم ڕیفراندۆمەدا پێکەوە بووین بەو بیانووی لەم چەشنە لە ئارادا نەبوو:

١- بەهاری ساڵی ١٩٨٧ لەهەڵەبجە خۆپیشاندان و ناڕەزایەتیەکی گەورە ئەنجام درا لە دژی حکومەتی بەعس کە تێیدا بەرەی کوردستانی و ئیسلامیەکان وئاڵای شۆڕش وئەمە کۆمۆنیستەکانیش چالاک بووین تێیدا هەموویەکمان دەگرتەوە بە خواستێک ئەویش خەڵکی ئەو گوندانەی بەعس چۆڵی کردبوون بگەڕێنەوە شوینی خۆیان.

٢- ساڵی ١٩٩١ ئەمە وەک کۆمۆنیستەکان وحیزبە ناسیونالیستەکانی بەرەی کوردستانی بەشداریمان کرد لە ڕاپەرین بە ڕاماڵینی حیزبی بەعس لە کوردستان .

٣- ساڵی ١٩٩١ کاتێ ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی هێرشیان کرد بە سەر عێراق کۆمۆنیزمی کرێکاری دژی ئە هێرشە بوو ئەمە هەمان هەڵویستی حیزبی بەعس بوو واتە ئەمە وبەعس دژی ئەو هێرشە بووین.

٤- بە گەمارەی ئابوری لە سەر عێراق ، کۆمۆنیزمی کرێکاری شان بەشانی هێزە چەپ وئازادیخوازو ئینسان دۆستەکانی جیهان دژی ڕاوەستاین لە هەمان کاتدا حکومەتی بەعسیش لە دژی بوو..

٥- لەڕیفراندۆمەکەی ١٩٩٥ و ٢٠٠٥ کە بێجگە لە کۆمۆنیستەکان بەشێک لەناسیونالیستەکان و شاعیر ونوسەرە پێشکەوتوواز وئازادیخوازەکانمان لەگەڵ بووو وەک شیرکۆ بێکەس لەگەڵ هەموو ئەوانە پێکەوە بووین هەموو دەمان ووت بەڵێ بە ریفراندۆم وبە سەربەخۆیی.

٦- لە خۆپیشاندانەکانی ١٧ ی شوبات ئەمە وەک کۆمۆنیستەکان لە گەڵ گۆڕان وئیسلامیەکان دژی گەندەڵی و برسیەتی وهەژاری پێکەوە کارمان دەکرد تەنانەت هەموو پێکەوە دەمانووت بڕوخێ دەسەڵاتی پارتی و یەکیتی.

٧- لە ناڕەزاتیەکانی مامۆستایان بە هەمان شێوە .

کەچی ئەو کاتانە هیچ کام لە ئێوە دیار نەبوو پێمان بڵێت پاشکۆی ناسیونالیستەکان وبەعس وئەمەریکان یا پاشکۆی سیاسەتەکانی گۆڕان ئیسلامیەکانن وە شوێن سیاسەتی ئەوان کەوتوون، بەڵام جارجارە حیزبە بورژواکانی کورد پێ یان دەووتین پاشکۆی بەعس وتابوری پێنج ، من پێم وایە ئەم سوونەتەی ئەمڕۆی ئێوەش جیاواز نیە لە م سوونەتەی ئەم باڵەی بورژوازی کورد .
چەندین جاری تر هەبووە هەمان تاکتێک تەرح کراوە لەلایەن ڕابەرانی کۆمۆنیزمی کرێکاری ومەنسور حیکمەتەوە هیچکام لەئێوە دژی نەوەستاونەتەوە . کاتێ مەنسور حیکمەت ووتی ناوچەی ئەمنی دانان لە سەر خەڵکی کوردستان لە لایەن هاوپەیمانانەوە بەزیانی خەڵک تەواو دەبێ ،حکومەتی بەعسیش هەر وای دەووت ودژی بوو،ئێوە نەتان ووت مادام بەعسیش دژیەتی ئێمە دەبێ بڵێین بەڵی بۆ ناوچەی ئەمنی .
کاتێ مەنسور حیکمەت بۆمبارانی تاڵیبانی مەحکوم نەکرد واتە لەگەڵ هاوپەیمانان بە شوێن ئەوە بوو تاڵیبان نەمێنێ هیچکام لە ئێوە نەتان ووت بە مەنسور حیکمەت شوێن کەوتوی سیاسەتی هاوپەیمانانی غەربی وە دیفاعتان لە ئەو دەکرد ئەگەر هەرکەسیش وای پێ بووتایە .

زۆر نموونەی تری هاوشێوە هەن لە شۆڕشی ئێران وڕوسیاوجەنگی ئەهلی فەرەنسا کە کۆمۆنیستەکان لەگەڵ چەند بەشی بورژوازی دژی دەسەڵات جەنگاون پێکەوە.
بەڵام ئێوە بۆچی بۆ هەمان تاکتیک وەک ئەو نمونانە ی باسم کردن هەڵوێستێکی ترتان هەیە؟بۆچی بە کەستان نەووت شوێن کەوتوی سیاسەتی هاوپەیمانان و ئەو دەوڵەت وحیزبە قەومی و ئیسلامیانانەن ؟. کەچی ئەمڕۆ ناسیۆنالیزمی کورد ملی داوە بەو ڕیفراندۆمەی کەسیاسەت و تاکتیکی ئێمە وئێوە بوو بۆ چارەسەری مەسەلەی کورد کەچی ئێوە دەڵین لە بەر ئەوەی بارزانی و پارتی ویەکێتی بانگەشەیان بۆکردوە هەڵوێستیکی ترمان دەبێ بە ئێمەیش دەڵێن شووێن کەوتوی سیاسەتی پارتی وبارزانین ! کەچی جاران لە بەر ئەوەی حیزبی بەعس دژی گەمارۆی ئابوریە نەتانووت بەڵێ بۆ گەمارۆی ئابوری یا نەتانووت لە بەر ئەوەی گۆڕان وئیسلامیەکان بەشدارن لە ١٧ ی شوبات ئێوە بەشداری ناکەن…هتد دیارە من هەڵوێستی ئەوکاتانەتان بە دروست دەزانم وهاوتەریب بوو لەگەڵ سیاسەتی کۆمۆنیزمی کرێکاری یا بڵیم سیاسەتی ئەوتان پیادە دەکرد بەڵام ئەمڕۆ نا.
ئەی چۆنە ئێستا وە ک جاران بیر ناکەنەوە تۆ بڵی ی ناسیونالیزمەکەی ئەمڕۆ جیاواز بێت لە ناسیونالیزمەکەی جاران یاکۆمۆنیزمەکەی ئێوە جیاوازە لە کۆمۆنیزمەکەی جاران ؟
بۆچی چارەسەری مەسەلەی کورد گرێ دەدەنەوە بە ڕووخانی بارزانی

ودەسەڵاتی ناسیونالیستی لە هەرێمی کوردستان ؟ کوا مەنسور حیکمەت لە تەرحەکەیدا بۆ ئەم مەسەلەیە وبۆ ڕیفراندەم وای وتووە ؟ کواپێشمەرجی ئەوەی هەبووە پارتی یەکەتی نەمەنن ئەنجا ریفراندەم بکرێ ئەو دەیووت بۆ ریفراندەم ناسیونالیزمی کورد تەریک دەبێتەوە یا ئەمە بەچی وەک گەڕان ڕیفراندەم گرێ دەدەنەوە بە گوڕینی بارو گوزەرانی خەڵکی کوردستان ؟ بەڵام ئەوە ئەوە نابینن کە ئەمانە خواستی ترین ڕۆژانە دەبێ خەباتیان بۆ بکرێ ؟. ئەی بۆ دژی ئەوەن ئەگەر یەکێ لە خواستەکان بێتە دی ناتانەوێ ئایا ئەمەیە تاکتیکی کۆمۆنیستیتان ؟ کوا کۆمۆنیستەکان وا کاریان کردووە ؟ ئەگەر ئەم دەسەڵاتە بڕی مووچە ئەدەم لەکاتی خۆیدا بە خانە نشینان ئایا ئەوە دەڵین نامانەوێ لە بەر ئەوە ی سەربەخۆیی و کارەبا وئاویشمان دەوێ ؟ وا ناڵێن چونکە مەنتیق نیەئەی پێتان باش نیە یەکێ لە کێشەکان نەمێنە کە مەسەلەی کورد بێت یا مووچە بێت یا کارەبا ئەوە کەی ڕاستە بەڵام هی پارتیە نامەوێ ئەو دەسەڵاتە دەیدا نامەوێ، ڕاست نیە هەر بەڵام تا نەڕووخێ ئەو دەسەڵاتە هیچم ناوێ . ئەمە تاکتیک وهەڵویستی دروست نیە . بەرژوەندی خەڵکی کرێکار وزەحمەتکیش و خەڵکی کوردستان دەبێ بەپێ ی هاوکیشەی سیاسیەکان دیاری بکەی وتاکتیکی بۆ دابنێی کۆمۆنیستەکان خوازیاری باشتر کردن و زیاتر بەدی هاتنی ئەو بەرژوەندیانە ن کە سەربەخۆش یەکێ لەوانەیە. هەر بۆیە ئەمە دەڵێین بەڵێ بە ڕیفراندەم وبە سەربەخۆیی چونکە لە قازانج و بەرژوەندی خەڵکی کوردستانە وبە ئەم مەبەستەش دەبێ هەنگاوی عەمەلی بنێین. بەڵام ئەوە ئەمە بە جۆرێکی تر دەبینن ، جگە لەوەی هەڵوێستەکی جیاوازتان هەیە بتانەوێ و نەتانەوێ چوونەتە پاڵ چەپە ئایدیۆلۆژی گەڕاکان وچەپی پاسیفیست وهەروەها چوونەتە ناو سەنگەری هەموو نەخەرە بورژوایەکانی ترەوە . من وای دەبینم .

سەردار عەبدوڵا حەمە

١٨/٨/٢٠١٧

ڕیفڕاندۆمی (25/ ئەیلول) و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی… ئاری زێندینی

میللەتی کورد پاش ئەو هەموو نەهامەتی و قوربانیدانەو خەباتی بۆ ڕزگاری و سەربەخۆیی و هەزاران شەهیدو ئەنفال لەپێناوی ڕزگاری و ئازادی ومافەڕەواکەی تاکو ئێستا مافی چارەی خۆنووسین و دەوڵەتی سەربەخۆی نیە ! خەباتی سیاسی و مەدەنی وشۆڕشگێڕی و جولانەوەی ڕزگاریخوازی کورد مێژووی کۆن و نوێی هەیە بۆ سەربەخۆیی و ڕزگاری لە ژیِر دەستی داگیرکەران و وڵاتانی کەکوردستانیان پێوە لکاوە ئەو حکومەتە یەك لە دوایی یەکەکانی کە حوکمیان کردووە بەسەر میللەتی کورد بەتایبەت لە دەوڵەتی عێڕاق نەوەك دان بە مافە ڕەواکانی میللەتی کورد دانانێ بەڵکو هەردەم مافی هاوڵاتی کوردی پێشێل کردووە و مافی سەربەخۆوسیاسی و مافی چارەی خۆنووسین بۆ میللەتی کورد بە ڕەوا نازانێ وسەرباری ستەم و زوڵم بەرامبەر میللەتی کورد .

ئەو حکومەت و وڵاتانەی حوکمی میللەتی کوردیان کردووە لە مێژووی کۆنەوە تاکو ئێستا نە مافی کوردیان داوە نە ڕازیشن بە داواکاری میللەتی کورد بۆ سەربەخۆیی و مافی بە دەوڵەتبوون , هەرلە سەدەی (17 , 18) میرنشینە کوردەکان لە چوارچێوەو ئیدارەیەکی سەربەخۆ لە کاروبارەکانیان بەڵام سەربە وڵاتانی کە کوردیان بەسەر دابەشکراوە لەو کاتەوە دوژمنایەتی و ململانێی کوردیان کردووە دواتریش میرنشینە کوردیەکانیان بەرەو لە ناو چوون بردووە. لەمێژووی نوێش لە سەدەی (20 , 21) (میللەتی کورد) لە چواچێوەی ڕێکخراوی سیاسی و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی و پارتی سیاسی بەردەوام بووە بۆ دەستهێنانی مافە سروشتی و ڕەواکانی وەك میللەتێك بەسەربەخۆیی بژی و مافی چارەی خۆنووسین و دامەزراندنی (دەوڵەتی کوردی) کەمافێکی سروشتی و ڕەوایی میللەتی کوردە سەرباری ئەو هەموو قوربانی و شەهیدو ئەنفال و ماڵویِرانیە کە شەرمەزاریە بۆ ئەو حکومەتە یەك بە دوایەکەکانی مەرکەزی حوکمیان کردووە نەك مافی میللەتی کوردیان پێشێل کردووەو نەداوە بەڵکو زوڵم و ستەمیشیان لە میللەتی کورد کردووە , وەلەلایەکیترەوەش شەرمەزاریە بۆ (کۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی)یش بە درێژایی مێژوو خەباتی میللەتی کورد بۆ هەڵویست و کەتەرخەمبوون بەرامبەر ئەو هەموو ستەم و زۆرداریەی لە میللەتی

کورد کراوە چونکە (کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی) یش بەرپرسیارە بە تایبەت لە سەدەی (20 , 21) بە گوێرەی و بەپێی ڕێساو یاساکانی مافی مرۆڤ و مرۆڤایەتی و سەردەمی (زانست و تەکنۆلۆجیا) میللەتێك نەك مافی پێشێل دەکرێ بەڵکو ستەم و جینۆساید دەکرێ هەروەك لە سەردەمی حکومەتی (بەعس) کورد لەو پارچەی دەوڵەتی عێراق (ئەنفال) کراو (کۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی) زۆر سستبوون لە هەڵوێستەکانیان بەرامبەر ئەم کارەساتە , ئەمەش ئاشکرایە و روونە کە (کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی) بێ هەڵوێستەو بێ دەنگە و کەمتەرخەمە بەرامبەر یاساکانی مافی مرۆڤ و مرۆڤایەتی داننەنان بەسەربەخۆیی میللەتێك ونەبوونی لێپێچینەوە لەگەڵ ئەو حکومەت و وڵاتانەی کە هاوڵاتیان و نەتەوەکان دەچەوسێننەوە! بۆیە ئێستاش , میللەتی کورد لە باکوری عێراق کە هەرێمێکی سەربەخۆیی کوردە خاك و نیشتمانی ڕەسەنی کوردە کە لە ساڵی (1991)وە ڕزگاروئازادە بەڵام لە چوارچێوەی دەوڵەتی عێراق وادیارە هەرەکو حکومەتە یەك لە دوایەکەکانی پێشووتر مافەکانی کورد پێشێل دەکات بۆ یاری (گشتپرسی , ڕیفراندۆم لە 25/ ئەیلول) بە ڕەوا نازانێ و ڕێگری و بەربەست درووستدەکات بۆ ئەو مافە ڕەوایە , وەلەهەمان کاتیشدا (کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیش) کە (ئەنجومەنی ئاسایش) و (نەتەوە یەکگرتووەکان) لە ساڵانی (40) چلەکانی سەدەی (20) دروستبوون بۆ داکۆکی و بەرگری لە مافی میللەتان تاکو ئێستا هەڵوێستیان وەرنەگرتووە بەرامبەر ئەو ناعەدالەتیەی بە کورد دەکرێ پاڵپشتی بۆ سەربەخۆیی کوردوئیعتراف کردن بە مافی چارەی خۆنووسین , وادیارە دەیانەوێ دووبارەو سێ بارەو سەدبارەو هەزاربارە بێ هەڵویست و کەمتەرخەم بن و بەڕەوایی نەزانن پاش ئەو هەموو قوربانیەی میللەتی کورد بە بەر چاوی جیهان کە ئێستاش سەدەی (21) سەدەی مافی مرۆڤ و پێشکەوتنی زانست کە لە خزمەتی مرۆڤ و مرۆڤایەتیە کە خۆیان بۆ خۆیانی پەیڕەوی دەکەن و بانگەشەی بۆ دەکەن ! لە هەمووشی دیارتر ڕێککەوتنی سەد ساڵەی(100) (سایکس بیکۆ)بەبەرچاوی وڵاتان و بە بڕیاری (کۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی)و وڵاتانی زلهێز میللەتی کوردیان خستە و لکاندیان بە عێراقێکی عەرەبی دروستکراو پێشێلکردنی مافی میللەتێك کە کوردە, بێجگە لەوەش قۆناغێك لە قۆناغەکان میللەتی کورد بۆتە قوربانی بە هۆی کێشەوململانێی وڵاتانی زلهێزلە ناوچەکەدا مافەکانی کوردلەگۆڕنراوە .

جا لێرەدا, بڕیاری سەرکردایەتی کورد (ڕیفراندۆمی 25/ئەیلول/2017) لەسەدەی (21) بڕیارو خەباتی سیاسی و مەدەنی میللەتی کوردە بۆ حکومەتی فیدڕاڵی عێراق و (کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی) بۆ کۆتایی هێنان

بە ستەم وزۆرداریەی حکومەتە مەرکەزیەکان بەرامبەر میللەتی کوردو کۆتاییهێنان بە دەستێوەردانی وڵاتان لە کاروباری میللەتان و وازهێنان لە ڕێککەوتنە ژێربەژێرەکان و دانانی نەخشەی دەستکرد بۆ لەت و پەتکردنی میللەتێك کەئەمەش تاوانێکی هاوبەش و هاوشانە وەکو حکومەتە مەرکەزیەکان کە بەرامبەر میللەتی کوردیان کردووە ! بۆیە دەپرسین ئایا لە (ڕیفڕاندۆمی 25/ئەیلول) دیسان حکومەتی مەرکەزی عێراق و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەتایبەت (ئەنجومەنی ئاسایش و نەتەوەیەکگرتووەکان) بەردەوامن لە فەرامۆشکردن و پێشێلکردنی مافی میللەتی کورد کەمتەرخەموو بۆ هەڵوێستن لە لە ئاست مافە ڕەواوسرووشتی و ڕاستەقینەکانی تاکی کورد؟.

پاشگەزبونەوە لە ریفراندۆم بریارێکی خۆکوژیە عیماد عەلی

تەنها بە دواخستنی ریفراندۆم سەرجەم هاوکێشەکان دەگۆڕێن و ڕەشوسپی خاوەن هەڵویستی دروست و بێهەڵوێست بە جوانی دەردەکەون و نیازەکانی پشت پەردەی ئیدعای سەربەخۆیی لە ریفراندۆم ئاشکرا دەبن، ئەگەر لە کاتی دواخستنی ریفراندۆم بۆ کاتێکی تر پەیمانی دانپێدانی بەغدا بە سەربەخۆییشیان پێ بێت و نەتەوە یەکگرتووەکانیش سەرپەرشتی سەرجەم دانیشتن و پەیماننامەکانیش بکات بەشکست بۆمان دەشکێتەوە .
تەنها دواخستنی ریفراندۆم ئەگەر بەغداش راستگۆ بێت لە قسە و گفتەکانی، وای لێدێت کورد بە خۆی بێهودە دەبێت و باوەری بە هیچ شتێك لە ئاندەدا نامێنێت . زۆر شتی وامان بینیوە، داعش کۆتایی بێت پێگەی ناوەند قورستر دەبێت و گوێ بە هیچ نادات و دواکاری کورد دەچنە خانەی لەبیرچونەوە، کە پرۆسەیەکی گرنگی لەم جۆرە دوابخرێت و نەیارانی ئەوەندە زۆرو زەبەند بن، لە هەر کاتێکی تردا ئەگەری جێبەجێکردنی زۆر کزدە بێت.

وەفدەکە ئیدیعای ئەوەیان کرد کە تەنها بەغدا لە جێبەجێکردنی ریفراندۆم ئاگادار دەکەنەوە، بۆیە جەبێت بزانن کە پرسی سەربەخۆیی ئەوەندە بچوك نیە بەدەست کۆمەڵە دەسێکەوە بێت یاری پێ بکات و

سازشی لەسەر بکات . بۆیە هەر دواخستنێك بۆ ریفراندۆم بۆ هەر کاتێکی تر بێت وای لێدەکات بە مردوویی لەدایکبیت و کەس باوەری بە دەرئەنجامەکەی نامێنێت و ئەوسا گەلی کوردستان رەحمتان پێناکات .

با ئەو فشارە دەرەکی و ناوەکیانە و خەڵکی دارودەستی ئەم و ئەوی نێوخۆ لەبەرچاو بگرین، با ململانێ حزبیەکەش وای کردبێت کە تەنها بەرژەوەندیی حزبی لەبەرچاو گیرابێت و حزب و کەسە کورتبینەکان بە پێی کاری حزبی و بەرژەوەندی تەسکی کاتی بیریان کردبێتەوە و ریفراندۆمیان کردبێتە مولکی کەسێك یان حزبێك، بەڵام سەرەرای ئەوەش هیچ پاساوێك بۆ دواخستنی ریفراندۆم نیە و هیچ زەمانەتێك نیە بۆ جێبەجێ کردنی وەعدەکانی بەغدا لەم ماوە کەمەی بۆ ریفراندۆم ماوە و، ئەگەر جیبەجێکردنی پەیمانەکانیش بخرێنە پاش دواخستنی ریفراندۆم ئەوا دەبێت فاتیحەی بۆ بخوێنین و ئەو متمانەیە نیە کە لە بنەرەتدا راست بکەن و کەسیش نیە زامنی راستگۆیی ئەوان بێت .
بەڵێ دەکرێت بۆ راگەیاندنی سەربەخۆیی لەپاش ریفراندۆم کۆمەڵێك مناوەرە بکرێت و گفتوگۆی چروپر لەسەر کات و ئالیەتەکان بکرێت بەڵام دواخستنی ریفراندۆم هەموو ئەگەرەکان لەباردەبات و سەربەخۆیی دەخاتە تونی باباوە . دەکرێت گفتگۆی ئەم وەفدە لەسەر دانوستان لەسەر سەربەخۆیی و دواخستنی بوایە نەك قسەیان لەسەر دواخستن و نەخستنی ریفراندۆم و برینەوەی ئەم ئامانجە لە نیوەی رێگاوە بێت .

ئەگەر ریفراندۆم دوابخرێت و وەعد و پەیمانەکانیش بە فرت و فێڵ و مناوەرە داپۆشرێت ئەوسا دەزانین کە هیچیان لێ سەوز نابێت، ئەی لێمەی کۆ دەکەین، ئەوانەی ناکۆکی حزبی و شەخسیان هەیە و کونی بەرژەوەندی رق و کینەی شەخسی وحزبیەوە مامەڵەیان لەگەڵ پرسەکەدا کرد، یان سەرمایەدارە چاوچنۆك و ملکەچەکانی ئەم و ئەوی دەرەکی و ناوەکی بۆ ئەوەی بۆ چرکەیەکیش بیریان لە ستراتیجی کورد کردبێتەوە هەوڵی بۆ پایانی خۆیان خستە گەر، یان ئەو کاڵفامانەی کە لە پشتخانی حزبی و کاردانەوەی شەخسی لەمەر حزبەکانی خۆیان رەفتاریان کرد، یان ئوانەی پەندیان لە مێژوو وەرنەگرتووە و لە بیری بچوك و روانینی تەسکی رۆژانە وتێکەڵکردنی رق و کینەی کۆن و تازە و ناشارەزایی لە بیری ستراتیجیەوە رەفتاریان کرد و خەڵکیان سارد کردەوە و هەڵوێستی بێگانەپەرستیان دەربری .

لێمەی ئەوانە بکەین کە تەنها لە مەیلێکی نارۆسنبیرانەوە کە بە ناوی رۆشنبیریەوە لە لایەنداری و ناتێگەیشتن لە بابەتە گەورەکە

قسه و رەفتاریان کرد یان رۆشنبیره سێبەرەکانی حزب و حزبچێتی و ناوچەچێتی و تەنانەت گەرەکچێتیەکان، یان خۆبەشتزان و له باڵاوە تەماشاکەران بۆ ئەوانیتر و کینه لەدڵەکان . میلەتی کورد و مێژوو وخوێنی شەهیدان لێتان نابورێت به هەر هەمووتان، بەتایبەتی ئەوانەی لەم کاتەدا هیچ گرنگیان به یەکێتی و تەبایی و هاوکاری و هاوپەیمانی و یەکبون نەدا و تەنها به تەسکبینی و پێچگەرایيەوە له ئامانجه گەورەکەیان روانی . له دواجاردا میژوو حوکمی خۆی دەکات و پاشگەزبونەوە دادتان نادات .

فیلمێکی کوردی لەماوەی 3 مانگدا بەشداری 25 فێستیڤاڵی جیهانی دەکات

فیلمی ئەنیمەیشنی کوردی (بێدەنگی ئاسمان) لەدەرهێنانی جوبرائیل ئەبوبەکر لەفێستیڤاڵی عەرەب فیلم فێستیڤاڵ له رۆتەردام بەشداری پێشبڕکێی سەرەکی دەکاتو کێبڕکێی بردنەوەی خەڵات دەکات.
دەرهێنەر جوبرائیل ئەبوبەکر لەبارەی بەشداری فیلمەکەی لەو فێستیڤاڵەدا رایگەیاند "فیلمەکه بەشداری لەفێستیڤاڵی عەرەب فیلم فێستیڤاڵ له رۆتەردام دەکاتو کێبڕکێی بردنەوەی خەڵات دەکات".
وتیشی "فێستیڤاڵەکه له 11 بۆ 15ی تشرینی یەکەمی 2017 لەوڵاتی هۆڵەندا ئەنجام دەدرێت".

(بێدەنگی ئاسمان) نوێترین بەرهەمی سینەمایی دەرهێنەر جوبرائیل ئەبوبەکره و بەسپۆنسەری عەباس فازڵ عەبدولرەحمان خاوەنی زانکۆی نۆلج بەرهەمهێنراوە و بەر لەم فێستیڤاڵەش لەچەندین فێستیڤاڵی سینەمایی نێونەتەوەیی بەشداری کردوەو چەند خەڵاتێکیش پێبەخشراوە، لەوانە خەڵاتی باشترین سیناریۆ لەخولی چوارەمی فێستیڤاڵی نێونەتەوەیی سینەمایی زانکۆی بابلو پێدانی خەڵاتی برۆنزی لەبەشی فیلمه ئەنیمەیشنەکانی فێستیڤاڵی سینەمایی باشوری جۆرجیا کەلەوڵاتی کەنەدا ئەنجامدرا و لەماوەی تەنها 3مانگدا بەشداری 25 فێستیڤاڵی سینەمایی جیهانی، کردوە.

سیناریۆی فیلمەکە پشتیوان عەبدوڵا نوسیویەتیو کاری گرافیكو دەنگ لەلایەن سەباح شادیو کاری موزیکی فیلمەکەش رامتین لەۆنی جێبەجێی کردوە.
(بێدەنگی ئاسمان) کورتە فیلمێکی ئەنیمەیشنە‌و لەبارەی خەونەکانی مرۆڤە بۆ ئازادیو لەبارەی چیرۆکی فیلمەکەشەوە جبرائیل ئەبوبەکر دەڵێت “فیلمەکە باس لەخەونی مرۆڤ دەکات بۆ ئازادی، بەوپێیەی کە هیچ کەسێك ناتوانێت رێگا لەئازادی بگرێتو بەربەستی بۆ دروست بکات”.
وتیشی “ماوەی فیلمەکە 100 چرکەیە و بەرهەمی ساڵی 2017-یە”.

جوبرائیل ئەبوبەکر رەحمان لەدایکبوی ساڵی 1983ی شاری هەولێرە، لەساڵی 2001ەوە دەستیداوەتە کاری سینەمایی و لەنزیکەی 40 کورتە فیلمدا یاریدەدەری وێنەگر بوە و لە 13 فیلمی سینەمایی درێژیشدا یاریدەدەری وێنەگر بوە و لەساڵی 2010ەوە کاری دەرھێنانی سینەمایی دەکات و هەتا ئێستا چوار کورتە فیلمی بەرهەمهێناوە و نزیکەی 20 خەڵاتی نێوخۆیی و جیهانیشی بەدەستھێناوە.

گرنگییەکانی چێژی ئەدەبی بۆ منداڵان … رەزا شوان

ئەدەب وێنەیەکی گەش و جوانی ژیانە، کە تێیدا نووسەر گوزارشت لە هیوا و لە هزر و لە بیرۆکەکانی دەکات. ئەدەب کار بۆ پێگەیاندنی کەسێتییەکی تەواو دەکات، پشتیوانیش لە بەها کۆمەڵایەتی و رۆشنبیرییەکان دەکات. ئەدەب چێژی دروست و ئاراستەی بەرەو جوانی پێکدەهێنێت، لە هەموو ئەو شتانەی پەیوەندییان بە ژیانی رۆژانە و کۆمەڵایەتی و بە شارستانییەوە هەیە.
چێژی ئەدەبی توانایەکی کەسی تاکە، لە هەستکردنی بە لایەنی لاوازی و بەهێزی و جوانی دەقی ئەدەبی، کە وای لێدەکات خۆشی لەو دەقە ببینێ، یا لێی لووتەلابێت.
منداڵان کە لەدایک دەبن، هەر بە زگماکی و سروشتی، دەروون پاکن، هەست ناسکن، خەیاڵ فراوانن، سۆز شیرینن، خۆش چێژن، جوانیخوازن، ، پڕن لە خۆشەویستی.

چێژی ئەدەبی لە منداڵیدا، کارئاسانی بە کاتی گەورەبوونیان دەکات، چونکە ئەوەی کە بە مناڵی فێری دەبن؛ هەرگیز لە یادیان ناچێتەوە. بۆیە پێویستە یارمەتی ئەوەیان بدەین کە هەر لە منداڵییەوە چێژ لە ئەدەب وەربگرن.

منداڵان بە پێی مۆرک و تایبەتمەندییەکانی قۆناغەکانی ژیانیان، بە پێی سروشتی کارە ئەدەبییەکان، بەپێی ئامادەیی و تواناکانیان؛ دەتوانن چێژی ئەدەبی بەدەستبهێنن. کەواتە دەتوانین منداڵان لەسەر چێژوەرگرتن لە ئەدەب، رایانبهێنین و پێیانبگەیەنین.

ئەدەب هونەرە، هونەریش نیشتمانی جوانییە، پەیوەندی چێژیش بە هونەرەوە، لەسەر گەشەکردنی هەستکردنی منداڵان بە جوانییەوە وەستاوە. ئەدەب ئەو توانایەی هەیە کە هۆشی منداڵان بە هەموو ئەو شتانە مەست بکات و زاخاوبدات، کە دەیان وروژێنن و خۆشیان پێدە بەخشن.

چێژی ئەدەبی بە منداڵان زۆر گرنگ و پێویستە، چونکە لەم سەردەمەدا ئەدەبی منداڵان بووە بە پێویستییەکی زور گرنگی نیشتمانی و نەتەوەیی، بووە بە فاکتەر و مەرجێکی گرنگ و بنەڕەتیش بۆ گەشەکردنی رۆشنبیریی منداڵان لە رووی زانستی و پەروەردەیی و هەستیاری و کۆمەڵایەتییەوە؛ چونکە ئەدەب کارتێکردنێکی ئەرێنی گەورەی هەیە لە زاخاودانی هۆشی منداڵان و لە گەشەکردنی توانا هوشییەکانیان و لە سۆزداری و لە بەهرە و ئارەزووەکانیان، لە وروژاندنی هەستیان، لە ختووکەدانی چێژی ئەدەبییان.

روون و ئاشکرایە، کە جیهانی منداڵان، جیهانێکی پاکە، پڕە لە جوانی، لە خەیاڵی فراوان، لە خۆشەویستی، لە هیوا و خەونی شیرین، لە خەندە و پێکەنین، لە سۆز و راز و نیازی پاک، لە قسەی خۆش و سەیر و سەمەرە، لە سادەیی و ساویلکەیی.

ئەوەی لەسەر ئێمە پێویستە، ئەوەیە کە هەمیشە پاڵپشتیان بین، یارمەتیان بدەین، هانیان بدەین، چاودێریان بکەین، رێنمایی باشیان بکەین، پێویستە خۆشمان بە کرداری ببین بە نموونەی باش و بە پێشەنگ بۆیان. بەو بارەشدا ئاراستەیان بکەین، کە ئەو جوانییە سروشتییانەیان، ئەو خەیاڵە فراوانەیان، تواناکانیان بە ئاراستەی کارجوانی و نیشتمان پەروەری و خۆشەویستی و سوودبەخشیدا ئاراستە بکەین.

منداڵان زۆریان پێیە، زۆریان لە باردایە، پڕن لە بەهرە، لە خەیاڵی فراون، لە حەزی دۆزینەوە و داهێنان، لە تاقیکردنەوە و زانین و فێربوون و وەرگرتنی زیاتر و زیاتر.

منداڵان بە سەروشتی حەز بە هەموو شتێکی جوان دەکەن، چێژێکی ئەدەبی زۆر لە چیرۆکی خۆش و لە هۆنراوەی ناسک و لە شانۆ و لە

گۆرانی و سروود وەردەگرن.
دەینێ سەر گرنگترین گرنگییەکانی چێژی ئەدەبی بە منداڵان، باشترین ڕێگەش بۆ ئەوەی منداڵان هۆگری ئەدەب ببن و چێژ و خۆشی لێوەربگرن، بە کورتی:
١ـ پێویستە هەر لە منداڵییەوە، بە گۆڤار و بە پەرتووکی وێنەداری ڕەنگاوڕەنگ گەش ئاشنیان بکەین. هەر لە منداڵییەوە خوێندنەوەیان لا خۆشەویست و لا شیرین بکەین، تا ببن بە هۆگری هەمیشە و بە ئالوودەی خوێندنەوە، یارمەتیشیان بدەین لە هەڵبژاردنی ئەو دەق و بابەتانەی لەگەڵ تەمەن و توانا و زمان و لەگەڵ ئارەزووەکانیان دا لەبارن.
پێویستە لە دەستپێکدا، پەرتووکی ڕەنگاوڕەنگی وێنەداری ئاسانیان بۆ دابین بکەین. وێنەی جوانی ڕەنگاوڕەنگ زۆر یارمەتیدەرن، بۆ ئەوەی منداڵان بە ئاسانی فێری خوێندنەوەی وشە تازەکان و ڕستەکان ببن و لە واتاکانیان بگەن. بۆ خوێندنەوەی تەواوی بابەتەکەش، دەتوانن بیرۆکەی دەقە هەڵبهێنجێنن. لە مەبەستی نووسینەکە بگەن.
گۆڤاری منداڵان و پەرتووکی ڕەنگاوڕەنگی گەش و ئاسان، بۆ منداڵانی قۆناغە سەرەتاییەکانی منداڵان، زۆر بەسوودن بۆ چەکەرەکردنی چێژی ئەدەبی لای منداڵان.
٢ـ پێویستە دایکان و باوکان پەیوەندێکی هەمیشەییان لەگەڵ مامۆستاکانی منداڵەکانیان هەبێت، بە تایبەتیش لەگەڵ مامۆستایانی زمانی کوردی. پێکەوە هاندەری منداڵەکانیان ب، بێجگە لە کتێبی خوێندنەوەی بڕیاردراوی قوتابخانە، بە کتێبی هەمەجۆرەی تریش ئاشنایان بکەن، ئارەزوو و چێژی خوێندنەوەیان لا گرنگ و شیرین بکەن. پێویستە منداڵەکانیشیان سەرپشک بکەن لەو بابەتانەی کە خۆیان حەز بە خوێندنەوەیان دەکەن و چێژیان لێوەردەگرن. بە هاندانیشیان پێویستە ستایش و ئافەرینیان بکەن، پاداشتیان پێشکەش بکەن، دوای ئەوەی کە چەند کتێبێک دەخوێننەوە.
٣ـ گەر بکرێ، منداڵەکانتان بەرن بۆ کۆڕ و سمیناری ئەدەبی و نمایشی شانۆیی و ئاهەنگی گۆرانی، بە تایبەتیش ئەو چالاکییانەی پەیوەندییان بە منداڵانەوە هەیە، بۆ ئەوەی ببینن و ببیستن و بزانن، دوایش بە شێوێکی ئاسان ڕای ئەوان و خۆشتان دەربارەی بابەتە پێشکەشکراوەکان باس بکەن. بزانن تا چ ڕادەیەک منداڵەکانتان لە بابەتەکان تێگەیشتوون و چێژیان لێوەرگرتوون.
٤ـ بەری ئازادی لە منداڵەکانتان مەگرن، با بە ئەوپەڕی سەربەستی و ڕاشکاوییەوە و ئازادییەوە گوزارشت لە لە سۆز و هەستەکانیان بکەن، چونکە چێژی ئەدەبی تەنها لە خوێندنەوەدا نییە، بەڵکو پێویستە ڕووبەرێکی باشیش بە منداڵەکانتان ببەخشن، بۆ ئەوەی بە ئازادی و ئارەزووزی خۆیان، بەو شێوازەش کە خۆیان دەیانەوێت گوزارشت لە ڕاو

و بۆچوون و هەستەکانیان بکەن.
٥ــ بێگومان پەرتووکخانەی گشتی ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە ژیانی منداڵاندا، بە ئەوەی بە ئارەزووی خۆیان، بە خوێندنەوەی ئەو بابەتانەی کە حەزیان لێدەکەن خۆیان مەستی خوێندنەوە بکەن، سامانی زمان و ڕۆشنبیریی گشتیشیان دەوڵەمەندتر بکەن. پێویستە هانی منداڵەکانتان بدەن بە ئەوەی ببنە سەردانکەر و ئاشنای هەمیشەی پەرتووکخانە و بە دەستی پەرتووک و خوێندنەوەش بببێت بە پێویستییەکی گرنگی هەمیشەی ژیانیان. باشتریش وایە کە لە ماڵەوە، پەرتووکخانەی تایبەتی خۆیان هەبێت، بە گۆڤاری منداڵان و کۆمەڵێک کتێبی وێنەداری ڕەنگاوڕەنگی ئاسانی زانیاری و ئەدەبی بۆیان بڕازێننەوە، تا لە منداڵییەوە ئاشنای پەرتووک و هۆگری خوێندنەوە بن.
٦ـ هەمیشە هانی منداڵەکانتان بدەن بە ئەوەی بپرسن. وەڵامی راست و دروستی هەموو پرسیارەکانیان بدەنەوە. ئەوەش دەربارەی ئەو بابەتانەی خوێندیانەوە لێیان بپرسن.
٧ـ چێژ وەرگرتنی منداڵان لە زمان و لە جوانییەکانی، یارمەتیدەرە بۆ چالاکردنی هەست و بیر و سۆز و وێژدانی، بە بەدەستهێنانی توانای چێژوەرگرتن، بە ئەوەی بە جوانیش زمانەکەیان بەکاربهێنن.
٨ــ ئەو منداڵانەی کە چێژی ئەدەبییان هەبێت، گەلێ شارەزایی بەدەستدەهێنن، وەکو:
دەتوانن بە زمان، بە ئاخاوتن و نووسین یا بە وێنەکێشان، گوزارشت لە بیرۆکەکانیان و لە هەستەکانیان بکەن. ڕۆشنبیرییەکی گشتیشیان دەبێت. ئامادەیی و ئازایی ئەدەبیشیان دەبێت، بە دەربڕینی ڕاستەوخۆ و دانەمان و وەڵامی یەکسەر.
٩ـ چێژی ئەدەبی و زمان، بوارێکی زیاتر و ئاسۆیەکی فراوانتر بە منداڵان دەنێتەدی. بە دروستی هەڵسوکەوت دەکەن و بە ئاسانی تێکەڵی کۆمەڵ دەبن، هەستی مرۆڤایەتییان زیاتر دەبێت. ئەمەو چێژی ئەدەبی چارەسەری گەلێ لایەنی دەروونی نەرێنی منداڵان دەکات، وەکو: گۆشەگیری، خەمناکی، شلەژان لە هەڵوێستەکانیان.
١٠ـ پێویستیشە، دایکان و باوکان و مامۆستاکان، ببنە نموونەی باش و بە پێشەنگ بە منداڵەکانیان و بە قوتابییەکانیان، ئەگەر ئەوان بخوێننەوە، باسی چێژ ئەدەبی و خۆشی ئەو بابەت و پەرتووکانە بکەن کە خوێندوویانەتەوە، ئەمە باشترین و ئاسانترین ڕێیە بۆ ئەوەی منداڵەکانیان و قوتابییەکانیان، چاویان لێبکەن و حەز بە خوێندنەوە بکەن.
بە داخەوە لە ئەمڕۆدا، لە کەم لە ماڵەکاندا پەرتووکخانە هەیە، ڕێژەیەکی کەمی دایکان و باوکانیش پەرتووک و گۆڤار دەخوێننەوە.

ئەمەش خاڵێکی نەرێنییە بۆ گەشەنەکردنی رۆشنبیری و ئەدەبی منداڵان و چیژی ئەدەبی.
لە کۆتاییدا دەمەوێت ئەوەش بڵێم، مرۆڤ هەرچەند پێشبکەوێت، هەرچەند تەکنەلۆژیا شتی تازە و سەیرتر دابهێنێت. بایەخ و گرنگی و سوودەکانی خوێندنەوە، بە درێژایی سەردەمەکان دەمێنێتەوە.

رەزا شوان

نەرویج: (٢٠ی/ ئاوگوست/ ٢٠١٧)